

1989ko urriak 8 — 1.262. zenbakia — 175 pezeta (BEZ barne) / 10 libera

ARGIA

**Nafarroa Oinez 89
Etxarri Aranazen
urriak 8an**

cies

estudios de opinión
de mercado
y socioeconómicos

Arrieta, 11 bis. 6.^a
30002 Pamplona
Teléfono (948) 22 88 77
TELEX 37686 MJO E
FAX 948 - 22 08 27

EUSKAL PRENTSA

Xabier Albistur:
**«Negoziaketara
iritsi behar da»**

cies

EUSKO JAURLARITZAK GORDETAKOAK AGERIAN

EKO ALTZA
Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO-SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Elxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S. JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/g.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73—71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

Vivodist

POLITIKA

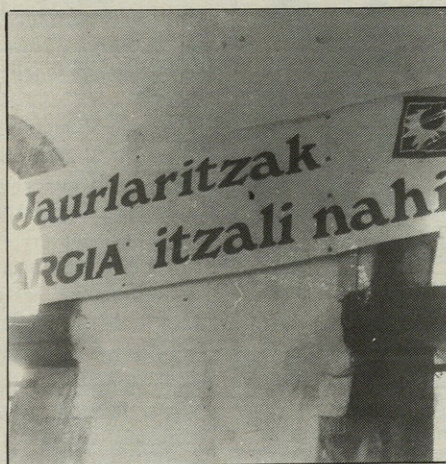
- 8.** Xabier Albistur: «Negoziketara iritsi behar da» X. LETONA.
- 12.** Joseba Azkarraga: «Erreinsertzioa agoertuta dago, negoziaketara goaz». B. ARTOLA.
- 14.** Kanputxean, lehentasunak: arroza produzitu eta jmerri eutsi. P. SASTRE.

ERREPORTAIK

- 16.** Jaurlaritzak gordekir daukan CIESen azterketa. I. URIA.
- 22.** Euskal jatetxe museoak Ameriketara. F. TAI.
- 24.** Nafarroa Oinez Sakanan: jendearen kontzientzia berpistu beharra. I. GOIKOETXEA.
- 27.** Victor Gomez Pin: «Hizkuntza da gizarte honetako kontraesan nagusia». I. MURUA eta X. EIZAGI-RRE.
- 39.** Hebraieraren berbizkundea: sustaierara itzuli. P. AGIRREBAL-TZATEGI.
- 42.** Frisbee-a, datorren mendeko kirola. A. ELOSEGI.

KULTURA

- 46.** Euskal Antzerkigintzaren bi-degurutzean iparra topatu ezinik. M. ARREGI eta I. EGIBAR.
- 48.** Tu-k: «Musikaren onerako da konpetentzia, kalitatea dakar». X. MAKAZAGA.
- 49.** Skaloipe: «Oso lojiko deritzot, udan, lau talderen artean pastel osoa banatzeari». X. MAKAZAGA.
- 50.** J.M. Elexpuru: «Umorearen bila jotzen dut, ulerterrazki idatziz». L. AGIRRE.
- 51.** Tolosako Bosgarren Kolektiboa euskal bideo promozioan bide berriak urratuz. E. IRAZOKI.

DONOSTIAKO alkate den XABIER ALBISTUR ekarri dugu aste honetan politika orrialdeetara. EUSKO ALKARTASUNARI buruz nola Euskal Herriko egungo egoerari errepasoa emateaz gain, iragartzen ari diren NEGOZIAKETA prozesu baten BEHARRAZ mintzo zaigu, era berean porrot eginiko tripartitoaren arrazoinak argitzen saiatu delarik. (8. or.)

EUSKARAZKO EGUNKARI proiektuak direla eta, Jaurlaritzak CIES enpresari eskatu zion inkestatako emaitzak IZKUTUAN gorde nahi izan ditu. Nahiz eta iragan astean Zarraoa kontseilari ordeak ukatu egin zizkigun, ARGIAK LORTU DITU datuok eta aste honetan eskura erazten dizkizu. Datorren astean izango duzu jarraipena bigarren parte batez. (18. or.)

ANTZERKIGINTZA NAZIONALA gai gisan hartuta, IPES elkarteak mahai inguruan lotu zituen Alfonso Sastre, Pako Obregon, Josu Kamara, Koldo Amestoy eta Karlos Panera solasean. Han esandakoak laburbildu ditugu; eta datorren astean MUSIKARI buruzkoa ekarri dugu, Natxo de Felipe, Josu Zabala eta Joxe Mari Ostolazaren arteko eztabaidatik. (46. or.)

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Josu Landa, Xabier Lekuona, Joxan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Pello Zubiria.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermine Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Jose Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Enrique Amonariz, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagarai, Antton

Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Bota Puntutaba, Amaia Elosegi, Enbido, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izagirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Bego Montorio, Morau eta Mattin, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdai, J.L. Alvarez 'Txillardegi', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta eta Patxi Zarautz.

Disainu eta montajes: Eneko Abrego, Leire Albisu, Jon Barandiaran eta Patxi Puertas.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitate: Lema 7

Promozioa: Txumai Iturria.

Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia./ Ibañe de Bilbao 3, 7.a. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248543.

Telefaxa: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria	6.500 pezeta.
Ipar Euskal Herria	430 libera.
Estatu Espainola	6.500 pezeta.
Beste atzerriak	8.600 pezeta.
Airez	13.000 pezeta.

Euskara eta Gasteizko Udaletxea

Gasteizko Udaletxeko funtzionari batzuk, Gasteizko Udaletxeak euskara hiltzeko asmoz daraman politika, salatu nahi dugu. haiek, politikariek inoiz ez egiteak erakusten digun bezala, (hasteko ez bait dakite, eta are grabeagoa dena ikasi nahi ez dutelako). Baina tamalez ez da horretan bakarrik geratzen euskararekiko dituzten zabarkeria eta gorrotoa, ez, askoz haratago doaz, adibide gisa funtzionalgoa euskalduntzeko plangintzarik eza daukagu.

Eta inork ez dezala plangintzarik espero izan ez bait dute egingo. Beharbada oker gaude, plangintza bat egin dutelako, baina gure hizkuntza endakatzeko eta poliki poliki hil dadin.

Hiri osoan zehar, ipini dituzten seinaleak erakusten diguten bezala, gehieneak erdara hutsez eta besteak euskara erabat hondatzen euskal gaiztoz. Apika hiritar batzuk pentsatuko dute udaletxeko politikariek errakuntza bat izan dutela eta nahi gabe izan dela, baina guk badakigu hau ez dela errakuntza bat izan, zergatik?, lehenik errakuntza bat egitea normala delako, bigarrenik hain normala ez dena (hauek zeharo normaldu badute ere) zera da, euskarari dagozkionetan erratzea, beti euskararen kaltetan, sekulan ez erdararen aurkako errakuntzarik. Eta gainera euskaldunon latsa diren seinale horiek betirako jarri zituztela dirudi ez bait dute bat bera ere kendu. Eta hirugarrenik, errakuntza xume bat izan bazen berehala zuzenduko zuket, ikus dezakegun ez orain arte egin ez dutena, eta aurrerantzean ere egingo ez dutena, latsa izpirik ez daukatelako.

Beste alde batetik, Udaletxeak argitaratzen dituen aldizkarietan euskara normaltzeko borondate falta izugarria nabaritzen da, artikuluren bat egiten bada itxurakeria hutsa egiteko da. Arlo honetan urtero argitaratzen duten

jaiei egitaraua aurtien ere erdara hutsez atera dute.

Baina guzti hauek eta ahazten zaizkigunak salagarriak baldin badira ere salagarriagoa da guri egiten ari zaizkiguna.

Lehendabizi esan behar dugu. Udaletxean darabilzkigun inprimaki agiri eta idatziz egin behar den edozein eskakizun egiteko paperak edo bestelako edozein agiri edo paper, hala nola nominak eta abar erdara hutsez daukena, horren ondorioz eta ditugun eskubideen arabera, aspaldi handian guziak euskaratzeko eskatu genien, hasieran hitzez (bi aldiz) baina dirudienez «hitzak eder eta eginak lander» dioen esaera zaharra gogoan ongi atxikia daukate eta horixe bakarrik lortu genuen, hitz ederrak alegia.

Azkenik, 1989ko apirilaren 27an datatua eta Udaletxeko harrekatetik pasatuta dagoen idazki bat bidali genien hemen osorik agertuko duguna, daramaten euskararen aurkako politikaren argigarri, hona hemen bada gure idazki hura:

«Idazki hau sinatzen dugunok talde politiko guztiak igortzen dizuegu azaltzen dugun arazoari dagokion irtenbide zuzen eta egokia eman diezaiozuen, konponbidea, arazoa konpontzeko zuzen orondatean datzala uste bait dugu.

Gasteizko Udaletxeak erdara hutsez funtzionatzen duela eta, idazki hau sinatzen dugunok euskaldunki diskriminatuta gaudela adierazi nahi dizuegu, oraindik inprimaki, nomina, agiri, lanetik ateratzeko bete behar izaten ditugun orriak, larunbatean jai edukitzeko betetzen ditugunak eta abar erdara hutsez daudeiako, indarrean dauden legeek ezagutzen dizkiguten eskubideak praktikan ukatzen zaizkigularik.

Beraz, gurekiko bidegabekeria hori lehen bait lehen zuzen dezazuen eskatzen dizuegu, lehen aipatutako nomina, inprimaki, gutun, agiri, eta idatziz egiten duzuen guzia euskaraz jarritz.

Hala nola fitxatzeko erlojua ere, zeinekin bitxikeria galanta egin zeniguten, hots hasieran euskara hutsez ipini zenuten, eta guziok bai euskaldunok baita erdaldunek ere bere funtziona-

mendua eta euskarazko hitzak ikasiak genituenean euskarazko hitzak kendu eta erdara hutsez jarri zeniguten, berriro, euskaraz bizi izan nahi dugunok diskriminatuz, horregatik berriro euskaraz jar dezazuen eskatzen dizuegu (hitz gutxi dira erloju honek behar dituenak eta goian esan dugun bezala oso errazak, euskaraz ez dakitenek ere berehala ikasi bait zituzten) edo guxtienez elebitan, betikook euskaldunok alegia, diskriminatuta ez egoteko.

Besterik gabe eta euskaldunokiko bidegabekeria konpontzeko dituzelakoak gure eskubideak praktikan ezagutuz.

Agur i' erdi.

Honaino 36 funtzionario sinatu genuen idazkia, euskara hutsez eginga. Hemen aipagarria da sinatzaileetarikoa batzuk euskaraz ez badakite ere heuren laguntza osoa hala nola beren sinadurak eskaini zizkigutela zuzenak izan eta orain orduan bezain zuzenak diren gure eskakizunak lortzeko.

Ikus dezagun idazki honi erantzunez erdara hutsez igorri ziguten gutuna eta 1989ko maiatzaren 12an dataturik dagoena:

«Udalaren zerbitzu batzuen inprimakiak gaztelania hutsez agertzen direla eta baztertuta sentitzen zaretela adieraztearren zuk eta beste hogeita hamabost udal langilek izenpetutako idazkia joan den maiatzaren 2an Zuzendaritza honetara iritsi ondoren, zuregana jotzen dut zure iradokizunak eskertzeko, eta zuzen eskariaren helburua udal honek euskalduntzearen alde egiten dituen ahaleginekin bat datorrela eta, esandako inprimaki guzti horiek hemendik aurrera bi hizkuntzetan ager daitezen euskaratzeari ekin zaiola jakinarazteko.

Idazkia izenpetu zuten gaitz nontzeko guztiei honen berri adieraz diezaietzula eskatuz, egokieraz honetaz baliaturik, nere agur zintzoa bidaltzen dizut. Herri Jarduera eta Lan Harremanetarako Zuzendariak».

Argitu behar dugu gutun hau bakarrik gure taldeko bati bidali ziotena. Eta argi eta garbi agertzen denez berriro beren hitz eder eta hutsak, azpimarratu nahi dugu guk gure idazkia euskarra hutsez bidali bagenien ere

haiek erdara hutsez erantzun zigutena gutun eder honetan agertzen dena beren praktika eta eginetan gezurtatuz. Euskararekiko eta euskaldunki dagozkigun eskubideekiko gorroto, gaitzespen eta intolerantzia osoa erakusten dizkigutelarik. Horregatik Gasteizko eta Euskal Herri osoko euskaldun eta euskaltzaleoi eskatu nahi dizuegu Udaletxeko agintari politikoei prentsaren eta komunikabideen aurrean euskararen osasun ona eta bere aldeko esaldi borobilak eta hitz potoloak (erdara hutsez, noski) entzuten edo irakurtzen dituzunean ez sinesteko, engainatu nahi gaituztelako, eta jaramonik eginez gero beharbada uste dugun baino lehen euskara betirako ehortziko dutelako.

GASTEIZKO UDALETXKO FUNTZIONARI TALDE BATEK

Merkantziak eta bidaiariak

Donostiara joan behar gure gaixoa ikusi eta zaintzera, baina gure beharrei erantzuteko ez dago RENFE eta ordu erdi bat bidean eduki gaituzte gaur ere, aurretik kotxez betetako merkantzia bat doala eta. Hau gutxi balitz, azkenean hiriburura iristean azkeneko andean utzi gaituzte; aurrenekoan merkantziak izan bait du lehentasuna, bidaiariak ez dira ezer, ez dute garrantziarik. Eta gurasoak haurrekin eta hauen kotxeekin andean behera eta gora ibili behar nekez, ahal zuten bezala...

Hau al da herritarrentzako daukagun zerbitzua?

Noren alde zaudete?

Noiz izango dugu gure trenbidea, bertako tren zerbitzuarentzat bakarrik dena?

BIDAIARIA

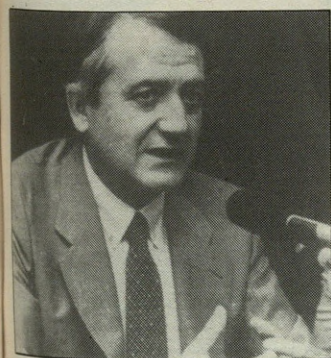
Ezpalak

GOBERNADORE MILITAR BERRIA, GIPUZKOAN

● Irailak 28an Loiolako koartelean Gipuzkoako gobernadore militar berriaren izendapena ospatu zen; bertara Manuel Gordo jenerala, Xabier Aizarna (EA), José Ramón Goñi Tirapu eta Joaquín Giménez epailea hurbildu ziren. Gobernadore berri hau Melillan jaio zen eta Ertamerikan ibili eta Inteligentzia alorreko arduretan aritu ondoren Gipuzkoara ekarri digute.

'OLDARTZEN' ALDIZKARIAREN O. ZENBAKIA

● Euskadiko Mugimendu Abertzaleko (EMA) hainbat militante eta Laguntza, taldean aritutako kide zenbaitzuk *Oldartzen* aldizkaria kaleratu berri dute. Urriko data darman O. zenbaki honek «Borroka Soziala», «Amnistia» eta Iparraldeko Euskal Gazteri Abertzale taldeari zuzenduriko kritika ditu mamizat. Hurrengo zenbakian hausnakerketekin jarraituko dutela irgartzten dute.

MOSCOSO FISKALA HB-REN KONTRA

● 1986an Estatuko Tribunale Goren Herri Batasunaren ilegalizazioaren kontra agertu bazen ere, Estatuko fiskale nagusi den Javier Moscoso neurri horren alde agertu da. Bere ustetan, fiskaliarena baino, herri ekimenaren iniziatiba beharko luke izan, orduan iniziatiba hau fiskaliak bultzatuko lukeelarik.

Gordetzekoak

Navarra hoy

La organización terrorista pide en su último comunicado la paralización de las obras de la autovía La Guardia Civil desarticula el comando Araba de ETA tras el tiroteo de Irún

El suceso de la Guardia Civil desarticula al comando Araba de ETA. En su último comunicado, la organización terrorista pide la paralización de las obras de la autovía La Guardia Civil desarticula el comando Araba de ETA tras el tiroteo de Irún. El comunicado pide la paralización de las obras de la autovía La Guardia Civil desarticula el comando Araba de ETA tras el tiroteo de Irún.

Plena normalidad y mucho público en los rastros

PORROTETIK 1.600 MILIOITARA «NAVARRA HOY»KO ZUZENDARIA

KOLDO Amezketak, «Navarra Hoy» editatzen duen «Navarra de Prensa y Comunicaciones»eko zuzendariak, «Gaur Express» editatzen duen «Erantzuna S.A.» enpresaren izenean 1.600 milioitako makinariaren erosketa burutu du. «Navarra Hoy» aldizkaria lur jota deklaratu zen eta Gobernuaren esku geratu da enpresaren etorkizuna.

GARBINE BIURRUNEK ARAZOAK KONPONDU BEHAR

GARBINE Biurrun, Tolosako epaitegia utzi eta Bilboara, goreneko postu batera destinatu dute, bere karrera dizdiratsua sendotuz. Hala ere, Bilbora joan aurretik zintzilik dituen kasu istilutsuak konpondurik uztearen gomendioa jaso du; haurdun dagoenez, premia biziz erabakiko ditu edota konpontzeke utzi beharko.

FUNTZIONARIOAK BIKOIZTU GASTEIZEN

GASTEIZKO Eusko Jaurilaritzan, Garaikoeztearen garaian zeuden funtzionari bikoitza dago gaur egun. Eragiketarak egitera hurbildu den jende asko haserre agertu izan da, PSOE eta PN-Vk zuzenduriko Jaurilaritzan dirua neuritu behar dela sarritan aipatu delarik, orain bi aldiz funtzionari gehiagoren soldatak ordaintzen direlako.

Cincuenta y cuatro detenidos en Bera en la madrugada del domingo

El comunicado pide la paralización de las obras de la autovía La Guardia Civil desarticula el comando Araba de ETA tras el tiroteo de Irún. El comunicado pide la paralización de las obras de la autovía La Guardia Civil desarticula el comando Araba de ETA tras el tiroteo de Irún.

Javier Erico, ex-alcalde de Pamplona, en las listas de IU al Congreso. Presentado en Oñate la Colmedia de vinos de Navarra

Hitzez hitz

«Ardanza gobernauak bere iniziatiba guztiak bultzatzeko euskal talde bat behar du Madrilen».

Iñaki Anasagasti (Deia, 89-X-1)

«Eerekiko jarrera pertsonal nahiz politikoa begiko bat izan dugu beti, eta asko lagundu dugu, bai hemen eta bai Madrilen».

Ramón Jauregui (Gaur Express, 89-X-1)

«Datorren hauteskundeen ondoren, negoziaketak berri hasiko dira eta kanpaina honetan ez gara gogor sartuko HBrekin. Bitarte honetan eman daitezkeen mugimenduei buruz, ez dut uste Frantziak bere lurraldetik deportatuak izan direnak Estatu espainolera ekarriak izan daitezela onartuko zukeenik».

Xabier Arzallus (Egin, 89-9-29)

Hiru ezkonkide gobernu bakar baterako

O

STIRALEAN Gasteizko Parlamentuan burutu zen politika orokorreko eztabaidan, prentsa eta alderdi guztiek onartu duten legea, eztabaida gutxi izan zen, hau da, Jose Antonio Ardanazak diputatuaren aurrean irakurri zuen tes-

tua PSOE ezkonkidearekin lotu zeneko mezu berdintsuaz zeterren, gainerako alderdiek testua bera laudatu besterik ez zutelarik egin. Juan Porres, Eusko Alkartasunaren ordezkaria, politikari honek hain gustoko duen Ertzantzaz eta derrigorrez aipatu behar zuen Estatutuaren erreformaz nahiz horren osasun berritzeaz aritu zen.

Bestalde, eztabaida honetako alderdi esku hartzaileen jarre- rek hauteskunde bezperan gaudela berriro ere erakutsi dute. Aipatu bezala, EA adostasun osoz agertu ez bada ere, eta oposizioan arrazoin anitzegatik dagoen alderdia izan arren, zuhur jokatu du, agian europar hauteskunderen emaitzak abisua jo bait du.

Eskuindarrak tarteko bidean gelditu dira, baina gustora dau- denik ezin ukatu. Ardanzari *ahazturikoak* gogoarazi zizkion Julen Guimón-ek: Ertzantza barneko istiluak, Euskal Eskola Pu- blikoaren inguruan sortu diren gobernu kideen arteko ezados- tasunak eta ezer gutxi gehiago.

E

USKADIKO Ezkerrak tripartitoaren bultzada- rekin erakutsi zuenarekin bat eginez, orain hi- ru urte PSOE eta PNVren arteko gobernuan sartzerik ezin izan bazuen, oraingoan horren aldeko apostu garbia egin duenik ez dago za-

lantzarik. Ostiralean Gasteizen jaurtikitakoak entzunez gero, sozialista eta EAJko nazionalisten arteko zubia bihurtu nahi dutela eta espero dutela nabaria da. Hala ere, orain gutxi ez bezala, sozialisten eskutik baino, jeltzaileen eskutik sartzeko

Izpirituak eta mamuak

AHITUA, agortua azaldu zitzaigun Gasteizko instituzio sistema azken ostiralean Gasteizko Parlamentuan Ardanza presidente autonomoak eta oposizioak (Parlamentuan oposiziorik ba al dago?) eskainiriko espektakulu pobre horren arauera juzkatu eta eritzi behar badugu. EAren aldetik ausardiarik ez zen inondik ere ikusi alternatiba gisan aurkezteko, eta EA zen, hain zuzen, atzamarra PNV-PSOE ziklopearen begibakarrean sar zezakeen bakarra. Garaikoetxearen alderdia, azkeneko boladan burutu duen kontzientzi azterketak eraginda edo, zinezko zuzenketarako asmotan dabilkigu. Autodeterminaziotik Estatutuaren «*regenerazionismo*» pasatzeak ez dio bat ere mesederik egiten hauteskunde europarretan bere burua «*benetako abertzale*» izat aurkeztu nahi duen alderdi honi, garapen horren truke ez bazaio ezer berezirik eskaintzen. Honetaz, eta bozketetatik hurbil bait gaude, pentsatu beharko da irudi zizkolatsu eta istilutsuak ekidinez heldu nahi duela EAK urriaren 29ra, bere hautesleek esfortzu hori sarrituko dutelakoan.

ARDANZAK eta bere alderdiko buruzagiek aste berean 1979ko izpirituaren ehiza zabaldu baldin badute, ezin seinale ona izan, alegia, ezin euskal hauteslegoa komentzitu PSOREkiko ezkontzaren ondorio miresgarrietaz eta ber denboran aika eta auhenka denon otoi-tza eskatu garai hobeak (?) itzul daitezen, izpirituen tankeran izanagatik. Jaureguiren alderdiari zuzendutako zenbait kritikaño epel izan zen azpimarragarri bakarra ostiraleko eztabaidaldi aspergarri hartan. Dударik ez, PSOE izan da airosten eta lasaien atera dena sasi-debate horretatik.

Jaureguirekin batera, noski, PSOEri berriketatik zirikatzaile suertatu zaizkion EEkoak, Aulestia eta bere kideak Ajuria Eneako hitzarmenaren gendarme azaldu ziren, eta laudorioz josi zuten Ardanzen diskurtso grisa. EEkoek, honetaz, EAren kontrako hitzarmena besterik ez zuten azpimarratu, kontsentsurako bokazioarekin batera.

Inori ez zaio bitxi iduritu behar EEren joera kontsentsuzale hau, alderdi honek bere bi obsesioak harrotasunez aldarrikatzen ditueneko garai honetan. EAren kontrako burrukan Estatuari bideak zabaltzea, bata, eta Gasteizko Gobernu autonomoan nola edo hala sartzea, bestea.

DITXOSOKO kontsentsua, EAren kontrako kontsentsua, alegia, gaurko politikagintzaren giltzarria bihurtu da, beste gai antzetan ere hedatu nahi bait da. Gai hauetan gertatzen diren eztabaida eta diferentziak kolpe batez ezin dira ezabatu, eta tentsio horiek, nahi ta nahiez, eragina dute EAren kontrako kontsentsuan.

Kontsentsu honen euskaldunentzako antzutasuna gure politikagintzaren pobrezian, eta instituzioen geldotzean isladatzen da argiro. Kontsentsu honen antipodetan negoziaketa politikoa legoke, Estatuaren eta Konstituzioaren erreformari bidea erraztuko liokena, eta ostiraleko solasaldi gogaituetan inork aipatu ez zuen mamua.

JOSU MUGURUZA
(EGINEko erredaktore-buru)

ahaleginetan ari dira, azken alderdi honi eginiko eguneroko keinuek, dagoeneko, keinu izatea utzi dutelarik.

Eta Madrilén aginduetara dagoen Ramón Jauregui sozialistak Ardanzen mintzaldia 'markatu' besterik ez du egin. Sozialistek gobernu berri batean postua ziurtatu dute, eta eroso ari dira lanean.

Beraz, EE, PNV eta PSOEren arteko gobernu berri batetaz mintzo bagara, Eusko Alkartasuna alderdia, Herri Batasunarekin batera, oposizioan geldituko litzatekeen alderdia gendukeen, zeren Arzalluzen tripartitoan leku gutxi geratzen bait zaio Garaikoetxeari.

HAUTESKUNDE bezperaren aipamena behin eta berriro egin arren, sasoi honetan bizitzeak guztia baldintzatzen du. Eztabaida izan beharko lukeen ostiralekoa ia alderdi bakoitzaren mintinean bihurtu zen, norberak bere ardatzak zeintzu izango diren erakutsi zituelarik.

Jose Antonio Ardanza Madrilékiko kexu agertzen zen Estatutua garatzeko borondate eza nabarmentzen zuelako. Hala ere, nahiz europar hauteskundearen ondorengo balantzean, Estatutuaren garapen ezaz ez gogoratu, PNVk eginiko gestio lanean oinarritzen zuen erdietsitako garaipena. Egun Madril-Hego Euskal Herria enfrontamendua Estatutuaren garapenean ulertzen dute jeltzaleek. Aitzitik, Parlamentura agertu ez zen Herri Batasunak Estatutu honek dituen mugengatik, berritzea baino, beste berri baten beharra dagoela aldarrikatu du, Madril-Hego Euskal Herria enfrontamendua jeltzaleek ez bezala ulertzen duelarik.

EGUNOTAN, nahiz politika orokorreko gaia izan, Hego Euskal Herriko kaleetan suertatu ohi denaren oihartzuna, Irunen ETAk polizia nazional espainiar bat hil zueneko ezik, ez da Gasteizko Parlamentura hurbildu. Eta jazo-takoa hortxe dago: Bilbon poliziak eraginiko istiluak larriak badira, inortxok, edota bakarren batek soilik erantzutea larriagoa da. Giza-kate soil bat egiteagatik bizitza galtzeko arriskua dagoenean, poliziek eginiko bala-tiroek inor jo ez zuelako, normalizazioaz hitzegitea askotxo deritzait. Ez bait da normalizazioaren neurrien barnean kokatzen, azken bi asteotan honunkaldekoko lau herrialdeotan buruturiko protesta eta mobilizazio frango.

Ohizkoa den lege, Estatu espainiarreko Parlamenturako hauteskundeetan kritikak Madrilé zuzendu behar zaizkionean eta kontsentsu hitzak zama berezi bat hartu duenean, datorren urteko Komunitate autonomoko hauteskundearen aurrean nork noren kontrako joko duen, edota egungo kontsentsuari eutsiko zaion ikusteke dago. Hiru ezkonkidez osaturiko gobernu marxista dagoenean Eusko Alkartasunak hausnarketa sakona egin beharra dauka datozen urteetan zein ildoetatik joko duen argitzeke. Erronka latza.

N. ARRASTOA

Xabier Albistur, Donostiako alkatea

«Negoziaketara iritsi behar da»

ARGIA.— EA, PNV eta EEak senaturako osatu behar zuten koalizioak porrota egin zuen, ze balorazio egingo zen nuke porrot horretaz?

Xabier Albistur.— Gauzak argi daude. Horrelako bat egitea guztiz beharrezkoa zen eta gainera —HB eta bere ingurukoei emango zaien irtenbidea edonolako izanda ere— uste dut Euskadiren etorkizuna horrelakoetan oinarritu behar dela. Nik neuk, bai joan zen urtean eta baita ere aurren, luzatu nuen egin denaren antzerako zerbait eta deskalifikazio gogorrak jaso nituen HBren inguruko sektoreetatik. Arzalluzek ere zentzurik gabe eta ezertan oinarritu gabe modu gogorrean kritikatu zituen nere adierazpenak. Hauen ondoren, hogeigunetara, EA eta EEk tripartitoarena ateratzen dute. Zergatik apurtu den? PNVren posizioagatik, jakin bait zekien PSOErekin duen akordioa kuestionatu ere ez zuela egingo. Honez gain EAJ, posizio erraz batean egon da, giroa kutsatu eta nahastu eta erruak besteei botatzen alegia.

A.— Eta ze aportazio ekar zezakeen akordioak?

X.A.— Batasun soziala batik bat, Herri honetako gehiengo nazionalista bati erantzutea, eta Madrili begira PSOE-zentru-ezkerreko ekarpen ideologiko garrantzitsua izan zitekeen. Madrila begira PSOEren aurrean harresi bat suposatuko luke. Eta azkenik, HB irtenbide batetara eta hausnarketara bultzatuko lukeen zerbait, bestela Euskadiko nazionalismoak ez du irtenbiderik, finean, guztiok guztion aurka ari garelako, eta horrela ez dagoelako aterabiderik, ez negoziazio politikoari eta ez beste edozelako negoziazioari.

A.— Hauteskunde aurreko marketing operaziotzat ere jo izan da.

X.A.— Hori eritzi bat besterik ez da, eta hori esaten duenak frogak aurkeztu behar-

Xabier Albistur, Aurrezki Kutxa Probintzialeko lehendakaria haseran eta gero Gipuzkoako Aldundian haziendako diputatu izan zen EA eta PNVren arteko banaketaren aurretik. Gerora Eusko Alkartasunaren partaide bilakatu eta Donostiako alkate izatera iritsi da. Datorren hauteskundeak bertan direlarik, Donostiako alkatearekin solasaldi interesgarria izan dugu.

ko ditu. Gakoa datza hau noizbait egin behar zela eta, zergatik ez, hauteskunde garaia izan litekeela horrelako hurbiltze baten eragile sendoenetarikoa. Gainera Herriak ere behar ditu marketing operazioak, batik bat zentzu ideologiko-politiko alde-rik.

A.— Beraz, eduki du marketing operazio kutsurik ...

X.A.— Ez, inolaz ere, ez dut hori esan nahi. Marketing-a merkatuan daudenei ideia eta eduki batzu igortzea da. Kasu honetan, marketing-a nazionalismo demokra-

tikoa akordio batetara heltzearen aukera litzateke.

A.— Aipatu duzu aurretik PNVk zaila duela PSOErekiko loturak haustea, gero tripartitoarekin esan da baita ere EEk EAJren aldeko apostua egin duela, PSOEri egiten zaizkion keinuak alderatuz. Aurreko legealdian egon zen hiru alderdi hauen arteko koalizio ahallegina. Horrelako baten aurrean EA isolaturik geratuko litzateke...

X.A.— Hori hipotesi bat besterik ez da, eta gehiegizko hipotesiak egiten dira. EAJ

«PNVrentzat zaila izango da PSOEren zama gainetik kentzen».

eta PSOEren arteko akordioa, agian, lurralde banaketa bat besterik ez da —Araba eta Bizkaia—. Ez dut uste EEK EAJrantz egiten duenik; eta gainera, dakidanez, Gipuzkoko EEAn bada EAJrantz hurbiltzearekin erabat kritiko den alderdi bat. Ikusiko dugu zer gertatzen hauteskunderen ondoren, eta gerta dakiguke isolaturik geratzea, eta beste edonori ere bai, baina nik tripartitoaren alde egingo dut. Gainera azkenean HBk instituzioetara joatea erabakitzen badu, gauregungo formulak hankaz gora jarriko ditut, norbaitek paktatu beharko du berarekin eta alderantziz. Beraz, Euskadiko etorkizuneko marko politikoa ajedrez bat da.

A.— Tripartitoak Fronte Autonomiko bat gizarteratu du, ikusten ahal duzu posible Fronte Abertzale bat eratzea, autodeterminazioaren inguruan adibidez?

“**H**erri Batasuna
Instituzioetara badoa,
orain arteko formula
politiko guztiek porrot
egingo dute”

X.A.— Ez dut atsegin Fronte izendatze hori gizartearen alderdi desberdinak aurrez aurre jartzen dituelako, nahiago dut mogimendu, eta asko bil gaitezke gainera autodeterminazio, euskara, Estatutua, irakaskuntza..., gauza askoren alde. Eta hori lortu beharko da, baina tartean biolentzia tartekatzen da, eta bere burua abertzale eta arradikaltzat jotzen duen alderdi batek ETarekiko harremanak apurtzen ez dituen bitartean ez da posible izango akordiorik lortzea.

A.— Autodeterminazioarekin jarraituz, badirudi eskubide honen erreinbidikazioa itzalia duzuela. Badu horrek zer ikusirik HBren hizkuntzatik urruntzearekin?

X.A.— Ez, ez dut uste. Une bakoitzean eratutako estrategiei erantzuten dio horrek. Ez dut uste eskubide hori alde batera utzi denik, baina gaur egun badaude une hori autodeterminazioa aldarrikatzen ari zela baino gauza garrantzitsuagoak, biztanleen bizi maila hobetzearen modukoa, garapen soziala, komunikazioak, irakaskuntza... EA teorietatik egunerokotasunera jeitsi da, hori da gertatzen dena. Heldu behar zaionean helduko diogu.

A.— Dagoeneko HBk iragarri du noizbehinka instituzioetara ager daitekeela, eta agertuz gero autodetermina-

“**S**akabanaketarekin,
presoen egungo egoerak
Giza Eskubideak urratze
arriskuan daudela
adierazten du”

zio eskubidea erreinbidikatuko duela. Apoiatuko al luke EAK?

X.A.— Bada, printzipioz, baina aztertu beharko litzateke nola aurkeztuko lukeen bere eskaera eta ze formulapean, biolentzia tartean balitz ez. Honez gain, nahiko sinesgaitza egiten zait HB instituzioetara joatea, aspaldidanik ari da hori esaten eta. Instituzio horien aurka agertzen den buru militarren agindupean dagoen alderdiak ez dut uste hori egingo duenik. Gainera eurek esan duten lege, instituzioen kontradizioak azaleraztera joango lirateke, eta hori ez da zilegi, gainera oso ikusia dago jada.

A.— HB Gipuzkoako lehendabiziko indar politikoa izanda, ez da anormala herrialde honen agintean dagoen al-

derdiak ez izatea berarekin harremanik?

X.A.— Alderdi demokratikoz osaturiko gizarte batetan ulertezina litzateke eta ez litzateke gertatuko, baina kasu zehatz honetan HBren esku dago hori aldatzea. Uste dut argi adierazi ditudala nire hurbiltze nahiak, baina besteak mehatxua eta iraina erabili, instituzioetako errespeto eza agertu, eta besteak kontutan hartu gabe nahi duena egiten duenean, komunikazio eza ematen da.

A.— Eta HBren errua bakarrik litzateke?

X.A.— Kasu honetan, tamalez, baietz esan behar dut, baina agian ez HB osoarena, baizik HBko jarrera pertsonal zehatz batzuen.

A.— Gipuzkoako Kutxa eta Aurrezki kutzak bat egingo dute etorkizun hurbil batean. Kontutan izanik EAJk eta EAak menperatzen dituztela, eraginik izan lezake Gipuzkoan alderdi hauek bateratze bidean abia daitezen?

X.A.— Ez dut uste, lagundu dezake, baina ez da izango miraria eragingo duena. Nik uste beharrezkoa dela EA-EAJ akordioa, hori baino beharrezkoagoa oraindik EA-EAJ-EE, eta gehiago oraindik EA-EAJ-EE-HB, hori bai, azken honek biolentziari uko egiten badio. EA-EAJ-ri dagokienez baseek batasuna nahiko lukete, dudarik gabe.

A.— Barne desadostasunak zirela eta, Gipuzkoako EAK gobernu karguak %50era banatu zituen tendetzia bien artean. Ez al da hori bi tendentzien arteko elkarbizitza?

X.A.— Estrategia ezbedinak bai badaudela, ezadostasunak, baina beste denetan bezala eta gainera kontsentsu orokor bat lortu dugu. Batzuk nazionalismo erradikalagoa, erreibindikatioagoa sortu edo desgertaraztea nahiko lukete noski.

A.— Autobiaren arazoan, EAn eztabaidak sortu ziren batez ere erabakiak goitik, bertikalki hartu omen zirela eta...

X.A.— Ez, ez nago ez erabakiak goitik hartu direla ez eta arazoak erakarri dituelarekin ados. Eztabaidak teknikoak izan ziren soilik.

A.— Arzalluz berak aipatu zuen negoziatzia datorren epe politikoan emango zela. Bi bandoen, HB eta Ajua-

Tripartitua ez garatzearen errua, PNVrena da Albisturren ustetan.

**“Interesgarriena
EA-EAJ-EE-HBren arteko
akordioa litzateke”**

ria-Eneako partiduek proposaturiko bideen arteko estrategiarik posible ote da?

X.A.— Ez dut uste bi bando daudenik. Gure paktoa koiunturala da eta helburu nagusia gogorkeriaren amaiera lortzea da. Baina bide guztiak irekiak daude eta nik uste ETak berak euskal partidu politikoekin negoziatu beharra daukakala. Arazoa da, ETak Madrilekin bakarrik negoziatu nahi badu, gero guk ea erabakitakoak onartzen ditugun ala ez. Negoziazioa eman behar da, honez gero emanda egon behar zen eta nik ez dakit zergatik ez den ematen. Baina negoziaketa honetan euskal partiduek zeresan handia daukate, euren etorkizuna jokatzeko dutelako hain zuzen ere.

A.— Beraz, Gobernu zentrala, euskal

partidu politikoak eta ETaren arteko negoziaketa eman al daiteke?

X.A.— Ziur aski baietz. Agian hori ez litzateke estrategia bakarra izango, baina horretara behintzat iritsi beharko litzateke la bai. Garrantzitsua izango litzateke eta negoziatu behar dutenak dira estrategia planteatu behar dutenak.

A.— Azkenik, egunotan ematen ari den euskal presoaren sakabanaketa zergatik eta zertarako ematen da?

X.A.— Sakabanaketa ez da ez zigorra eta ez konponbidea. Politika hau konprometitu da, erantzunkizunez jositik ez esateagatik. Niretzat gaizki eramaten ari den politika bat da. Zigor bezala uler daiteke, bi indarren arteko lehia honetan presoak ateratzen dira galtzaile. Baina zilegitasuna legeak jartzen du eta niretzat ez da giza eskubide arazo bat. Lana bere herritik kanpora egin behar duenari bezala, arazo berdina sortzen zaio sakabanatuari. Bai egia da presoaren egungo egoerak Giza Eskubideak urratze arriskuan daudela adierazten duela, baina hala frogatzen den bitartean. Garrantzitsua da presoak kalera ateratzea da eta erreinsertzioa izan daiteke bidea, baina Yoyesenaren ondoren zentzu txar bat erantsi zaio hitz honi.

XABIER LETONA

Larrun

Hona gure alea, euskal nazio projektu bati buruz

«Sakabanaketa, presoen osasuna txikituz»

Euskal preso politikoak gartzelan egotean pairatzen ari diren «larritasunezko» egoera fisikoa areagotua gertatu da Gobernu espainiarrek sakabanaketa politika martxan jarri duenetik. Euskal Herriko sendagile talde baten eritziz eta Krispin Batizen hitzetan, arazo politikoa alde batetara utziz, sendagileen betebeharra gaiso guztien osasunaren alde ekitea omen da.

Sakabanaketa politika ezarri arte, euskal sendagile ezberdinek presoak bisitatzeke aukera izaten zuten. Madrildik ordea araudi berriak ezarri dira eta egun, debekatua izan da sendagilearen bisita, mota guztietako laguntzak erabat murriztuz. Abokatuen bisita bera ere, oraindik epaitu gabe dauden presoengain bakarrik onartzen da.

Krispin Batizen hitzetan, espetxean egotean sortzen diren berezko gaitzez gain, sakabanaketak beste gaitz berriak gainezarrri ditu. «Espetxean garbitasun neurriak lotsagarriak dira, baina okerrenak agian presoari jarritako segurtasun neurriak di-

ra. Pertsona bat, 2 metro karratuko gela batetan bakarrik denbora luzez egotean, inorekin hitzegin gabe eta zementuz inguraturik, desoreka fisiko gogorrek pairatzeko arriskuan dago». Gobernuak politikoki ezartzen dituen neurri guztiak aparte utzita, sendagilearen eginbeharra gaisoaren osasuna zaintzea izanik, traba ezberdinei aurre egitea dela, pentsatzen du Krispin Batizek, sendagile baten zeregina. «Desoreka sikikoek gerora fisikoak dakartzate eta honela ultzerak eta azaleko gaisotasuna batez ere, presio sikolojikoagatik sortzen zaizkie».

Krispin Batizek dioenez, sakabanaketak gaur egun presoaren egoera fisikoaren okertze bat suposatzen du eta zentzu honetan, sendagile bezala «onartezina eta kaltegarritzat jo behar dugu politika hau». Bere ustez pertsona baten osasunaren aurka doan egoerarik ezin du onartu sendagile profesional batek. «Guretzat Gobernuak presoaren osasunarekin jokatzeko du. Egoera fisikoak eta sikikoak duten loturaren arabera, Gobernuak maneia garritasun eta kontrola lortu nahi baldin badu hauengan, estres sikikoa eta gaisotasun fisikoa sortu behar ditu. Beharturik gaude, arrazoi politikoengatik preso baten osasuna erabilia dela ikusten duguneran, astakeria hau salatzen. Guk behintzat ez dugu inoiz onartuko euskal preso bakar bat bera Espainiako gartzelatan hila izatea».

Madrildik ezarritako politika berriak, euskal presoaren osasuna arriskua bizian jartzen du, eta bitartean euskal sendagileek ezin dute lortu presoetxeak egiteko baimenik.

B. ARTOLA

Joseba Azkarraga:

«Erreinsertzioa agortua dago, negoziaketara goaz»

Joseba Azkarraga datorren hauteskundetan kongresurako Bizkaiko lehen hautagaia da Eusko Alkartasunaren zerrendetan. EAJren kide zenean, Joseba Azkarraga izan zen alderdi honen bozeramaile Estatuko kongresuan eta era berean alderdi jeltzailearen erreinsertzio bidea bultza zuela. Orain, erreinsertzioa bide agortua dela adierazten du Azkarragak eta euskal presoan arazoa negoziatu behar den kontua omen da.

ARGIA.— Katalunyan honez gero eskatua dute espetxei buruzko transferentzia, zure eritziz berdin gertatu behar al da Komunitate Autonomoan?

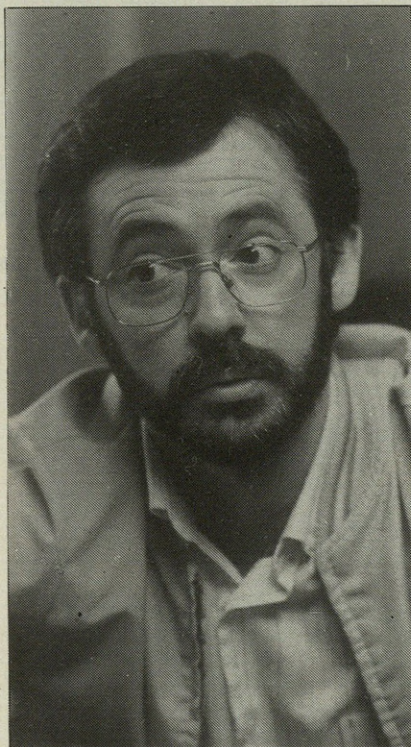
Joseba Azkarraga.— Autonomi Estatuotako bide hori irekia geratzen da, posible da, baina beste gauza bat da egun Gasteizen agintzen dutenei ez zaiela interesatzen transferentzi hoiek eskatzea. Nire ustez presa handiko transferentzia da, kontutan edukiz espetxei buruzko legeak garbi azaltzen duela preso guztiak beraiei etxetik ahalik eta hurbilen egon behar direla batik bat. Hori euskal agintariari esijentzi bat izan beharko litzateke, bai preso sozial eta politikoak, biak euskal gobernuaren zuzendaritzapean. Guk dagoe-nekoz eskaera hori luzatua dugu eta berriz ere eskatuko dugu.

A.— Zure eritziz zergaitik ematen da egungo sakabanaketa politika hau?

J.A.— Imajinatzen dut Gobernu Espainolaren buruan presoek kastigatzeko asmo bat dagoela, honela erreinsertzioa foratzeko asmotan. Presoari Sevilla edo Cadizen egotea berdin zaio, baina bestalde badago beste motatako zigor bat, senideei ezartzen zaiona. Nire ustez, gartzelan dauden ama eta aitak ezin dira ehundaka eta ehundaka kilometro egitera zigortuak izan. Gobernuak daraman politika horren izenean presoak sakabanatuak izan behar dira, baina komunitateko espetxeetan berdin-berdin izan daitezke sakabantuak.

A.— Beraz zigor hau politikotzat jo daitezke?

J.A.— Beno, nik ez nuke hala esango, Gobernuak daraman estrateji politiko bat dela esango nuke. Baina orain arte ez du emaitza bat bera eman eta agian estratejia beste bat izan behar dela pentsatzeko ordua iritsi da. Erreinsertzioa pertsonal mailako formula bezala agortua dago. Bere unean eduki zuen bere garrantzia, baina orain gauzak aldatu dira.

Lehenik ETAk Yoyes akabatu zuen eta bestalde Gobernuak berak ez du zabalki jokatu askapenak eta kaleratzeak ematean, eta konfiantza eza sortarazi du. Beraz irtenbide bakarra ETA eta Gobernuak irtenbide orokor bat aurkitzea da.

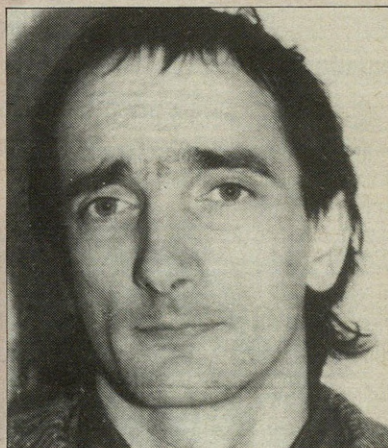
A.— Eta zein izanen litzateke konponbide orokor hau?

J.A.— ETAk bortxakeriaren amaieraren truke, bere presoan irteera negoziatzea. Bestalde, beste negoziaketa politiko bat eman beharko litzateke, euskal partidu demokratikoen artean ere egin behar dena eta zeinatan noski Herri batasuna egongo litzatekeen.

B. ARTOLA

ENTREGATU BAT ASKE

•Gotzon Cruz Arrospide Hernaniarra eta Pako Etxebeste Oiartzundarra pasa den asteazkenean atxilotu eta ondoren espainiar polizia entregatuak izan ziren frantses poliziarengatik. Etxebeste Madrilera eramana izan bada ere, Arrospide inolako leporaketarik gabe aske utzia izan zen. Polizia frantsesak metodo berri bat erabili zuen atxilotetak egiteko eta errejistroak egiteko ez zen kaltetuaren baimena errespétatu.

BIDART ERRUGABETZAT

•Philippe Bidart pasa den asteartean epailearengana eramana izan zen, legez kanpo armak izatearen akusaziopean. Hala ere frantses epaileek leporaketa bertan-behera bota behar izan zuen froga faltagatik.

ATXILOTU GEHIAGO

•Azkenotan Estatuko segurtasun inadarrak egiten ari diren atxilotetak aurrera darraite. Asteazkenean Leioan Ander Belado Fernandez, Sopelan Andoni Botello Gonzalez eta Lidia Legarra Kamiruagak osaturiko bikotea izan ziren atxilotuak. Astearen hasieran, Joselu Cereceda eta bere emaztea, Maria Isabel Elgoibar izan ziren atxilotuak Butroen.

Kanputxea: non eta noiz negoziaketan hurrengo fasea?

Lehentasunak: arrozak produzitu eta jmerrei eutsi

Uztaila-abuztuko Pariseko negoziaketek porrot egin eta gero diplomazia aurrerapausorik ezagutu ez duen Kanputxeako gerra vietnamdarrek aldegin da fase dehisiboa batean sar daiteke orain. Ustez jmer gorriek Phnom Penh-go gobernuarekin daramaten enfrontamendua da gatazka batera edo bestera eramane dezakeen garrantzi gehieneko faktorea.

Tailandian diren errefuxiatu gehienak oposizioaren taldeetako batek edo bestek kontrolatzen dituzte.

Hun Sen, Phnom Penh-go presidentea.

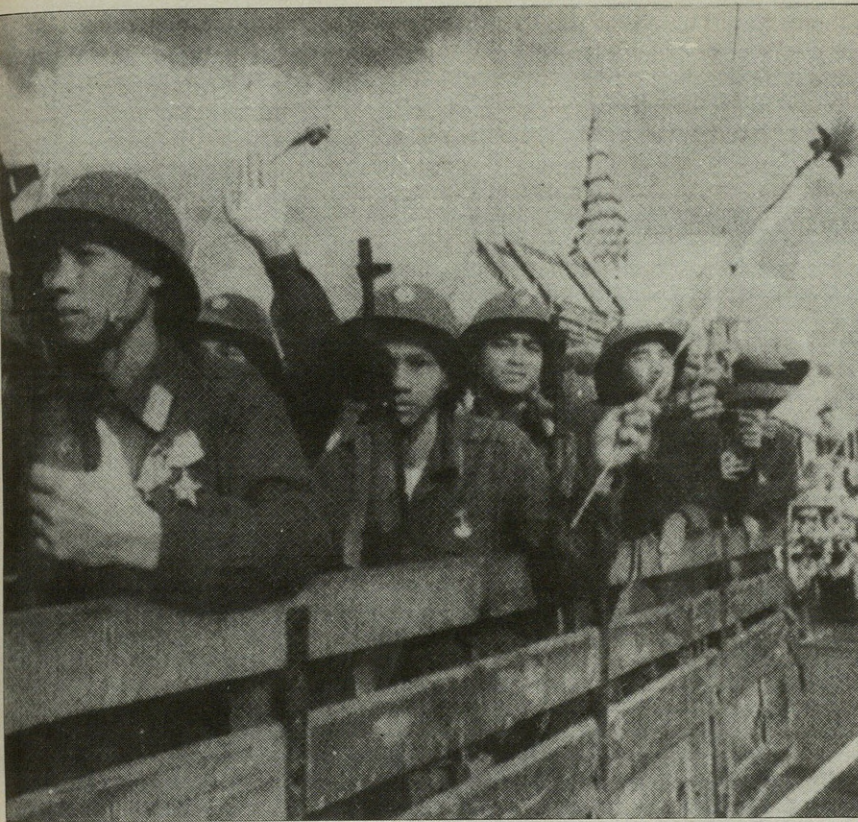
Heldu den honetan hoge urte beteko dira Lon Nol jeneralak Norodom Sihanuk printzea boteretik bota zuenetik. Bost urte egin zuen harek, gerrila bizi-bizi zebilela eta EEBBek herria bonbaz josten zuten bitartean. Gero, 1975ean, Pol Pot ailegatu zen, hiru urtetako aldi bi milioi gertu lagun, Kanputxeako populazioaren %30a garbitu bait zuen.

Hilketa zuzenei, bortxazko lanaz, herbesteratzeaz, elikadura txarraz hil zirenak erantsi behar zaizkie. Beste bostehun mila lagun atzerrian bizi dira oraindik. Ondorioz, egungo populazioan hamabost urtetik beherakoen kopuru desproporzionalki handia atxematen dugu, helduetan bestalde emakumezkoek %65a osatzen dutelarik. Gizonezkoentzako indarrean dagoen bost urtetako soldaduzkak larriagotzen du egoera.

Kapitalismora bira

Ekialdeko gizarteek «merkatu libre» eta gurea-lako «pluralismoa» onesten bide dituztela-ta, batek, errax, arrazoi emango lieke «sozialismoaren amaiera»z mintzatzen diren mendebaldeko buruei («hil? ez da jaio-ta!», zioen bostondar 'Z' astekarian S.R. Shalom-ek arestian, eta ni, harekin nago), «komunismoa kapitalismotik kapitalismora iristeko biderik luze eta nekosoena» ('New York Times') dela diotenei. «Demokrazia ez da perfektoa —diote buru (askotan, «sozialista») beroiek—, baina ezagutzen dugun sistemarik onena bada behintzat». Eztabaida litekeena (arrazoi berberaz beren sistema onena zela esatea zeukatzen —eta esaten zuten, segur—, demagun, XVIII. mendeko errege-kukusoek); baina, batez ere, ideal batzuren errenuntzia dramatikoa. Txinan, bestalde, Sovietar Batasunean, esanak esan, nabari den errenuntzia berdintsua. Ezin, garbi dago, Ekialdea orain arte bezala meneratu, gauzak gaizki egin dituzte hango partidu komunistek. Kapitalismora jiratu behar, hortaz? (Jakirik ere planteamentua ez dutela horixe, baina praktikan horretarakotzen bait dira). Hamaika paseak izango dira baina, beste hamaika ezagutu behar dituzte kapitalismoarekin. Aste honetako prentsako fotoa, non soviatar polizia batzuek guk familiar dugun kontrol horietako batean ari ziren paper eske gazte bati, sinbolikoa da. Harrigarria da, edo izan beharko luke, noski, Ekialdeko albiste horiei hemen ematen zaian tratamendua. Jakina, gauza negatibo guzti horiek: «delinkuentzia», kale-borrokak, langabezia edo grebak, hemen ez bait dira notizia. Hala, adibidez, guztiz oharkabea —'La lucarne', Frantziako paper «alternatibo»an jakin dugu guk— pasatu da apiriletik abuztura bitartean EEBBetako zortzi estatuetan 100.000 meatzarik milaka lankide kalean uzteagatik egindako greba, eta jendearen solidaritatea, eta 1.100 atxiloteta, oraindik preso dauden sindikalariak, patroien milizia pribatuak, enfrontamentuak, helikoptero eta blindatuen interbentzioa... Ez zen, damurik, Sovietar Batasunean izan, non hiru astetako meatzarien grebak hainbat egunetako egunkarietako lehen orrialdeak bete dituen. Demokraziaren zerak.

Fanxin

Irailaren 26an burutu zen ofizialki vietnamdarren herriratzea.

Jmerren ofentsiba

1979ko urtarrilaren 7an sartu ziren hara vietnamdarrek, eta jmerrek Tailandiako mugaldean bilatu zuten babesa. Haiekin batean, Sihanuk-en jarraitzaileak joan ziren ihesi, eta Son Sen-en «nazionalistak», ahulxeenak azkeneko horiek. Jmerrek ordea, lur-jota samarrak hastapen haietan, gehien eurak saiatu direlako edo, fuerte dira egun, eta artez edo moldez mendebaldeko bloke osoak apoiatzen duen Sihanuk eta Hun Sen Phnom Penh-go presidentek izan ditzaketen elkar hizketak oro baldintzatu egingo dituzte; ikusgarria da, beren pasadua eta guzti, diplomaziaren jokuan ere zein egoki lekutu diren, eta ez diete txinarrei zor bakarrik, hauen euskarria ez bait da lehen bezain agirikoa orain.

Vietnamdarrek badoaz bederen, 50 bat mila soldadu hilik utzita giblean. Geopolitikazko arrazoiek horretara dituzte: EEB-Bek, Txinak eta ASEAN-eko estatuek eragindako isolamendu eta enbargoa, «oreka global»agatiko soviatarren presioa... Vietnamgo ekonomiak ere ezin zuen erraz denbora gehiagoz okupazioa eraman.

Irailaren 26an Vietnamgo azkeneko tropak ateratzeko zirela, jmerrek orain hila-betetsu hasitako ofentsibari gogo berriz be-

rrekin zioten. Pailin-go eskualdean ematen dira borrokarik latzenak, gerrilariak lur puska bat gutxienez eskuratu nahi dutelarik, bertara beren errefuxiatuak eraman eta gobernu bat antolatu ahal izateko; dagoeneko badirudi Ban Siem herria hartu dutela. Gobernuak, bere aldetik, defendigaitzak diren posizioak kosta-hala-kosta defenditzeko asmorik ez duela esan du, Tailandiako hurbiltasunak gerrilari printzipiozko abantaila ematen diola aitorturik; orain hartzen utzi eta baldintza meteorologikoak hobetzen direnean artilleria astunaz kontraeraso egingo dutela.

60.000 soldadu eta 100.000 miliziano ditu bere esku gobernuak, oposizioak bere aldetik denetara beste 60 bat mila soldadu mobiliza omen dezakeelarik, horietarik hirutatik bi jmerrenak izanik hain zuzen ere.

Ekonomiaren bide berriak

Vietnamgo tropak joanda, zelan gelditzen da Hun Sen? Ez oso tinko, argi dago, baina bai posizio on batetik gertaerak meneratzeko heinean (txarkiago zegoen itxuraz Afganistan soviatarren joanean, eta ez dirudi «islamiarrek» Kabul berehalaxe hartzekoa dutenik). Bloke sozialistarekiko oso menpeko segitzen du izaten: esportaketa

- Sei errepublika eta Serbia peko bi eskualde (Vojvoidina eta Kosovo)-ko zonaldeak, non bertan bertako populazioa bizi den (Vojvoidinan magiarrak eta beste ez-jugoslaviar, Bosnian berriz musulmanak).
- Serbiarrak bizi diren Serbiar kanpoko lurraldeak
- Kroaziarrak bizi diren Kroaziar kanpoko lurraldeak
- Jugoslaviar musulmanak bizi diren Bosniaz kanpoko lurraldeak
- Albaniarrak bizi diren Kosovoz kanpoko lurraldeak
- Errumaniar eta valakak bizi diren Vojvoidinaz kanpoko lurraldea
- Magiar eta beste ez-jugoslaviar bizi diren Vojvoidinaz kanpoko lurraldea
- Mazedoniar eta bulgariarrak bizi diren Mazedoniaz kanpoko lurraldea
- Turkiarrak bizi diren Mazedoniako lurraldea

Slovenia autodeterminazioaren alde

Errepublikaren subiranotasunaz mintzo ziren sloveniarrak, «dolar mordoska baten truke saldu diren traidore»ez, Serbiako nazionalistak. Sloveniak behinpehin, erreforma batzu burutu ditu Konstituzioan, zeinen arabera autodeterminazio eskubidea izanen duten, sezesioraino. «Jainkoaren laguntzaz, Ljubljana-raino iritsiko gara», aldarrikatu dute erreformaren kontrarik erradikalenek. Mehatxu militarra, Kosovon gauzatu zena aspaldi, Sloveniaren gain dabil orain. Denborarekin, nor nor den argituz, eta egoera orohar ilunduz doa Jugoslavian.

ofizialestatik 10 milioi dolar baizik jaso ez duelarik, SESBetik 100 milioiko laguntza altxatzen du (eta Vietnamdik 60), aldi berean 100 mila tonelada petrolio erosi behar dizkielarik soviatarrei.

Haatik, honezkero ekonomia bide berri batzuk hasiak dira kanputxearrak lantzen, hor dago aurtengo martxoko legea atzerriko kapitalei atek zabaltzen dizkiena: Taiwan eta Singapur-ekin (kontrabandoz edo bestelako) merkataritza aktiboa da oso, eta honezkero Hong Kong eta Malaysiako enpresak, eta Frantzia, Japon eta abarreko elkarteak hasi dira lanean —diplomatikoki berriz oso isolatuta dago beti ere.

Amerikarrek, aurrena, eta Pol Pot-ek, gero, zeharo baldintza eskasetan lagatu zuten Kanputxea. Lehenbizikoen bonbataketek azpiegitura ukitu zuten bereziki, errepide gehienetan kasu orduko zuloek, bitarteko faltaz, bere horretan dirautelarik. Jmerrek aldiz, eskola, hospital, banku, monetarik gabe utzi zuten estatua —eta maisu, mediku, teknikorik gabe, denak akabatu zituzten eta. Ekonomiaren sail guztietan ere, 1969tik bataz beste erdira jeitsi da produkzioa. Halaz ere Hun Sen-i berealdiko ahaleginak eginga aitortu behar zaio.

Arrozaren autokontsumoa ziurtatu

Kanputxeako ekonomiaren oinarria nekazaritza da: aktiboen %80a aritzen da horretan. Gobernuak 1979tik bultzatutako «laguntza taldeak» (*krom samaki*) dira nagusi. *Krom samaki* bakoitza hamar-hamabost familiak osatzen dute, eta beren produkzioa kontsumitzen dute, zati bat estatuari salduz. Alta bada, lan era ugari dago maila askotako kolektibizazioak, azoka libreak. Poliki-poliki suspertzen dira alorrak, halere ez dira oraindik bertako arroz kontsumoa estaltzera iristen, horixe delarik gobernuaren gauregungo lehentasuna. Gerraraz gain, problemarik handiena Kanputxean zera da, hamar urteetatik, lauetan uholdeak izaten direla, beste hiruretan lehorteak, eta hiru bakarrik izaten direla hala-holakoak, eskualde batzuetan.

Elikaduran berriz, Sahel-go herrien mailan dago Kanputxea, eta gerrak paludismoaren areagotzea eragin du. Konjuntoan beraz, panorama txarra, nahiz-ta ez desoladorea. Toki eta egun jakinik gabe laster dudarik gabe berrasiko diren negoziaketen zain.

PABLO SASTRE

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

EUSKAL

**EUSKARAREN I.
ERAKUSKETA
OROKORRA**

BERRIZ

URRIAREN 6tik 15era
LEARRETA MARKINA ESKOLA

EUSKO JAURLARITZA

HIZKUNTZ POLITIKARAKO IDAZKARITZA NAGUSIA

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

☎ 271050 eta 270447

BIDEO ETA FILMEEI

AHOTS, HOTS ETA MUSIKA

EZARTZEKO PREST

ZBI SA
BIKOIZKETA GRABAKETAK

ARBAITZALDE ETXEA-SAN ROKE AUZOA

DONOSTIA

Tif.: 46 29 64 — 45 96 29

JAURLARITZAK GORDE C.I.E.S.-EN

Joan den astean Iñaki Zarraoa Kultur sailburu ordeak ukatu egin zigun CIES Iruñeko entpresak euskarazko aldizkari eta egunkariez egindako azterketa. Ez dio ordea guri bezala mundu guztiari ukatu. Hona hemen euskaldunei Jaurlaritzak erakutsi ez dizkion datuak.

CIESen azterketak aditzera ematen duenez, euskarazko aldizkarien eskeintza zabala da gaur egun.

Euskadiko Ezkerrak Gasteizko Legebiltzarrean aurkeztutako inizatiba baten ondoren erabaki zuen Jaurlaritzako Kultura Sailak 12 milioi eskaintzea euskarazko aldizkarien eta egunkari posiblearen azterketarako.

Gogoratu dezagun 87.an euskarazko aldizkari guztiak bildurik azterketa bana ordaintzea eskatu ziotela Jaurlaritzari bakoitzak aurrera normaltasunez egiteko eta merkatuan erdarazko aldizkariarekin konpetitu ahal izateko beharko lituzketen subentzioak aztertzeke.

Jaurlaritzak uko egin zion euskal aldizkariaren proposamenari eta E.E.k proposatutakoari atxeki zitzaion kontseilaritza. Azterketa burutzen hastear zegoelarik ARGIAk garbi utzi nahi izan zuen, eta horrela egin zuen Josu Legarreta Euskararen Promoziorako Zuzendariarekin izandako bileran batean, CIESi enkargatutako azterketa ez zela euskal aldizkariarek eskatu genuen azterketa. Areago, iruditzen zitzaigula interesgarriagoa zatekeela proposatzen genuena, euskal irakurlegoaren merkatua, esperientziaz bederen, aski ezaguna baitzaigu.

CIES enpresak 88ko abenduaren bukararako amaitu behar zuen azterketa 89ko otsailaren hasieran entregatu zion Jaurlaritzari. Denetara zortzirehun folioinguru

ajoi batean gorderik (1)

RIK DAUKAN AZTERKETA

dauzkan lana honako helburuek gidatuta burutu du fruneko enpresak: euskarazko aldizkarien salmentak eta irakurlegoa eza-gutzea, irakurlego horren ezaugarriak ikustea, nola eskuratzen dituen aldizka-riak, irakurlegoaren eritzia aldizkariareki-ko, egunkari batekiko jarrerak eta eritzia,

egunkariaren itxura eta mamia, merkatu erreala, potentziala, irakurlegoa eta egun-kariaren biabilitatea.

Azterketaren emaitzak ez dira izan or-dea, bistan da, Jaurlaritzaren atseginerako, dagoeneko kaleratuak eta argitara emanak izanen bait lirateke bestela.

Euskal aldizkarien merkatua adinaren arauera

	Orot.	18-25	26-35	36-50	51-64
Irakurtzen du	243	70	65	65	41
Bat ere ez	174	49	42	48	35
Aldizkari bat	35	12	11	9	3
2 aldizkari	14	5	4	4	2
3 aldizkari	6	2	3	1	0
4 aldizkari	6	1	3	1	0
5 aldizkari	2	1	1	0	0
6 aldizkari	3	0	0	1	1
7 aldizkari	2	0	0	1	0

Euskaraz irakurtzeko ohitura duten 67.000 horietatik gehiengoa 35 urtetik beherakoa da eta 36.000 ageri da ezkertiar edota ezker erradikal moduan

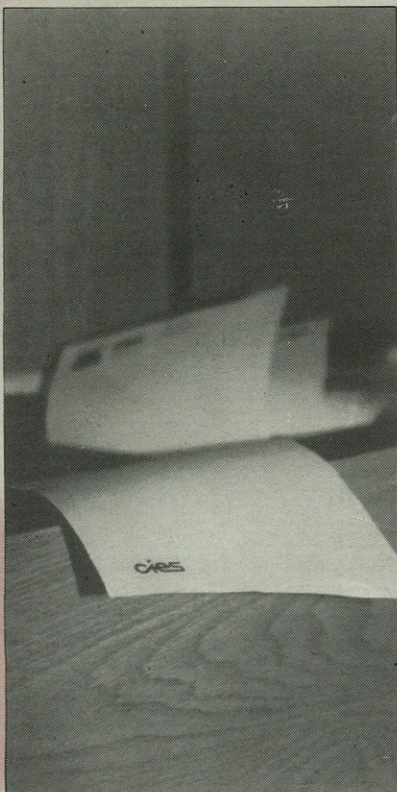
Gaur egungo euskarazko aldizkarien merkatuan, 18-64 urte bitarteko 243.000 irakurle-gai alfabetatuetatik 67.000 lagunek dute euskarazko argitalpenak irakurtzeko ohitura CIESen emaitzen arabera. 47.000koa da euskaraz inoiz irakurtzen ez duen euskaldun horien kopurua eta 74.000koa oso gutxi irakurtzen duena.

Euskaraz irakurtzeko ohitura duten 67.000 horietatik gehiengoa 35 urteik beherakoa da eta 36.000 ageri da ezkertiar edota ezker erradikal moduan. Hau da hain zuzen, kopuru zehatzik ezagutu gabe, baina ziurtasun osoz euskal prentsa ezagu-

Zergatik ezkutatu ditu Jaurlaritzak datuak?

1989ko ekainean deitu genion ARGIAtik Jaurlaritzako Kultura Saileko Euskarren Arazoetarako zuzendari den Josu Legarretari. CIES enpresak otsailaren hasieran Jaurlaritzari entregatutako azterketaren berri jakin nahi genuen. Josu Legarretak esan zigunez datu horiek Legebiltzarrean aurkeztu behar ziren aurrena. Eskaturik zeuzkaten azterketa juridiko eta ekonomikoekin batera udazkenean ezagutaraziko zirela esan zigun. Legebiltzarretik pasa ondoren.

Lehengo astean Iñaki Zarrakoa Sailburordeak esan zigunez urte honen bukaerarako eskainiko dizkio Jaurlaritzak hiru azterketak Gasteizko Legebiltzarrari. Esan, azterketa juridikoa Jaurlaritzak bertako legegizonak ari direla prestatzen eta ekonomikoa PNVren inguruko jo daitekeen 'Idom' Bilboko etxeari eskatu diotela.

Nahikoa nabarmena dela iruditzen zaigu gai honekiko Jaurlaritzak erakutsi duen 'zabaltasuna'. 'Hemen' eta 'Eguna'ren sorreran ARGIAren proiektua baztertu zuen hertsikeriaren parekoa izan da ez bai gabe. Lehengo astean Iñaki Zarrakorekin argitaratutako elkarrizketari errepasoa ematea baino ez dago: berdin zitzaion arrazoi bat ala bestea, kontua zen ARGIA bazterrean uztea, hala subentzioak banatzeko orduan nola egunkariaren bidean besteekin batera abiatzeko aukera ukatzerakoan.

Urte guzti hauetan honela jokatu duen Jaurlaritzak, nola onartuko du bada ARGIA dela gehien irakurtzen den euskal aldizkaria! Nola irentsi euskaraz irakurtzen dutenek hain garbi eta nabarmenki agertaraztea ARGIA dela onena?

Duela bi urte subentzioak erdira jeitsi eta hil zorian jarri uste zuten ARGIAk aurrera egiten duela eta, gainera, diskriminazioz berak baino dextente subentzio gehiago jasotzen duten 'Hemen' eta 'Eguna' baino askoz ere irakurriagoa dela ikusteak ez die ez grazia handirik egingo Jaurlaritzan, irrifarrez hori bai, laguntza ukatzen digutenei.

Ez da gizalegezkoa herri baten dirua berak nahi duenaren kontra erabiltzea. Ez dakigu zehatz mehatz zergatik gorde nahi dituzten datuok hainbeste denbora—hainbeste aldiz esan digute gezurra aurpegira!—baina, azterketa enkargatu zutenean bezalaxe, orain ere, badirudi proiektu jakin bat bultzatzeko erabili nahi duela azterketa, edota proiektu horren zalantzaritasuna ikusita, kajoi batean ahaztutuz utzi egunkaria gaur posible ez dela esanez eta beste esperientzia lokalak interesgarriagoak direla aipatuz.

Datorren astean ikusiko dugu CIESek euskarazko egunkariari buruz egindako lanaren emaitza.

I.U.

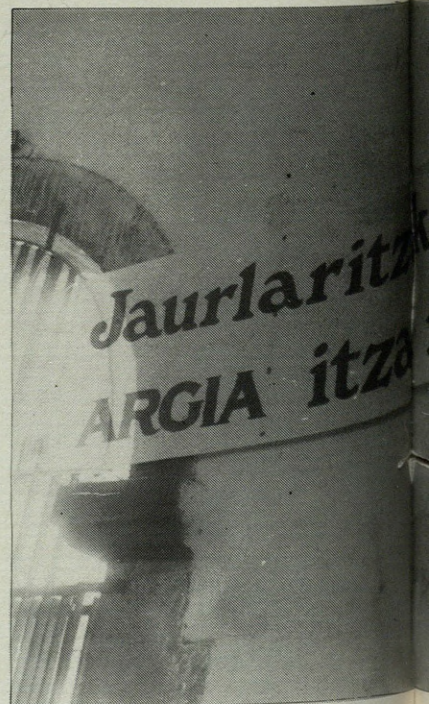
tzen edonork errotik ezagutzen duen lehenbizikoa gauza: bere irakurlegoa gaztea, ikasia eta ezker abertzalekoa dela.

Aipagarria da 243.000 irakurle-gai alfabetatu horretatik 141.000 lagunek ezagutzen duela ARGIA, 'Eguna' 81.000 eta 'Hemen' 86.000 lagunek ezagutzen dituzten neurrian. Irakurleei dagokionez 24.000 irakurle ematen dizkio ARGIAri 'Eguna'ri 13.000 eskaintzen dizkion bitartean.

ARGIAren irakurketa, eta urtez urte lortutako lana dugu hau, guk uste baino maila altuagoan ezarri du CIES enpresak, aldizkari bakoitzeko 6-7 irakurle dituela bait dio azterketak.

'Eguna'ren irakurlegoaren erdia (%49,4) HBren botoemaile agertzen da, %9,3 EErena, %5,9 EA eta %5,7 EAJrena. 'Eguna'ren

'Eguna'ren irakurlegoaren erdia (%49,4) HBren botoemaile agertzen da, %3 EErena, %5,9 EA eta %5,7 EAJ

ARGIA da, CIESen azterketaren arabera

Irakurlego honen %63,3a azaltzen da 'Egin'en irakurle eta %43,6a biolentzia politikokoaren aldeko. CIES enpresak egindako estrapolazioen arauera 2.000-2.500 ale bitartean kokatu behar da 'Eguna'ren salmenta kopurua.

'Hemen'en kasuan 3.000-3.500 bitartean kokatzen du CIESeK salmenta kopurua.

ARGIA: irakurriena, zabalena, onena

ARGIAren irakurlegoak jakinmina izango du Jauraritzak gorderik daukan CIESen azterketak berari buruz dioenaz. Ikus ditzaun bada.

Gure irakurlegoaren gehiengoa (%43,4) 26 eta 35 urte bitartean kokatzen dute datu hauek. %53,8 gizonezkoa da, %40,2 hiritarra, %50 unibertsitaria, %64,7 euskara maila altukoa, %42,7 gizarte maila erdiko eta %29,3 erditik gorakoa.

ARGIAren irakurlegoaren %66ak ezker-tiartzat dauka bere burua eta %54,2 HBren botoemaile ageri da. Honen aurrean ARGIAren irakurlegoaren heren batek, %30ak, zentzuroko ideologia moldetan kokaturik dakusa bere burua.

Ez daukagu beraz frogatzen aritu beharrik aldzikariaren zabaltasuna han eta hemen. Produktuaren bertan ikusten den bezalaxe, irekitzea eta begiratzea baino ez da-

lñaki Zarraoa kultur sailburuordeak ez zizkigun orain argitara ematen ditugun datuok erakutsi nahi izan.

go, irakurlegoak berak ere —jakinaren gainean euskarazko irakurlegoaren gehiengoa ezker abertzalekoa dela— frogatzen du ARGIA beste edozein baino zabalago dela. Horren islada dugu 'Eguna'ren mailako HBren botoemaile izatea eta zentzuroko ageri den irakurlegoaren heren bat nabarmena izatea.

Aipagarria da aldzikarien itxura, mamia eta hizkuntza neurtzen dituzten datuetan, hau da, aldzikarien kalitateari buruz irakurleek daukaten eritzia neurtzen duten datuetan, 'Eguna' eta 'Hemen'i buruzko erdipurdizko eritziak direla nagusi, ARGIAri buruzko kalitatea, batz bestea, %60ak jotzen du maila onekoa, %30ak ongi ikusten du, ez ona ez txarra, eta %2ak txarra erizten duelarik. Beste bien kasuan alderantzizkoak dira zifra hauek.

Aipagarri da halaber itxuraz nahiz mamiz ongi ikusia badago ere ARGIA irakurlegoak gehien estimatzen duena —CIESeK

Aldizkariak Jauraritzaren laguntzetatik bizi beharrean daude

ondorioztatutakoaren arabera beti ere—euskara bera da.

Orohar euskarazko aldzikarien merkatuari buruz CIESeK ateratako ondorioak honako hauek dira: eskaintza zabala dago; muga demografiko-soziolinguistikoko handiak pairatzen ditu merkatu honek; Jauraritzaren laguntzetatik bizi beharrean daude; Jauraritzaren dirulaguntzekiko ondoreza nabarmena ageri da aldzikarietan; militantziari esker bizi dira euskal aldzikariak; halaz eta guztiz ere kolokan bizi dira; indartsuen dabiltzanak kexu dira erdarazkoekin konpetitu ezin dutela eta; hala ere irakurleak uste du aldzikari duin eta txukunak argitaratzen direla euskaraz; irakurleak bat dator aldzikarietako hizkuntz ereduekin.

Dena den, Jauraritzari gutxien gustatu zaiona da euskal prentsa ezagutzen duen edonork betidanik ezagutzen zuena: irakurlegoaren gehiengoa, 36.000, gaztea eta ezkertiarra dela.

Militantziari ezker bizi dira euskal aldzikariak, eta hala eta guztiz ere kolokan

euskal aldzikaririk irakurriena eta zabalena

INAKI URÍA

Ameriketara joan nintzen xentimorik gabe (4)

EUSKAL JATETXE MUSEOA

Kotxea aparkatu eta burua jira- tu nuenerako han nuen OÑATI BASQUE RESTAURANT zioen txartel ikaragarria. Sartu eta Oskorriren musika eta Euskal Herriko hainbat poster paretetan. Zerbitzarien nik bezain ondo zekiten euskaraz eta bertako nagusia, jatetxearen izenari omen eginez, oinatiarra. Boisen jaio eta bizi den euskal koadrilen biltoki ezin hobea.

Boisek badu Euskal Zentroa, bere Euskal Jatetxea eta hirukia osatzeko Euskal Museoa ireki zuten 1985ean. Baina ez edozelako museoa, oso bide erakargarria aurkitu bait du museoaren zuzendaritzak amerikar arruntari euskaldunek Boisek ehotu duten historiaren berri emateko: euskal erako afariak eskaintzea museoan bertan. Oñati jatetxeko nagusia den Jesus eta Euskal Kultur Etxeko partaide Garro anderearengana jo dugu Amerika guztian bakarra den esperientzia honen berri eman diezaguten. **GALDERA.- Boise bezalako hiri batean Euskal Museo bat eratzea harrigarria bada ere, euskal jatetxe museo bat irekitzea mundu guztia txundituta uzteko moduko ideia da ezta?**

ERANTZUNA.- Ideia ez da gaur goizekoa baina beste museoak eskaintzen ez zuten zer edo zer eman behar zitzaion bisitariari. Dena dela, euskal jatetxe museo hau proiektu zabalago baten parte da. Benetako helburua Euskal Kultur Etxea sortzea da.

G.- Zertan datza egitasmo hori?

E.- Aspaldidanik dugu Boisen Euskal Zentroa dei genezakeena. Edaritegia, jangela, sukaldea, euskal dantzak entsaiatzeko gela handia eta lehen pisu batez hornitutako etxear hau, gehienez, Boise inguruan bizi diren euskaldunen topaleku da gehienbat. Oinkari izeneko dantza taldearen entsaiolak ezik, gainontzeko aktibitate guztiek ez dute zerikusi handirik kultura dei geneza-

Idahoko estatuko hiriburua den Boiseran joan nintzen estraineko egunean sekulako sorpresa zoragarriekin egin nuen topo. Egun berean ezagututako telebista-manager batek hirian zegoen "euskal jatetxe" batetan bazkaltzeko konbitea luzatu zidan. Bertaratu bitarteko bidean amerikar jatetxe baten "euskalduntasuna" zertan zetzakeen aritu nintzen ausnartzen.

Adela Garro museoaren atarian.

keenarekin. Hori dela eta, Euskal Zentroa alde batetara utzi nahi izan gabe, euskal kulturaz lan egingo duen etxea eraiki nahi dugu. Baina luze joko duenez gero, oraingoz museoarekin hasi gara.

G.- Zer aurki genezake musoe horretan?

E.- Denetarik esan genezake. Izan kontutan lehen euskaldunak 1890ean iritsi zirela Boiseran. Beraz, aspaldiko da euskalduna-

ren presentzia inguru honetan. Eta ez dugu museo edozein edifiziotan zabaldu; azken mende honetan euskal artzainen ostatu izan zen etxe berean jarri dugu museo. Zer leku aproposagorik, euskaldunen etxea izandakoa baino? Ahalik eta elementu gehien biltzen saiatu gara museoak euskaldunen bizimodu eta kulturaren berri eman dezan. Alde batetik, aintzinako euskal etxearen barrukaldea erreproduzitu nahi izan dugu, eta horrekin batera aipatu-

tako artzainek beren lanerako erabiltzen zituzten tresnak eta artzainen beraien argazkiak ere bildu ditugu. Eta bestaldetik, gaurko euskal kulturaren hainbat adierazle jarri ditugu bisitarien begibistan; hala nola, euskara ikasteko metodoak, oparitarako pitxiak, euskal musika, eta orohar salmentaren bidez horren urria dugun dirua biltzen lagunduko diguten euskal produktuak.

G.- Eta nola lortu duzue ikusgai prantatu duzuen materiala?

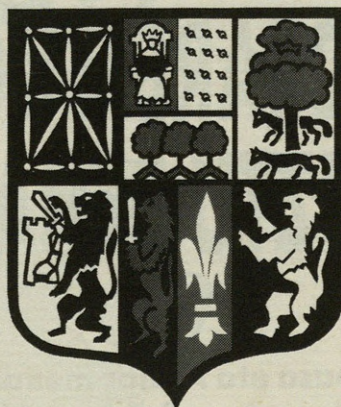
E.- Batari eta besteari eskatuz. Izan kontutuan euskaldunena kanpotarren talde etnikorik handiena dela eta Idahoko estatu osoan nonahi aurki daitezkeela euskaldunen etxeak. Beraz, bilketa lan handia izan dugu eta jendearen eskuzabaltasunari esker eskuratu ditugu gehienak. Badira, dena esan beharra dago, Euskal Herritik bertatik iritsi zaizkigun objektuak; gure lana eta beharren jakinen gainean zeuden batzuk bidali. Garai bateko historian murgilduta geratu nahi ez izateak bultzatu gaitu, lehenago esan bezalaxe, gaurko kultura ere kontutan hartzeri. Baina azken urteotako kultur ageraldia, museotik gertu kale berean aurkitzen den etxean jarriko ditugu.

G.- Azken hau lehen aipatu dugun Euskal Kultur Etxea litzateke...?

E.- Hala da. Erakusketa gela, liburutegia, euskaltegia, hitzaldi aretoa eta hitz batez edozein Kultur Etxek duen ekipamendu eskainiko duen eraikuntza egin nahi dugu. Gero eta gehiago dira, Boisen jaiota, Euskal Herrian beren euskara maila hobetzen urte bete igaroten duten gazteak. Baina zein harreman geratzen zaie euskal kulturarekin behin Boiseri itzulita? Eta Euskal Herrira joateko aukerarik ez dutenak, non ikasi edota hobe dezakete euskara? Atzerapenik jasan ezin duen proiektu hau ezinbestekoa da ia mende osoa daraman etnikari bere nortasuna galduko ez badu.

G.- Nevadako estatuan dagoen Reno hiriko Unibertsitatean euskarazko irakasle bat izan dute Gasteizko Gobernua eta Renoko Unibertsitatearen arte-

BASQUE MUSEUM AND CULTURAL CENTER

607 Grove Street
Boise, Idaho

Amerikako euskaldunen lekuko bilakatu nahi da Euskal Museoa.

ko akordioari esker. Zuen proiektua ere hortik abiatu da?

E.- Hortik abiatu nahi dugu. Boiseko unibertsitate bere ikasketak egin edota hobetzeri letorkeen euskal ikasleak eman ditzake euskarazko klaseak hemen. Ideia eta berauek aurrera eramateko kemenik ez zaigu falta; beraz epeak gauzatzen hasteko ordua heldu zaigu.

G.- Museoren gaiari itzuliz, nola otu zitzaizuen jatetxe museoa edo museo jatetxearen ideia?

E.- Berez jatetxe museoa izango litzateke; alegia, batzutan jatetxearen papera betetzen duen museoa. Museoa zabalik izatea ez zen aski; zerbait berri eskaini nahi genuen eta bertan bazkariak eta afariak ematea pentsatu genuen. Negu inguruan asko dira Boise hirian egiten diren kongresuak eta osagarri gisa ideia egokitzen joa genuen. Hartara, jaten ari diren bitartean euskal kultura eta askorentzat etniaren berri izan dezaten. Inoiz, afariaren bukaeran, OINKARI dantza taldekoei emankizuna ere prestatu izan dugu afalkideentzat.

G.- Zer menu eskaintzen duzue otorduetan?

E.- Ezeren aurretik argitu behar dugu, aurrez enkargatutako otorduak ematen direla bakarrik. Hau da, museoa museo gisa dago irekita eta, enkargatutako kasuetan soilik, paratzen dugu jatetxe gisa. Menuari dagokionez, euskal erara ematen saiatzen

gara; beti ere oso kontutan izanda non gauden eta norentzat ari garen lanean. Nolabait esateko, euskal menua amerikarren gustora egokitua.

Beste museok eskaintzen ez zuten zer edo zer eman behar zitzaion bisitariari.

G.- Zenbaterainoko arrakasta du asmatu duzuen formula berriak?

E.- Hasi berriak gara, baina ezin gara kezatu. Gero eta ospe handiagoa du ideia honek eta denborak esango du. Zailena, horrelakoetan gertatu ohi denez, jende ekaritzea da, behin hori erdietsiz gero oso pozik eta gustora ateratzen dira. Ardanza lehenak berari ere eskaini zitzaion afari bat museo honetan Iparrameriketara egin zuen bidaiaren barruan.

G.- Non prestatzen ditue otorduak?

E.- Jesus Oñati jatetxeko arduradunaren esku fin eta trebean geratzen da menuari dagokiona. Aipatu jatetxearen sukaldeetan prantatu eta museora ekartzen dute. Orain artekoaren arabera euskal erara egindako menu hauek oso arrakastatsu dira, eta bistan da, Jesusen esku ikasiari esker. oso ohitura bait dago jatetxetik kanpoko otorduak prestatzen.

G.- Zer asmo duzue etorkizunerako?

E.- Euskal Kultur Etxea ahalik eta zerbitzu gehien eskainiz jartzea. Erroka handia, baina irabazi beharrekoa.

Zaila eta garestia izan behar du Euskal Herriko Boiseri museoa erabilgarri izan daitezkeen altzariak bidaltzea, baina, Adela Garro andereak egindako eskaerari bide emanaz, Boisen prest daude hemendik bidalitako edozer gauza hartzeri. Ea zein animatzen den. Hau duzue Boiseko Euskal Museoko arduradunarekin harremanetan jartzeko helbidea: Basque Museum and Cultural Center, 607 Grove Street, Idaho, Boise, USA.

Bosgarren atalean, "Hordago taldea, amerikar gautxorien alaiagari" gaia aztertuko dugu, musika talde honen gora beherrak aztertzei asmoz.

FRANKIE TAI

Euskal kulturaz lan egingo duen etxea eraiki nahi dugu.

Garai latzak bizi ditu euskarak Sakanan, Nafarroa Oinezen edizio berri baten esperoan

SAKANA: JENDEAREN KONTZIENTZIA BERPIZTU BEHARRA

Irakaskuntza, helduen euskal-duntzea, administrazioa...gai frango ikutu nahi izan ditugu Sakana aldean buruturiko egonaldian, bertakoen iritzi eta asmoak orri hauetara ekartzeko asmoz. Andereñoek, zinegotziek, euskaltegietako irakasleek aho batez onartu dute jendearen kontzientzia berpiztu beharra dagoela lehenik eta behin, aspaldi honetan itzali xamarra dagoen kontzientzi maila hain zuzen ere. «jendearengan azaleko kontzientzi maila soma daiteke, baina hori gainditu beharra daukagu. Haurrak ikastolara eramate hutsarekin ez dugu aski, ez eta urtean behin 'Kilometroak' eta 'Nafarroa Oinez' bezalako festetara joatearekin. Kontzientzi mailak sakonago behar du izan, urrutirago behar du joan».

Gobernuaren bideari uko

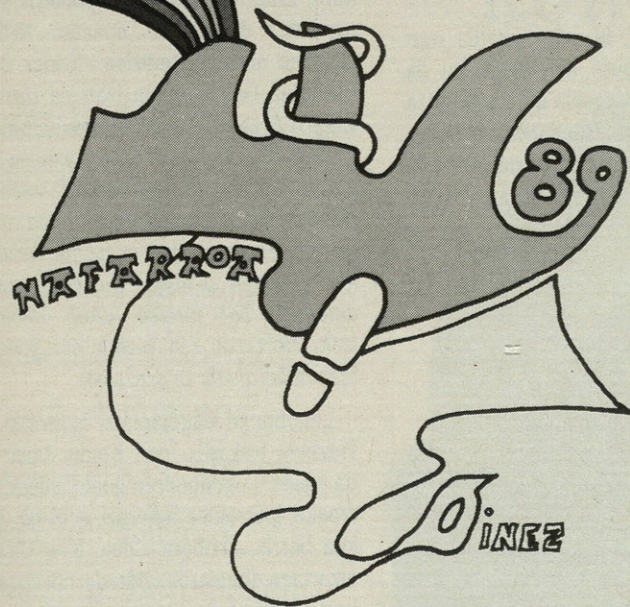
Ikastolei dagokienez, Etxarri Aranazeko Andra Mari ikastola da bailarako umeen kokagune nagusia, bertan Iturmendi, Bakaiku, Etxarri Aranatz, Arbizu, Lakuntza, Lizarrabengoa, Uharte, labar, Irañeta, Arruazu, Unanu eta Dorraoko haurrak hezitzen direlarik. «Guztira 400 bat ume dira ikastola honetan aritzen direnak, Arbizu eta gainontzeko herriak kontutan hartzen baldin baditugu, 470 bat izanen direlarik». Honez gain, Uharte, Arbizu, Lakuntza, Bakaikua, Urdiain, Altsasu eta Olaztin daude ikastolak, batzuk soilik eskolaurrekoak izanik.

Nafarrek ikastoletan aurki dezaketen eskeintza honez gain, eskola publikoak eskeintzen duen euskal adarra dute aukera-

Urbasa eta Aralar mendilerroen artean kokatutako bailara dugu Sakana, Altsasu eta Etxarri Aranatz herri nagusiak izaki. Azken herri hau izango da hilaren 8an, Nafarroako ikastolen egunaren lekuko, festaren bidez, euskarak bailara honetan jasaten duen egoera azaltzeko asmoz.

NAFARROA OTIEZ 89

ETXARRI ARANATZ URRIAK 8

gai honako herri hauetan: Lakunza, Arbi-
zu, Gainza, Etxarri, Uharte, Altsasu, eta Ur-
daiainen; Etxarrin adibidez 200 bat direlarik
adar honetatik abiatutako haurrak. Bide
honek, zalanza frango sortarazi ditu bene-
tazko euskaldungoaren, Nafarroako

Administrazio zentraletik
ez da deus ere egiten, ez
berau euskalduntzeko ez
eta herri txikiei laguntzeko.

governuaren euskararekiko politikak ez
bait du inolako esperantza izpirik azaltzen.
«Oraindik datuak kaleratzeko baldin ba-
daude ere, nahiko eztabaidagarriak suerta-
tu daitezke, euskaldun zaharren semeak
joaten direnez bide honetatik, emaitzak
onak gerta bait daitezke; baina zer gertatu-
ko litzateke ume erdaldunak izango balira
-dio ikastolako andereño batek-». Beste ba-
tzuren iritziz ordea, ez dago emaitzen zai
egon beharrik, «hor pilatzen diren fakto-
reekin ezin emaitza onik atera; ikaslegoa-
ren eta irakaslegoaren gehiengoa erdaldu-
na izanik, ezin haurra euskaldundu».

Eskolaurreko eta OHoko eskaintza aipa-
turikoa izanik, Altsasuko institutoko adar
euskalduna da BBB mailan hauta daite-
keen bide bakarra, azken urte hauetan
apurka apurka finkatzen ari den bidea.

Diru laguntza eza

Irakaskuntzaren egoera aipaturikoa iza-
nik, are latzagoa gertatzen da helduen eus-
kalduntzearen alorrekoa, AEK delarik es-
parru honetan lanean diharduen erakunde
bakarra. Gaur egun mentendu xamarra
baldin badago ere, beherakada izan da az-
ken urteotako ezaugarri nagusia. «Behera-
kada honen ondorioz, ikasleen kopurua
nahiko txikia da; herri txikiak izanik ara-
zoa areagotu egiten delarik». Azken hau
da ezbairik gabe arazorik larriena, gehie-
nak herri txikiak izaki, kopuru gutxieneko
taldeak lortzea ia ia ezinezkoa gertatzen
bait da.

Jendearengan azaleko
kontzientzia maila soma
daiteke, baina hori gainditu
beharra dago.

Dena den, Sakanako AEKko arduradu-
naren iritziz, ez da hau arazorik larriena;
«arazorik larriena jendearen motibazio
eza da, jendeak ez bait du euskara ikaste-
ko beharra nabaritzen, honek nolabait ere
oztopo izugarria suposatzen duelarik. Jen-
dearen benetazko konpromezua lortu be-
harra daukagu».

Mahaian behin eta berriz azaldutako
gaia dugu hau, konpromezuarena alegia.
Zenbait jenderengan benetazko boronda-
tea soma badaiteke ere, euskararengan
azaleko jarrera azaltzen dutenen kopurua
ere oso handia da, hau Sakanaren berreus-
kalduntze prozesuan oztopo nagusia bila-
katu daitekeelarik. «Jendeak konpromezu
soziala hartzen du soilik, besteek zer esan-
go dutenaren arabera, hots, nik haurra
ikastolara eramanez gero, ez dut bestelako
konpromezurik».

Erranak erran, oztopo frango aurkitzen
ditu AEK-k Sakanako helduen berreuskal-
duntzean, oraingoz behintzat, Altsasukoa
delarik euskaltegi soila. 70 bat dira urtez
urte euskaltegi honetan euskara ikasten
aritzen diren helduak, gainontzeko herrie-
tan talde txikiz osaturiko gau eskolak na-
gusitzen direlarik. Jende kopuru mugatuz

Oinez Bizkor Euskaraz Gogor

Urriak 8

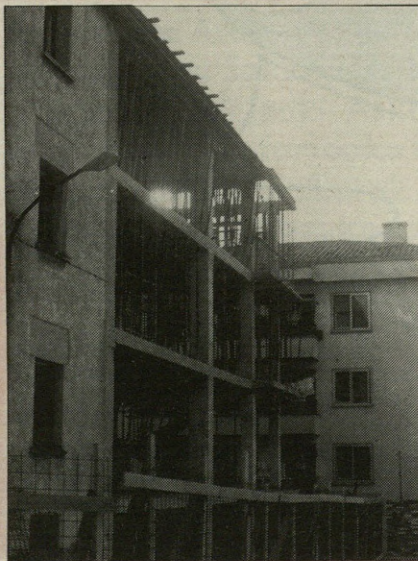
Etxarri Aranazen ospatuko da Nafarroa Oinezen aurtengo edizioa, dagoeneko eraikitzen ari den ikastola berria ordaintzeko dirua ateratzeko asmoz. Lehengo astean Oñatin bildutako jendetza erreferentzi gisara edukita, jendetza frango biltzea espero dute antolatzaileek.

1968. urtean Etxarri Aranazeko guraso eta gazte talde batek, Sakanako euskararen egoera larriaz kezkatutik eta bertako beste zentroek ez zuten eskeintzen, Andra Mari Ikastola sortu zuten, hau bailara-ko haurren kokagune bilakatu delarik.

Aurtengo kurtsoan, Etxarri Aranazeko Udaletxeak dituen 15 geletan sakabanaturik daude haurrak. Hoietatik, Nafar Gobernuaren dekretuaren arabera, 8 gela daude soilik legeztaturik, honek oztopo handia suposatzen duelarik ikastolako kideentzat. Gainontzeko gelen legeztatzea da helburu nagusia, Nafarroako Gobernuaren mehatua gainean bait dute Aranaztarrek, aipaturiko dekretuaren arabera, 1990eko irailerako legeztatu ez diren gelak subentziorik gabe geldituko bai lirakeke.

Beraz irtenbide bakarra, orain dagoen ikastetxea handitzea da, 15 gela horiek, legeak agintzen duen arabera, legeztatuak gera daitezen. Honek 52 milioitako dirutza eskatzen du. Andra Mari ikastolak, bi urtez aurkeztu dio Nafar Gobernuari ikastolaren

handitze proiektua, bi urtez ukatua izan zaielarik. Honek garbi adierazten du da Nafar Gobernuak ez dagoela gure hizkuntza mantentzearen alde. Honenbestez, behar beharrezkoak gertatzen da, aurtengo Nafarroa Oinez-etik aterako den dirua.

Etxarri Aranazeko Aizelkondo, Aizalokoburu, Enfermogurutze, Polpoliturri artean ospatuko da igande honetan Nafarroa Oinezen aurtengo edizioa. "Oinez Bizkor Euskaraz Gogor" lema izan da hautatua, Etxarri Aranatz eta Sakanaren ikusmiratik, Euskararen eta Nafarroako ikastolen festa, agertu eta zabaltzeko asmoz; *«momentu honetan Nafarroan gure hizkuntza eta kulturaren egoera kontutan izanik, beharrezkoa iruditzen zitzaigun mezu indartsu eta dinamiko bat sortzea -diate antolatzaileek-.* Hori izan zen 'bizkor' eta 'gogor' hitzen aukeraketaren arrazoia.

Logotipoari dagokionez, ikastolako marrazketa irakaslea den Koldo Aznar izan da egilea. Logotipoaren goiko aldeak Nafarroako Iparraldea adierazi nahi du, behekoa berriz, Erribera aldea, biak Oinez-ek elkartzen dituelarik. Ortzadarrak Nafarroako sei Merindadeak adierazten ditu.

Esanak esan, orri hauetatik Urriaren 8an Etxarri Aranazen izango den Nafarroa Oinezera gerturatzeko deia zabaltzea besterik ez zaigu geratzen, ahalik eta jende kopuru gehiena biltzekotan.

osatuta egote honek, murriztapen nabariak sortarazten ditu gobernuaren aldetik diru laguntzak jasotzeko orduan, azken bi hiruilabetetakoak oraindik jasotzeko dauzkatelarik, *«kontutan eduki behar da, diru laguntzak %50a suposatzen duela».*

Administrazioa izanen da alorrik korapilotsuena. Administrazio zentraletik, ez da deus ere egiten, ez berau euskalduntzeko ez eta herrietako udal txikiei laguntzeko. Azken legealdian ezer gutxi egin da Sakanako administrazioa euskalduntzeko prozesuan, *«egindakoa hutsaren hurrengoa izan da, borondate politikoa hutsala gertatzen da».* Herri gehienak txikiak eta euskaldunak izaki, lurraldetasunaren irizpidea aplikatzea da bertakoen helburua; *«kontua da ez dagoela horretarako borondate politikorik -dio urdiaineko udaletxeko zinegotzi batek-.* Nik, Urdiain batean euskara hutsaz funtzionatzea beharrezkoa ikusten

Ikastola berriaren eraikuntzan erabiliko da aurtengo edizioan lortu asmo den dirua.

du; nahiz eta gune isolatu batzuk izan, beharrezkoak lirakeke».

Euskal Herrian Euskaraz taldeak 'Herri elebakarren aldeko' kanpainaren barruan,

■ *rakaslegoaren eta ikaslegoaren gehiengoa euskalduna izanik, ezin haurra euskaldundu.*

udaletxeak euskara hutsaz aritzeko helburuz sartutako mozioak Urdiainen eta Arbizun onartuak izan ziren soilik, *«onartu bai, baina inplikazio handiagorik gabe».* Inplikazio ezaren lekuko, udaletxeetako eurrekontuetatik euskara eta euskararen inguruko ekintzetara zuzendutako diru kopurua da, *«Urdiainen adibidez, 30 milioietako aurrkontutik 200.000 pezeta soilik euskara inguruan zerbait egiteko. Hori iraingarria da, honela ez goaz inora».*

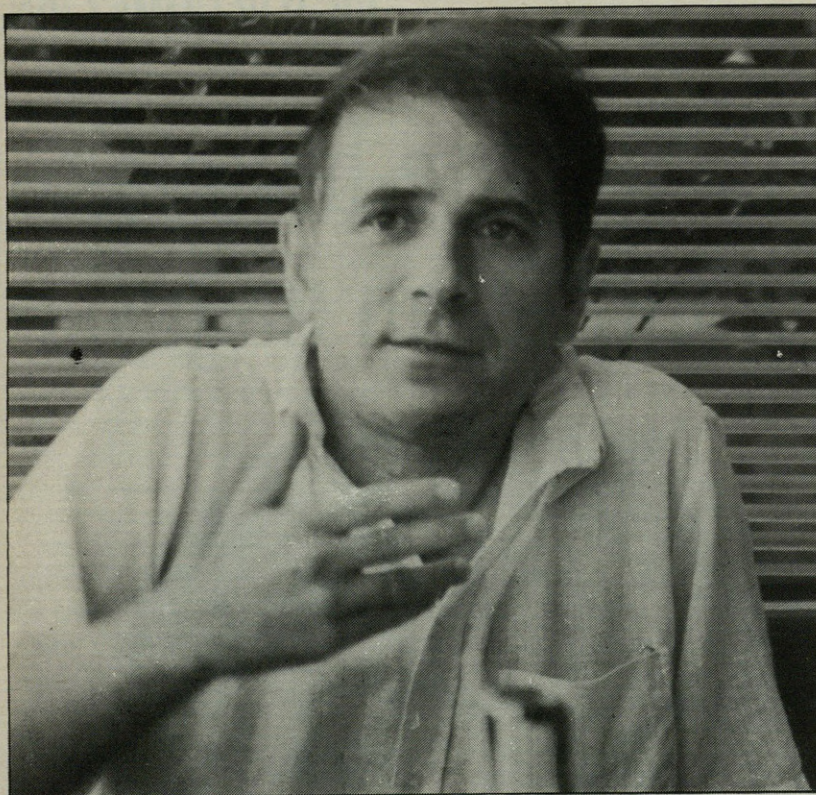
Ikusitakoak ikusita, bide frango dago orandik jorratu beharra, behin eta berriz jendearengan inplikazio maila berpiztu beharra azpimarratzen delarik. Nafarroa Oinez bezalako egunak, helburu ekonomikoaz gain, aipaturiko inplikazio maila berpiztea lukete helburu, bestela alferrikoak lirakeke.

I.GOIKOETXEA

«Hizkuntza da gizarte honetako kontraesan nagusia»

Filosofi ikasketak
Parisen burutu zituelarik,
Victor Gomez Pin
irakaslea da Zorroagan,
Fakultatearen sorreratik.
Entseiuko 'Anagrama'
saria eskuratu du aurten
'El saber del esclavo'
liburuarekin. Bere azken
lanaren gainean baino
hamar urte hauetan
ezagutu duen euskal
gizartearen arazo eta
kontraesanez aritu zaigu
solasaldian, kezka
nagusia hizkuntza duela
erakutsiz.

Bartzelonan jaioa, 17 urte zituela joan zen Parise-ra, bulego batzuk garbitzen hasi eta, bertako Unibertsitateko inprentan lan hobeto bat lortu zuenean, horrek lanarekin batera ikasten aritzeko aukera ematen zionez, filosofi karrerari ekin zion. Aristotele-ri buruzko tesia burutu ahala sartu zen Dijon-eko Unibertsitatean irakasle bezala. Filosofia Fakultatearen proiektuak ekarri zuen gero Donostiara. «Donostian filosofi fakultatea egiteko proiektua zegoen eta Ramon Vals Planari proposatu zitzaion horren ardura. Honek, nire bidez, Javier Etxeberriari proposatu zion lan hori, baina hau denborarekin desmoralizatu egin zen: fakultatea egin zen egin baina ez zegoen egiturarik. Kasualitatez Bartzelonan katedra lortu zuen eta ardura hartu nezan eskatu zidan. Orduan etorri nintzen».

Urte betez egon zen Dekano bezala, 'funtziotan' dio berak. «Proiektua oso ona zen baina gero gauzak konplikatu egin ziren. Zorroagako kondaira oso zaila da adierazten. Mundialki lehen mailakoak ziren filosofoak etorri ziren. Jendeak ez daki Jacques Deridás filosofo frantses oso famatua urtebetez irakasle izan zela Zorroagan, eta ez bera bakarrik, Chatelet ere etorri zen hona, eta beste jende asko ere bai. Gure jatorrizko proiektua Filosofi Fakultate internazional bat sortzea zen. Baina gauzak konplikatu ziren, batzuk desmoralizatu ziren... Zorroagako Fakultateak gizarte honetako kontraesanak adierazi behar ditu, eta kontraesan horiek oso garbiak dira».

Zein dira kontraesan garbi horiek?

Hizkuntza adibidez. Teorikoki hemen bi hizkuntza

ofizial dira. Parisen nengoela hau egia zela pentsatu nuen, eta euskara ikasten hasi nintzen bertan. Beti esaten nuen gero, txantxetan-edo, 'euskara Parisen ikasi nuen eta hemen ahaztu dut'.

Egia al da hori?

Bai, gutxigorabehera. Parisen irakasle pertsonal nuen, oso ona, egunero egin nituen bi ordu ikasten eta hona etorri nintzenean zer pasatu zen? Zorroagan niretzat ia ezinezkoa da artifiziorik gabe giro euskaldun batean sartzea. Giro kultural eta afektibo bati dagokiot, mundu guztia bezala, eta giro hau gauza desberdinek determinatzen dute, eta nire giro afektibo eta kulturean euskara ez da agertzen! Eta ez da agertzen Fakultatean ere. Erreta nago ikastaroa egin udan eta neguan ikasi dudana ahazteaz. Une honetan ahalegintzen naiz testu batzuk irakurtzen. Zer irakurtzen dut? Biblia! Biblia irakurtzen dut, oso itzulpen ona da niretzat. Ez naiz katoliko, ez naiz kristau eta abar, oso kartesianoa naiz, tradizioz antikerrikala... Baina irakurri ditut Biblia alemanez, frantsesez eta kastellanaz. Ez da liburu inportantea, baina literarioki oso polita da.

Zergatik diozu hizkuntza kontraesan handia dela?

Hizkuntzaren kontresana ikaragarria da Euskal Herrian. Printzipioz marxista naiz, behintzat zentzu orokorrean. Hizkuntzak gainegiturazkoak ez direla da nire tesi zentrala. Beno, hau ez da nire tesia, Stalinek berak esaten zuen. Niretzat oso garbia da, hizkuntza ez da gainegitura, hizkuntza ez da kultura. Kultura gainegiturazkoa da, hizkuntza ez. Baldintza kulturalak alda ditzakezu, noski, eta posible da klaseen kulturari buruz hitzegitea, edo klaseen gustoei buruz; estetika proletaria eta estetika burgesa. Eta guzti hori aldatu daiteke, baina hizkuntza ezin da. Hau da nire printzipio ontologikoa.

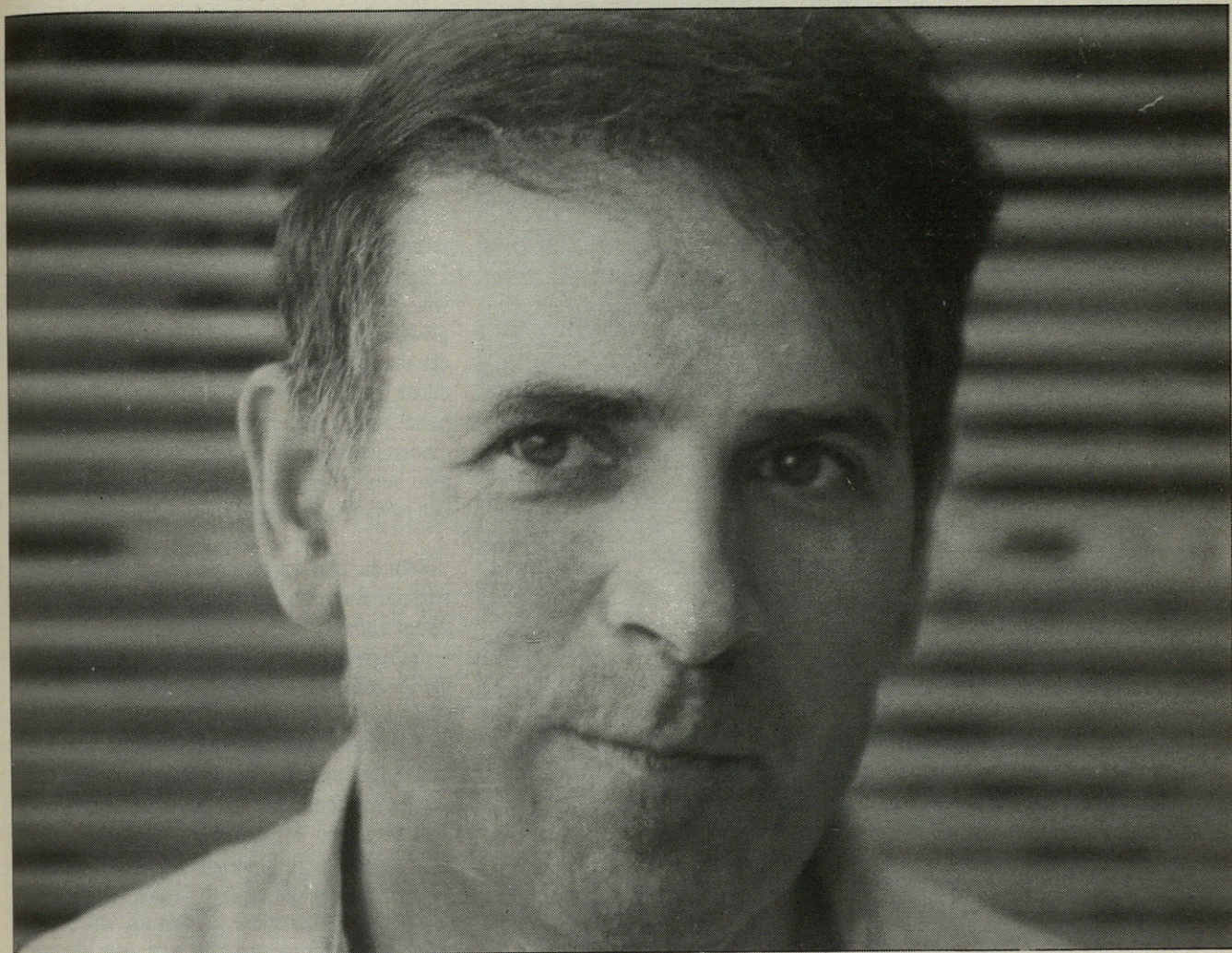
Hizkuntza al da gizarte honetako kontraesan nagusia?

Bai, nagusia da baina badaude beste batzuk ere. Badaude beste bat oso inportantea. Alde batetik Euskal Herrian hizkuntz bati loturik dagoen gizartea duzu, eta bestetik —niretzat zorionez— gizarte industrial duzu, eta krisian dago. Euskal Herrian bi biktima daude, eta ez dira gainegiturazkoak: hizkuntza eta langile inmigratuak. Niri, partikulariki, hizkuntzaren arazoa interesatzen zait.

Hizkuntza azpiegituran kokatzen duzu.

Arrazoi garbi bategatik. Gu animalia arrazionalak gara, hizkuntza da gizakiaren berezitasun esentziala, definizioz. Orduan, hizkuntza mailako kontraesanak gizakien esentziaren kontraesanak dira, oso garbiak. Zorroagan kontraesana present dago, eta ez bakarrik euskaldun eta erdaldunen artean, euskaldunen baitan ere bai. Ez da bakarrik borondate arazoa.

«Baikorragea»
naiz Euskal Herriak
Madrilekiko dituen
kontraesanak
konpontzeko duen
gaitasunaz, barneko
kontraesan zakar
baina emanakorrak
gainditzeko duen
gaitasunaz baino»

Esaten didate euskara gora doala: ikastola, institutuak... baina nik, eta inpresio bezala esaten dut, ez dut hori sentitzen. Parisen galdetzen badidate zer gertatzen den Euskal Herrian hizkuntzarekin, beti beti erantzuten dut 'esaten didate gora doala' baina nik ez dut hori ikusten. Eta galdetzen badidate ea presioa nabaritzen dudan euskara ikasteko, edo zure kurtsoa euskaraz emateko, edo zure bizitza euskalduntzeko, beti erantzuten dut 'batere ez', ez dago presiorik. Presio psikologikoa esan nahi dut. Orain dela 8 urte agian pixkat gehiago, orain gutxiago.

Zoritzarrez euskara baserri giroan geratu zen. Euskal Herriarentzako oso inportantea da gizarte industrial izatea, gizarte esentzialki industrial izan behar du. Bi dimentsio hauek oso inportanteak dira, eta ideologia hutsa izango litzateke hori baztertzea. Bi dimentsio hauek —gizarte industrial eta jatorrizko gizarte euskalduna— onartu behar dira, eta batzutan kontraesanean agertzen dira. Baina kontraesanean bizitzea da agian gizakien patua. Hegelek zioen kontraesanak baztertu nahi dituen azkenean kontraesanen biktimia izaten dela. Kontraesana mantendu eta begiratu behar da, eta ez ordezkatu adierazpen ideologiko batez. Kontraesanak onartzen ez dituen galduta dago.

«**Euskal Herrian bi biktimia daude, eta ez dira gaineGITURAZKOAK: hizkuntza eta langile inmigratuak**»

Zure beste tesi bat, garrantzitsua gainera, hizkuntza guztiek potentzial berberak dituztela da.

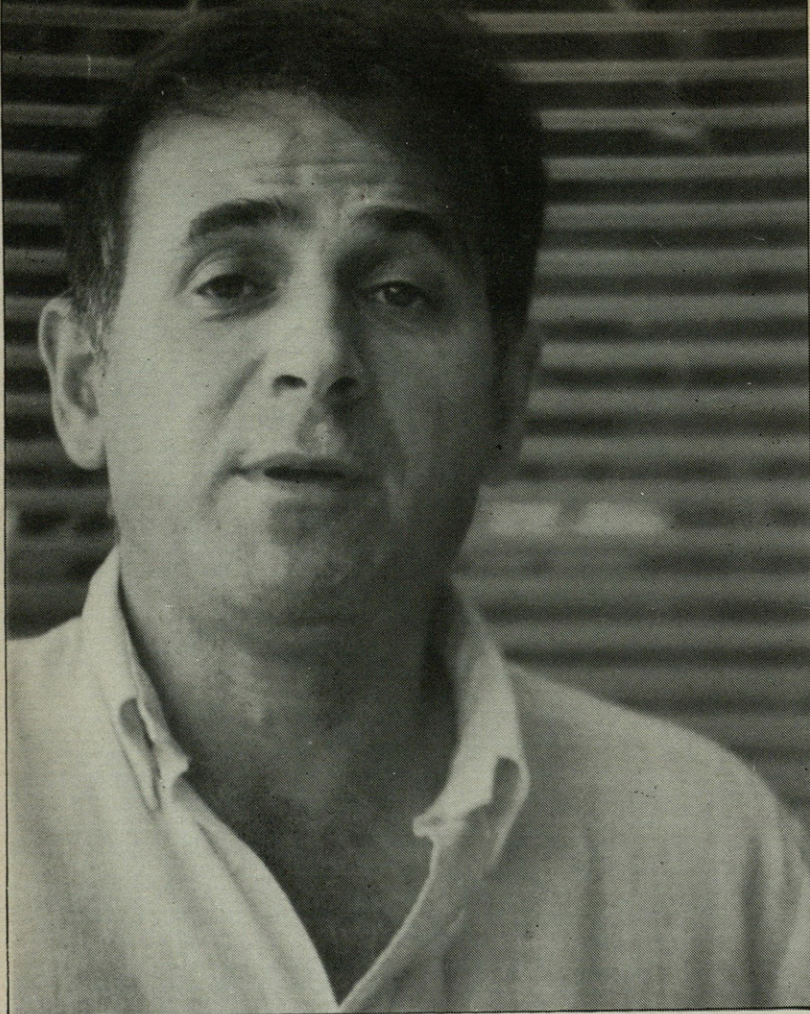
Bai, hizkuntzen baliokidetasun ontologikoa. Eta honen kontrako sentimendua da arrazismoaren erroa. Arrazismoaren kontuan diskurtso moralistek ez dute balio ezer, batere ez. Arrazismoa denuntziatzeko behar dira denuntziatu arrazismoaren baldintza sozialak. Baldintza sozial hauek aldatzen ez badira bakoitzak bere arrazismo bereziarekin jarraituko du. Eta berriro diot, baldintza sozialak aldatzeko kontraesanak begiratu behar dira. Begiratu ez du esan nahi konpondu, begiratu da begiratu. Borroka nola jarraitu hau konpontzeko.

Hori al da filosofia?

Filosofiaren zati bat bai. Filosofia etimologikoki argitasunerako aspirazioa da. Ez ordezkatu egiaren kontenplazioa, asetu eta lasaitu egiten zaituen adierazpenagatik.

Ze paper jokutzen du filosofoak gaur egungo gizartean?

Gizaki guztiek, eta bakoitzak, begiratu eta argia lortu nahi du. Ez da elite baten pribilegioa. Beti esaten dut esaldi hau, nire diskurtsoa beti hasten da

esaldi honekin. Gizakiak bere buruari esaten dio 'ez duzu ezertarako balio, zurea lan alienatua da', hau barneratuta dago. Ez dute pentsatzen gizakiaren baliokidetasun esentzialaz. Eta nondik ateratzen da gizakiaren baliokidetasun esentziala? Denak, de-fi-ni-zi-oz, hitzegiten dugulako. Hau da komunismoaren printzipioa.

Hizkuntza eta arrazismoa gai garrantzitsuak iruditzen zaizkizu. Eta nazionalismoa?

Pentsatzen dut —bakoitzak nahi duena pentsatzen du— arazo orokorra aipatutako kontraesana dela. Gero, esaten baduzu autodeterminazioa bai, autodeterminazioa ez... beno, baina autodeterminatua nor dago? Ezinezkoa da! Independentea zein da? Espainia ba al da independentea? Arazoa ez da ideologikoa. Nik komunismoaren printzipioa errebindikatzen dut, eta gizarte komunista batean noski, jende guztia independente bezala besteari lotua dago. Komunismoa ezinezkoa da mundu partikular batean lortzea. Nik Mosku ezagutzen dut: baldintza materialak aldatu ziren, baina baldintza orokorrak aldatzeko aurreko ispilua suntsitu behar zen. Kapitalismoak beti beti irabaziko du kapitala eskuetan duelarik, ezinezkoa da kapitalismoarekin konpetitzea. Parisen Moskun baino hobeto bizi zirela esaten zidaten Moskuko lagun batzuk. Baina kapitalismoa begiratzeko behar da begiratu Marokko, Paraguay, Argentina... Paris eta Ginebra begiratzen baduzu... Kapitalismoa

—«**Esaten didate euskara gora doala baina nik, eta inpresio bezala esaten dut, ez dut hori sentitzen**»—

juzkatzeko 'media ponderada' egin behar da, eta ez da egia kapitalismoak bere kontraesanak konpondu zituenik. Ez da egia Moskun kapitalismoan baino okerrago bizi direla, gezur hutsa! Materialki ere, batzaz bestekoa egiten baduzu askoz hobe bizi dira Moskun. Eta nik ez dut eredu sobietarra defendatzen.

Bere burua marxistatzat duen batek zer pentsatzen du posmodernitateaz?

Ez dut ulertzen zer esan nahi duen posmodernitateak, ez da koketeria, inoiz ez dut ulertu, ezin dut esplikatu. Gutxigorabehera, aurrejartze ideologikoak eta abar gaindituta daudela eta abar... bai, bai, gaindituak daude inoiz ez direlako aurrejartzeak izan. Baina kontraesan errealek ez daude gaindituta. Posmodernitatearekin esan nahi badute borroka ideologiko hutsak desakreditatuta daudela, noski, niretzat beti egon dira deskreditatuak.

Zein da, bizi dugun egoeran, praktika politikozuzena? Borroka armatua, esate batera, zer iruditzen zaizu?

Inozokeria handia da kasu honetarako irtenbide bat ez aurkitzea. Autodeterminazioaren printzipioa ukatzen duen Konstituzioko artikulua aldatu behar da. Hau ikaragarria da! Jendea artikulua bategatik hiltzen da! Sistemaren markoaren barnean nola ez dute soluzio bat topatzen? Baina elementala da, aldatu Konstituzioaren artikulua hori! Egin Quevec-ekoak bezala, eta gelditu konfrontazio inozo hori. Nik ez dut botorik ematen, ez dut sinesten Konstituzioan... Quevec-en gertatutakoa pentsatzen dut gertatuko dela egunen batean, bestela hemengo inozokeriak imaginaezinezko maila hartuko du. Eszeptizismoa ikusten dut guzti hau.

Zentzu honetan, Aljer-eko elkarriketak bidea irekiko zuela pentsatu nuen. Itzuliko dela pentsatzen dut. Gauza oso garbia da, elkarriketarik gabe honek jarraituko du. Nik hori pentsatzen dut, eta Felipe Gonzalezek ere bai, hori pentsatzen duela pentsatzen dut. Baina horrek ez luke konponduko arazo nagusia: nola defendatuko duzu Euskal Herriko hizkuntza gizarte industrialaren fruitu garena baztertu gabe? Agian kontraesan gogorrena momentu honetan hasiko da.

Zergatik?

Bigarren mailako kontresanak desagertuko direlako. Euskal Herriko problema Madrildo gobernuarekin bigarren mailakoa da besteari konparatuz gero. Oraingo politikoei agian posibilitatea daukate oraingo Madrilekiko kontraesana konpontzeko, baina beste konpontzeko ez. Garbi geratu dadin, baikorra da naiz Euskal Herriak Madrilekiko dituen kontraesan konpontzeko duen gaitasunaz, barneko kontraesan zakar baina emankorra gainditzeko duen gaitasunaz baino.

X. EIZAGIRRE
I. MURUA

TXT

Komikia

ARGIA

166

M/W 84.

Denborapasa

HITZ GEZIDUNAK

ARRAUN UNTZIAK UR KIROLARIAK	↓	BADA DETEKTAGAILU	↓	NIREAK SOBIER BATASUNEO BIZTANLE	↓	BANEUKA LITERATURA, HITZ ELKAR.	↓	PARE BAT RUTENIOA	→	SESIOBIDEA ALARGUN BIHURTU	↓
→		↓		↓		↓		↓		↓	
BOKAL ERREPIKATUA BIDEAN JARRI	→		IMINTZIO EZ AHAL	→						MUSIKA NOTA BAZKALONDOKO ETZANALDIA	→
→			↓					BOROBIL GABEKO BASO HIDROGENOA	↓		
AHAL NAU NAFARROAKO HERRIA	→						HERRI HANDI MODU	→			
→					MUSIKA NOTA AKABO	→	↓	AREAGO BOKALA	→		
ROENTGEN GARRA	→	SANDINISTEN ABERRIA SARRERA			↓			↓			
→			GIZONEZKO GURASO ERBIOA	→				ZINTZO BERILIOA	→		EZ EME
ATERI ERRU	→						BADAGO 500	→	↓		↓
→				ORDAIN	→				OINARRIZKO EDARI	→	

LETRA KENKETA

Kenketa honetako letra bakoitzari zenbaki bat dagokio. Zein da kenketa honetako letra bakoitzaren balioa? Zergatik? Ondoko kuadro honetan duzun zenbaki bakoitzaren azpian, ipin ezazu zure ustez hauetako bakoitzari dagokion letra. Zenbaki bati letrarik ez dagokionean • ikurra ipin iezaziozu. Koadroko zenbaki baten azpian letra bat azaltzen bada, har ezazu aurrez ematen dizugun laguntza bezala.

S E I

B I =

L A U

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	E	I	A		S				

EZETZ ASMA

1.- JAURRIETA HERRIA NAFARROAKO ZEIN IBARRERETAN DAGOEN:

- Baztan
- Erronkari
- Erro
- Zaraitzu

2.- ZEIN URTETAN ANTOLATU ZEN LEMOIZ-ERAKO LEHEN MARTXA.

- 1976ean
- 1974ean
- 1980ean
- 1978an

3.- ZEIN DEN STEVEN SPIELBERG-EN AZKEN FILMEKO PROTAGONISTA.

- Jack Nicholson
- Harrison Ford
- Michael Keaton
- Imanol Arias

4.- NON JAI O ZEN PICASSO PINTOREA.

- Barcelonan
- Parisen
- Malagan
- Gernikan

IRRI FARREZ

A ZE FLASHA!

KULPANTEAK FRANTSESAK

Ba omen zegoen txikitandik frantsesak gorrotatzen zituen apaiz bat. Eta kasualitatearen kasualitatez gotzaiak Parise inguruko herri batetara bidali zuen.

Handik hilabetera herri horretako biztanle guztiak Pariseko artzapezpikuarengana joan ziren kexu, alegia hura ez zegoela jasaterik, apeza meza ematen hasi orduko Biblian zeuden gaiztakeria guztien kulpa frantsesei botatzen ziela eta:

— Ba al dakizue nongoa zen Adan engainatu zuen sugea? Frantsesa!

— Ba al dakizue nongoa zen Sanson traiditu zuen emaztea? Frantsesa!

Kontu horiek entzunda, artzapezpikuak apez hori deitu eta galerazi egin zion bere sermoietan frantses hitza aipatzea:

— Baina zuk ez duzu horretarako eskubiderik! Zu frantsesa zara eta ez duzu aitortu nahi historiaren eta Jainkoaren aurrean duzuen kulpa.

— Ixilik! Frantses hitza berriro aipatzen baduzu deskomekatu egingo zaitut.

Bolada horretan aste santua hurbildu eta ostegun santuko sermoia egiten ari zelarik horrela esan omen zuen apezak:

— Eta orduan Jesukristok esan zuen: «Zuetako batek saldu egingo nau»; eta Juanek esan zuen: «ni izango al naiz Jauna?». «Ez, zu ez zara izango». Eta Pedrok: «ni izango al naiz Jauna?». «Ez, zu ez zara izango». Eta orduan Judasek: «C'est moi Seigneur?».

* * *

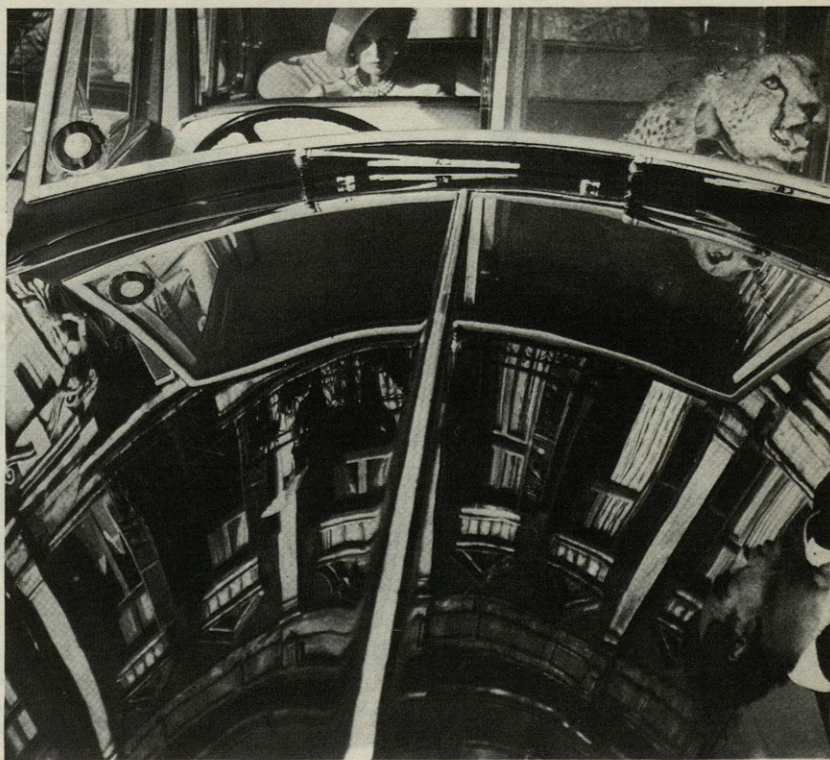
Josetxok bere andrea beste batekin aurkitzen du ohean:

— Jar zaitezte bata bestearen atzean... horrela bala bakarrarekin nahikoa izango dut eta.

Josetxok Eroskik antolatutako txango batetarako ematen du izena. Txangoa hasierakoan antolatzaileak bi mila pezeta eskatzen dizkio Josetxori, eta honek mila besterik ez diola emango erantzuten dio:

— Baina, nola mila besterik ez didazula emango? Txangoaren prezioa mila pezeta-takoa da!

— Bai, baina nik begi bat kristalezkoa daukat.

AMODIO DEBEKATUA. — Gizonak (Jeremy), kasino bat errejentatzen du; emakumea (Elizabeth), enbajada britainiarreko diplomatiko baten emaztea da. Elkar maite dute. Enbajadoreak aferaren berri badaki eta bere zaindaria fidel bat (Pard) jarri dio emazteari. «Amodio Debekatua», Donostiako Zinemaldian pantailaratu duten filme bat izan zitekeen, baina ez da horrela.

SOLUZIOAK

EZETZ ASMA: 1-D; 2-D; 3-B; 4-C.

LETRA BATUKETA:

L = 1 ---- eramana delako

B = 5 ---- B + B = A edo 5 + 5 = 10.

I = 2 ---- I + I = U edo 5 + 5 = 10. I ez da 7 zeren ez du eramani sortu behar, A zenbaki bikoitia delako.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
U	E	I	A	L	S			B	

O	A	R	A	S	I	O	A	D	A	R
.	A	E	L	A	I	A	G	U	N	.
B	E	I	U	B	I	R	A	O	N	.
.	B	E	U	H	E	A	A	B	A	D
B	A	E	I	U	E	A	A	D	D	E
.	L	E	I	N	E	E	A	I	T	U
E	N	E	A	K	E	I	K	A	I	O
.	U	K	A	N	I	N	A	E	R	.
B	A	A	Z	A	N	A	N	E	R	.
.	A	D	E	I	N	A	A	T	E	R
T	B	A	R	A	R	A	S	U	A	.
.	A	A	R	A	L	S	U	A	O	R

...EUSKALDUNOTAZ?

[PETRIRI ESKEINIA • SK]

Voltaire
(XVIII. m)

INDEPENDENTZIA
ETA ASKATASUNAREKIN
BATERA SORTUAK
DIRUDITE .

1.

MUNDUKO
ITU-MAMUAK
BILAKATU
DIRA .

2.

Dembowsky
(XIX. m)

Lucano
(I. m)

HERRI TIKI BAT,
PIRINIO GATNEAN
DANTZA JAUZIKA .

3.

EZETZ ASMATU ATSOTITZA.

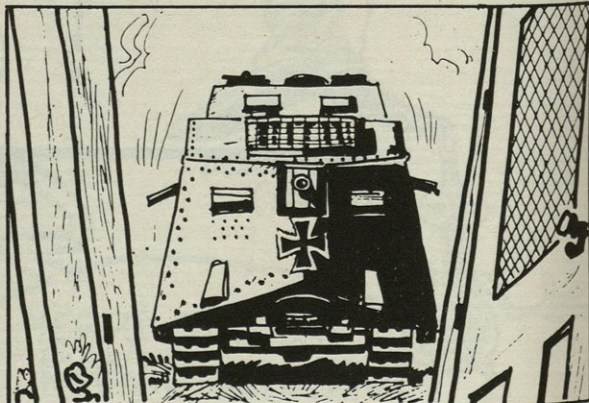

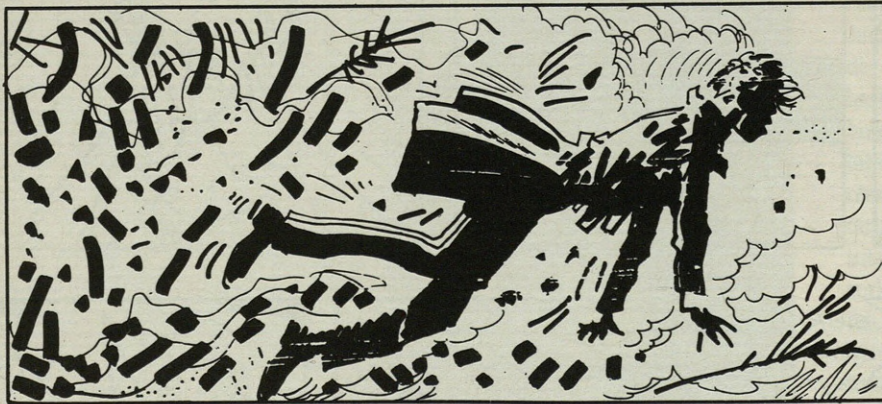
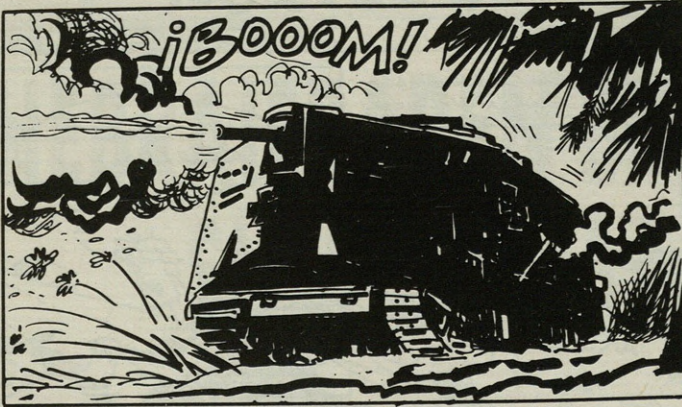
SOLUZIOAK

Voltairek - 3.
Dembowsskyk - 1.
Lucanok - 2.
Atsotitza = «zerri goseak, ezkurra amets.»

Ametz galduen aintzira

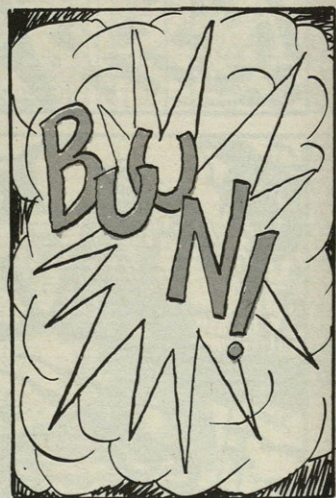
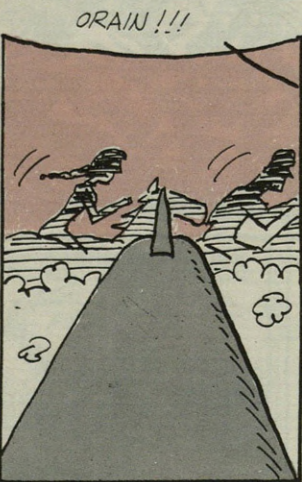
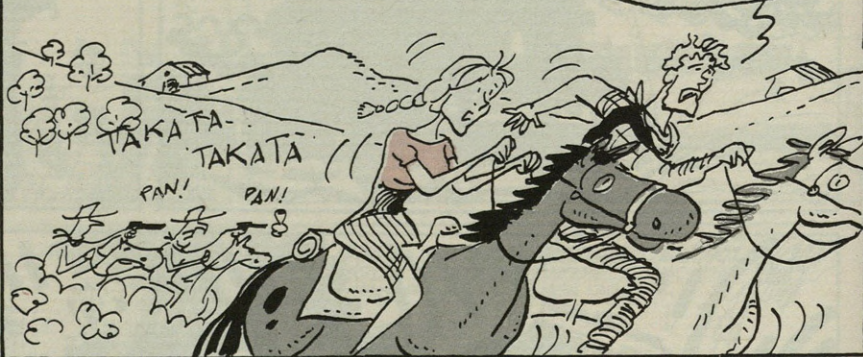
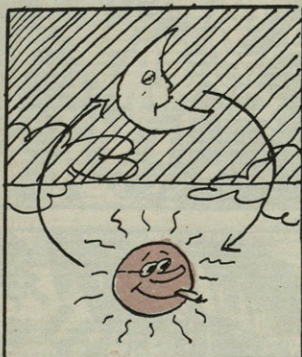
OKATA

ZELULOIDE

ODOLTSUA

ETA HORRELA JOAN ETORRIAN E
GUNEK AURRERA JO ZUTEN.
EZ ZEN EZER GERTATU, EZ
MEHATSURIK, EZ ISTIRPURIK,
BAINA GOIZ BATETAN...

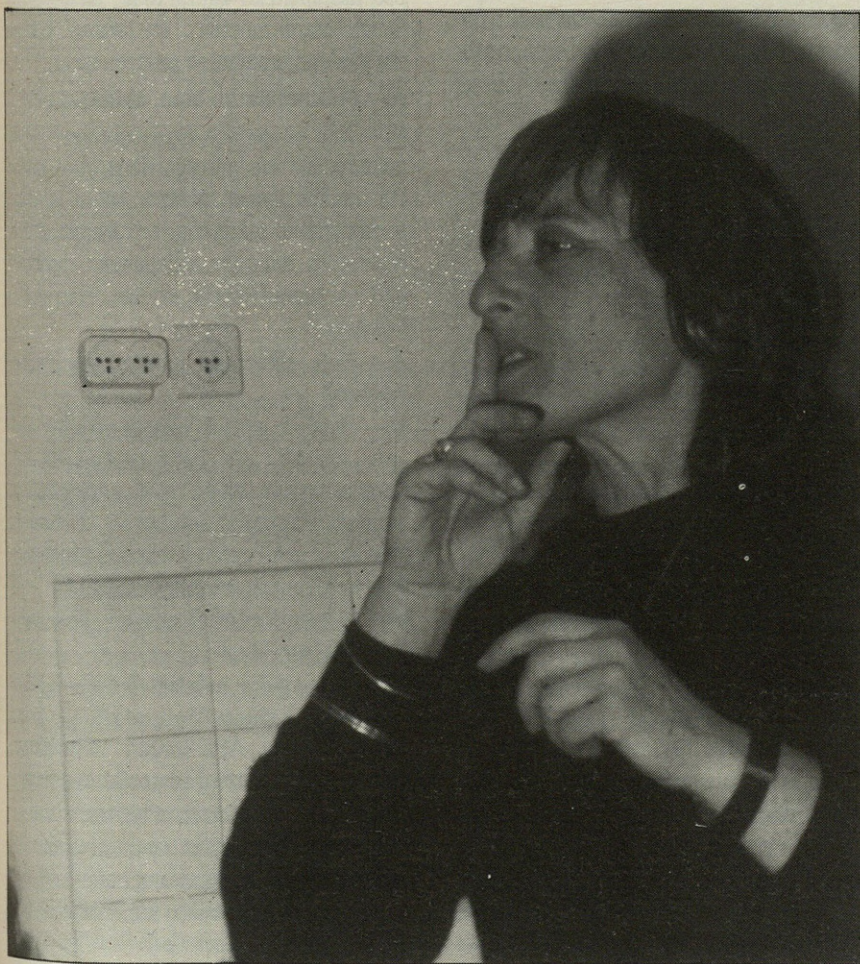
FILMEAREN ERRODAKETAK ERRITMO NORMALA
ZERAMAN, GUZTIA ONDO ZEGOELA ZIRUDIEN

Mordechai eta Yael Mishor-ekin elkarrizketa

HEBRAIERAREN BIRBIZKUNDEA: SUSTRAIETARA ITZULI

Jerusalengo auzo berri batetan bizi dira Mordechai (Moti) eta Yael Mishor. Seme bat, Ilay, eta alaba bat, Tehila. Israel-en independentziaren belaunaldikoak dira Moti eta Yael. Diasporako milioika juduren inmigrazioaren ('àliyah' = igoeraren) oldezko fenomeno oso-osoan ezagutu eta bizi izan dute, eta israeldar berri guzti horien hizkuntzako herritartze-lenean saiatu izan dira.

Yael, Ulpaneko irakaslea.

Gaur egun Hebraieraren Akademia dihardu Moti-k, hizkuntzaren hiztegi historikoa egiten; 25 urte daramatza Yael-ek ulpan (helduei hebraiera irakasteko eskola) batetan. Biekin izan dugu elkarrizketa.

ARGIA.— Urte asko daramatzue hebraieraren birbizkunderako, berreskuspenerako lanean. Zer da zuentzat, hebraiera?

MORDECHAI.— Diasporan jaio nintzen ni; neure Herriarekin eta beraren kulturarekin bat egiteko bidea izan dut hebraiera. Judu-herriaren, Herri osoaren hizkuntza da hebraiera. Euskaldunek, hain zuzen, beste inork baino hobeto uler dezakete hizkuntzaren eta naziotasunaren arteko lotura hori. Hebraiera neure lanbide bihurtzean, horren ikuspegi teknikoagoa hartu dut, eta gauza oso jakingarriak ezagutzera iritsi naiz: nola juduek beren kulturazko sorketa beste hizkuntzetan ere sortu duten, herriarentzat hurbilagoko ziren hizkuntzetan; baina hebraieraz landutako kultura bakarrik igaro da tradizio eta ondare nazionalera.

A.— Sionismoko gurasoren batzuk hebraiera ez baina alemana proposatzen zuten etorkizuneko judu-estatuaren hizkuntzatzat. Gaurko egoeratik begiratuta, nola ikusten duzue aukera hura?

Hebraieraren birbizkundearen aldeko faktoreak asko dira.

M.— Hebraiera hizkuntza ofizial, normal eta moderno bilakatua dagoen honetan, denok gara jakintsu eta zentzuzko. Baina garai hartan zoroek bakarrik pentsa zezaketen hori. Hebraiera hizkuntza mintzatu moderno bihurtzea anomalia izan da. Miraria.

A.— Zure aldetik erantsi nahi al duzu ezer, Yael?

Yael.— Bai. Nik neuk jatorrizkoa dut hebraiera, eta, beraz, normala gertatu zait beti; geroago bakarrik, gure hizkuntzari gertatu zitzaiona ikasi nuenean, konturatu nintzen, hebraiera, neretzat eta gure Herriarentzat oso garrantzizkoa dela. 25 urte daramatzat ulpanean hebraiera irakasten; hementxe daukat neure klaseko ikasleen zerrenda; 20 lagun dira, estatu ezberdin guzti hauetatik etorriak: Australia, Sobiet Batasuna, Argentina, Txile, Turkia, Errumania, Frantzia eta Hungaria. "Xalom!" edo antzeko zerbait esaten besterik ez zekiten hebraieraz. Herriaren hizkuntzarik gabe etorri dira Herri honetara, bertako bizitzan partaide izatera. Neuretzat oso hunkigarria da horiei gure Herriaren hizkuntza irakastea, eta hilabetearen buruan talde hebraieradun bihurtzea.

A.— Baina zer gerta zitekeen, hebraieraren ordeztu, Israel estatuak ingeleseko edo alemana aukeratu balu hizkuntza ofizialtzat?

M.-Y.— Ez, ez; horrek ezin zezakeen aurrerabiderik izan. Herzl sionismoaren aitak erabili zuen erabili buruan, Judu-Herriarentzako lurraldea eta estatua Ugandan edo kokatzearen aukera; jendeak bazekien, ordea, horrek ez zuela irtenbiderik; gauza bera, ingeleseko edo alemana aukeratu izan balitz. Zer egin behar genuen ingelesarekin? Gure sustraiei partea dugu hizkuntza; hebraierak batzen gaitu judu guztiok.

A.— Zera esan nahi du horrek: zuentzat elkarrekiko komunikazio-tresna baino zerbait gehiago dela hebraiera, ezta?

Y.— Bai, gure Herriaren sustraierara, gure arbasoen sustraierara itzultzea da. Diasporatik datozenak hizkuntzaren bidez beren aberria aurkitzen dute. Horixe da horien sentipena, zalantzarik gabe.

M.— Eta hebraiera ikastea, beren azpiko tradizio aurkitzen dute; izan ere, sinagoga-ko, otoitzeko edo liturgiako hizkuntza hil gisa erabili duenak hebraiera, ulertu gabe sarritan, gaurko hizkuntza bizi gisa ikasten duenean, berehala lotzen ditu ikasten di-

tuen hitzak, berak dakarren tradizioarekin. Oihartzun oso bizia dute berarentzat hitz horiek.

Y.— Horixe gertatzen zaie beren izena juduaren esanahia ezagutzen dutenean ere.

A.— Baina, Yael, zuk uste duzu, hebraierarik gabe datozen guzti horiek, beren lanerako edota gizarte berrian bizitzeko beharrezkoa ez balute, eta ingelesez bizitzetik balute Israelen, hebraiera ikasteko gogorik izango luketela?

Y.— Begira, Israel arazoz eta buruhaustez betetako Herria duzu. hona ez dator inor txokolatea jatera. Oso zaila da Israelen bizitzea. Bestelako zailtasunen artean hebraiera ikasi ere egin beharra daukala badaki hona datorrenak, eta horretarako gogo eta erabakia ere dator.

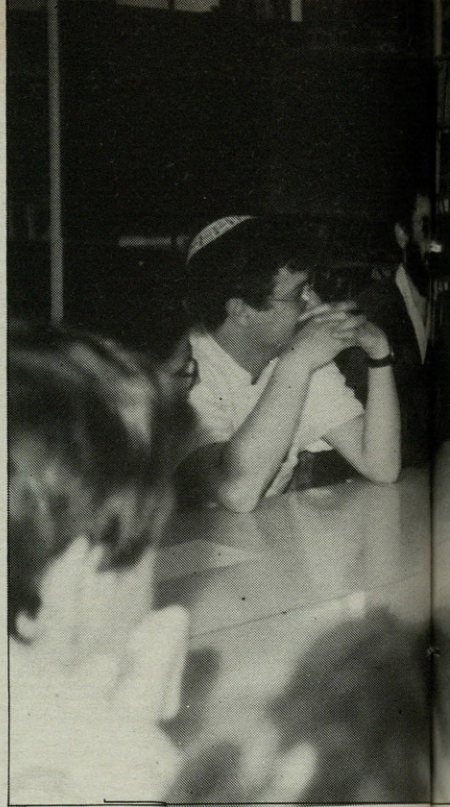
A.— Motibazio nazionala duela adierazi nahi duzu, eta beraz horrexegatik ikasi nahi duela hebraiera?

Y.— Hori da. Bestela ez litzateke etorriko hemen bizitzera. Sobiet Batasuna utzi eta AEBra doazen juduek ez dute horrelako motibaziorik; eta ingeleseko ikasten dute han.

A.— Zuen lanaz mintzatu behar dugu. Moti, zu Akademian hasi aurretik, hebraiera irakasten ihardun zinen, militantzia hutsez. Eman, mesedez, horren berri.

Herriosoaren hizkuntza da hebraiera.

M.— Argentinan bi eskolatan ibili nintzen aldi berean: eskola estatalean eta eskola juduan. Azken honetan hebraieraz ikasi nuen. Ondoren Jerusalemenera etorri nintzen, hementxo institutu batetan neure hebraiera hobetzera - artean neure inmigrazioa edo aliyah egin gabe nengoen-. Institutu horretan ezagutu nuen Maimon izeneko gizona. Hementxo gazte-taldeak biltzen zituen berak, Israelera etorri berriei hebraiera irakastera beraiei herri edo herriketara eramateko. Hortxe eman nuen neure izena. Bera buru, asteen behin, halako lekuan elkartzen ginen, autobusa hartu eta han joaten ginen pozik. Zer egin behar genuen argi jakin gabe, Maimon-ek esandako instituzio publikoaren bateko geletara edo etxe pribatura banatzen ginen: hitz batez, esertzeko aulkian batzuk aurkitzen genituen bazterrera.

Mordechai Mishor (ezkerrean)

Inguratzen zirenei irakasten hasten ginen: oso hastapeneko gauzatxoak, hitzik erabilienak, esaldi motxak... eta jartzen zizkiguten galderei erantzuten saiatzen ginen.

A.— Militantziatzeko lana, nolanahi ere?

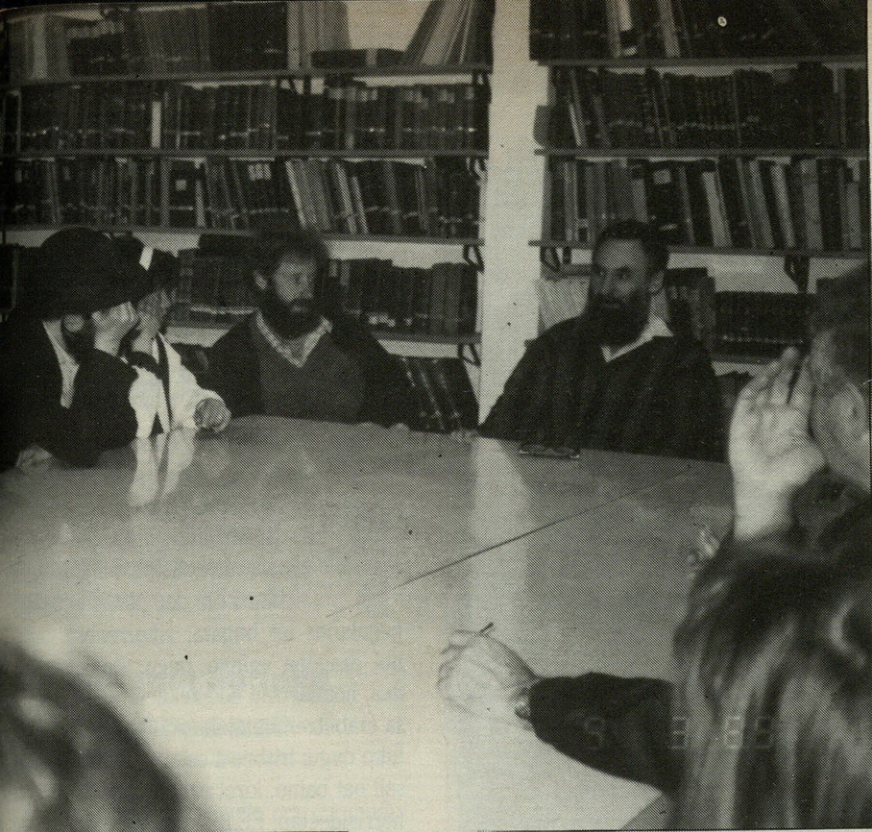
M.— Bai; ez genuen ezer kobraten. Baina militanteena eta miresgarriena gure maisu eta eragilea genuen: Maimon jauna. Israelgo parlamentuko tagigrafoa zen bizibidez. Hebraieraren irakastea nolabaiteko misiotzat hartzen zuen. Horrela, urtetan. Harrigarria benetan!

A.— Nola elkartzen zenuten jendea herrietan?

M.— Herritar guztiek zekiten aurretik Maimon iristeko zela bere neska-mutilekin. Kantuz sartzen ginen herrira eta kantuz hartzen gintuzten herritarrek. Hebraiera irakasteaz gain, gure egitekoak bazuen bestelako laguntza sozialaren zentzua ere, hainbat buruhauste bait zituzten diasporatik herriratu berri haiek.

A.— Geroagoko urtetan Israelera bizitzera etorri zinen, Moti; eta 67tik hona Hebraieraren Akademian diharduzu, hizkuntzaren hiztegi historikoa egiten.

M.— 63an etorri nintzen ni bizitzera Israelera. Hebraiera sakontzen saiatu nintzen Unibertsitatean. 67an, Ben Haim irakasleak, eta Hiztegiaren zuzendariak, samaritarren aramaiarari buruzko neure lana ikusi ondoren, Akademiaz eta beronen hiztegi historikoa egin zidan hitz, eta bertan lan egitea propo-

Akademiako aretoan, Ulpán batetako ikasleei hitzaldia ematen.

Euskaldunek inork baino hobeto uler dezakete hizkuntzaren eta naziotasuneren arteko lotura.

satu. Ordura arte ez nekien horrelako hiztegiarik egiten ari zirenik. Gogoz hasi nintzen, bada, lan horretan.

A.— Zenbaterainoko garrantzia du horrelako hiztegiak, gaur egun, normaldu-ta edo modernotuta dagoen hebraiera-ren bizitzan?

M.— Hirutara bilduko nituzke hiztegiaren helburuak. Nagusienik, historian zehar metaturiko materiala gaurko hiztun, idazle eta sortzaileen eskutan ipintzea; mende luzetan hizkuntza hila izan delarik, hebraierak ez du dialekto bizien harrobirik, beraietatik hartuz gaurko premiei erantzuteko; testu idatziak ditu bakarrik; horiek aztertu behar, beraietan dagoen altxor osoa ateratzeko. Bigarrenik, oinarritzkoa eta baliagarria izango da hiztegi historiko hau, beste esku-hiztegi praktikiko osoagoak lantzeko, hizkuntza-ren tradizio osoa kontutan eduki ahal izango dutebak. Hirugarrenik, hiztegi historiko

honek hizkuntzaren prozesu historikoa eta hitzen bide bihurriak erakutsiko dizkigu, beraien adiera-lerraketak, beraien forma-aldaketak...Horrela hizkuntzaren izpiritua eza-gutuko dugu hobeto, gaur egungo garapena organikoa izan dadin, etenik gabea.

A.— Zenbat urterako lana?

M.— Bi belaunaldikoa, botako nike, oso bai-kor izanik. 1959an hasi genuenez, beste hainbeste urte beharko ditugu gutxienez.

A.— Yael, zure eskolako guztiak hebraiar hitzun berriak izango dira. Eta horrela dira gaurko judu israeldar gehien-gehienak. Hebraieraren horrelako birbizkundeak ez al dio ekarri edo ez al dakarkio okerririk hebraieraren jator-tsunari eta garbitasunari?

M.— Beti izan da horrela: duela 80 urte, eta gerora, Herri oso baten hizkuntza mintzatu eta estatuko hizkuntza ofizial bihurtu zenean. Inmigranteen eta hitzun berrien hizkuntza izateak ez du okerragoa edo nahasiagoa egiten hebraiera. Badira, bai, hebraiera modernoan elementuak, berorren tradizioetik, eta areago hizkuntza semitikoen tradizioetik, kanpokoak, sintaxian bertan. Dena dela, alde horretatik, gaurko egoera ez da orain dela hiru belaunaldi baino okerrago.

Y.— Diasporan ere hebraiera beti bigarren hizkuntza izan dute juduek; baina horrek bere berezitasunari eusten jakin du. Bestalde, hebraierak Europako hizkuntzetatik hartuak zituen ezaugarri arrotzetako ba-

tzuk, arabieradunen aliyah masiboak desagertarazi egin ditu, hebraierari beronen ezaugarri semitiko batzuk, lehen hizkuntza-lariak bakarrik ezagutzen zituztenak, itzuliz.

A.— Izatez, hebraieraren birbizkundeko lehen ekinaldi haietan bi joera nabar-mendu ziren: europeista, batetik, eta arabista edo semitikoa, bestetik; ezta?

M.— Bai. Hebraiera hizkuntza mintzatu eta ofizial bihurtu nahi zutenek, judu arabiera-dunek mintzatzen zutena hobesten zuten, beroeik gordetzen zituztelako kontsonante guturalak, kontsonanteen bikoiztea, etab. Fonetikaren maila hori; horixe bait zen arazorik nagusiena, eta baita ere ezartzen erre-zena -edo zailena-; fonetikan zuen eta du etorkinaren jatorrizko hizkuntzak eraginik handiena. Dena dela, beti arabieraren aldeko joera nagusitu da.

A.— Gaur normalduzat jo daiteke hebraiera Israelen; eta badirudi hizkuntza-lariak eta herritarrek lasaitasun osoz begiratzen diotela beren hizkuntza na-zionalari. Seguruenik estatuaren babesa dutelako ere bai. Baina Israelen inde-pendentsia aparte eta horren funtsezko garrantzia ezagututa, beste zerbaitek ere eragin dio hebraieraren birbizkun-deari, gaur hizkuntza ofiziala, normal-dua izateko, ezta?

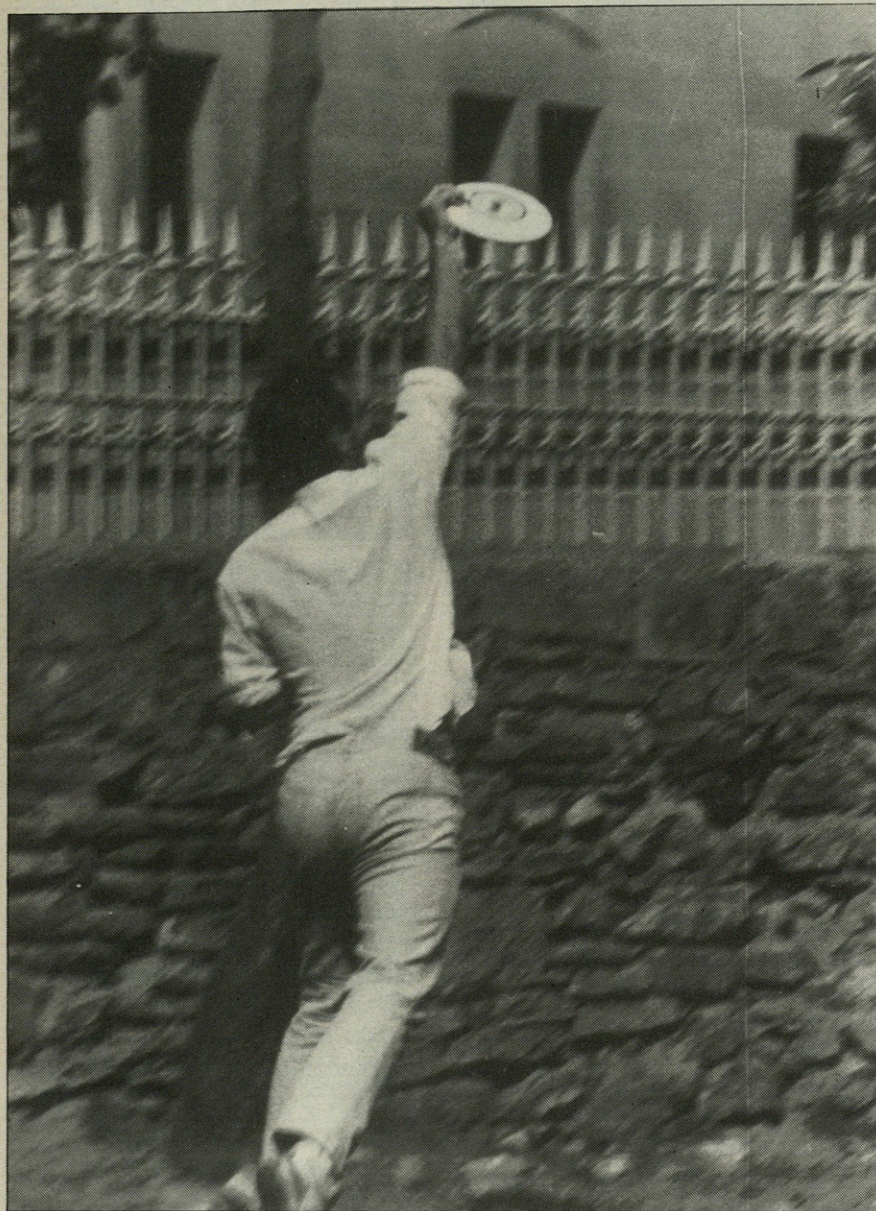
M. eta Y.— (Bien artean hitz egiten dute hebraieraz, erantzuna prestatzeko). Hebraiera-ren birbizkundearen aldeko faktoreak asko dira. Aurrenik, hasiera hartako jendearen boluntarismoa eta lehia; pronostiko guztien eta normala zirudienaren kontra joateko, hebraiera birpizteko nahia nagusitu zen. Horixe izan zen noski eragilerik behinena. Bestalde, hebraiera zen judu guztien hizkuntza, mundu zabaleko diasporatik zetoze-nentzat, bakoitza bere hizkuntzarekin; de-netzako hizkuntza bakarraren premia, ho-rra bigarren faktore funtsezkoa; hizkuntza hori ezin zitekeen hebraiera besterik izan, judu guztien hizkuntza berezia zena.

Baina hirugarren faktore sozio-politiko bat gertatzen da hemen: hau da, hemengo ara-zoa ez zen gizarte finkatu eta jakinen bat beraren hizkuntzazko ohituren aldatzea; nolabait egon ez zegoenetik, hutsetik, sortu behar zen juduen gizartea, beraren hizkun-tza eta guzti. Gerora inmigrazio edo eliyah masiboa etorri zenean, sortuak eta eratuak zeuden egitura sozial eta hizkuntzazko sen-doak, jendolde berriak asimilatzeke.

PAULO AGIRREBALTZATEGI

Plateretik abiatuta, kirol tresna bilakatu dagoeneko

FRISBEE-A, DATORREN MENDEKO KIROLA?

Hasiera batetan udara partean hondartzan iharduteko jostailu soila bazirudien ere, dagoeneko Frisbeea kirol mailara aillatu dela esan daiteke, arrakasta handiz gainera. Tramankulo honen nondik norakoa eta ezaugarriak ezagutaraztea da erreportai honen helburua.

Frisbee-az hitzegiten badugu, agian inor gutxi jakingo du zer den; baina hondartzetan ikusi ohi den plater edo diska hegalaria ari bagara, zihurrenera gahioi ezaguna egingo zaigu. Gehienak, ordea, hondartzan edo zelaietan denbora pasa erabiltzen den joko soil bat dela pentsatuko dugu; frisbee-a oster, dagoeneko joko soil bat baino, kirol ezagun bat da hainbat herrialdeetan, EE.BB-etan batipat, eta uste baino askoz posibilitate gehiago eskaintzen dituen gainera.

Frisbee-aren historia uste baino zaharragoa da.

Historia apur bat

Frisbee-aren sorrerarekin topo egiteko atzera egin behar dugu, 1871. urterarte. Urte horretan, William Russel Frisbie zeritzan amerikar batek tarta lantegi bot sortu zuen; hainbat urte tartak egiten aritu ondoren, mende honen erdialdera negozioa pikutara joan zen. Eta zer arraiotarako jakin nahi dugu tarta lantegi honen berri frisbee-az ari bagara? galdetuko du hainbatek. Alegia, 1946. urtean Walter Frederick Morrison zeritzan beste amerikar batek, Frisbi-ren tartak erosten zituztenek, tartaren azpiko platertxo plater hegalaria moduan erabiltzen zutela ikusirik, 1951. urtean historiako lehen diska hegalaria edo frisbeea egin zuela, Pluto Platter zeritzana. Urte hartatik gaur arte aldaketa ezberdinak jasan ditu frisbee-ak materialeari dagokionez batipat; haseran bakelitz eginak ziren eta zerbait jo bezain laster mila pusketetan

hausten ziren. Morrisonek hau ikusirik, frisbee hautsiaren zati guztiak bueltatzen zituenari, frisbee beri bat emango ziola agindu zuen. Gaur egun, polietileno z egiten dira. Berehala, ordea, enpresa handiak, frisbee-ak erakusten zuen etorkizunaz oharturik, beren esku hartu zuten plater hauen eskusiba.

Ikus daitekeenez, frisbee-aren historia uste baino zaharragoa da. Mende honetako 60. hamarkadan frisbee-aren arauak ezarri ziren, klub eta elkarteak sortu ziren, bai eta frisbee-ari buruzko lehen liburuak argitaratu ere.

Zer egin daiteke frisbee-az?

Jaurtiki, noski; baina mila era eta modu daude diska jaurtikitzeko eta jasotzeko ere. Frisbee-a, bi hatzez, hatz lodiaz, buruaren gainetik, bizkarraren atzetik eta norberaren trabetasunaren arabera, beste hainbat eratarata ere jaurtiki daiteke. Jasotzeko ere makina bat modu bila daitezke. Halere, hona hemen frisbee-az egin daitezkeen jokoak edo txapelketatxoak: 1-Bakarkak: -Jaurtiketa proba: 4 saiakera egiten dira eta jaurtiketa luzeena neurtzen da. -denbora gehien airean: hemen ere 4 saiakera egiten dira. Diska boomerang moduan jaurtikizten da eta helburua ahal bezain denbora luzeena airean mantentzea da berriro esku bakarrez hartu arte. -Jaurtiki, korri eta hartu: Joko honetan frisbilaria diska jaurtiki eta atzetik korrika atera beharko du lurrera erori baino lehen airean harrapatzeko. Egindako distantzia neurtzen da. -Zehaztasuna: 1,70m-ko diametroa duen plastiko edo metalezko zirkulu bat jartzen da bertikalki lurretik metro batetara. Jokalariak, aurrez markatutako 7 puntu ezberdinetatik 28 jaurtiketa egin beharko ditu, diska, ezarritako zirkuluan sartzen saiatuz. -Golf Frisbee: Golf modura puntu jakin batzuk markatzen dira distantzia ezberdinetan, golf-eko zuloak ordez saski batzuk ezarriz. helburua beraz, frisbee-a saskiratzea izango da, oztopo ezberdinak gaindituz.

2-Taldeko: -Ultimate: Zazpina jokalaritako 2 taldetan jokatzen da. Rugby-aren modura, frisbee-a taldeko partaide ezberdinen artean pasatuz eta lurrera erortzen utzi gabe, golak sartzean datza. Gola baliagarria izan dadin, ekipoko jokalariei batek gol ba-

Bai jaurtitzailen eta bai hartzaileen trebezia ezinbestekoa da.

tek jaurtiki dion diska. Zelaia 55x35 m-takoa da eta gol zona 25x35 m-takoa. Partidua 24 minututako 2 denboretan jokatuko da, 10 minutuko atsedenearekin. Arauak futbolaren antzekoak dira. -Zelai bikoitza: bikotekako tenisaren antzekoa da. Zelai bakoitzak 12 metrotako aldea du eta bi zatien aretan 15 metrotako tarte bat dago. Talde bakoitza bikote batek osatuko du, frisbee banarekin. Bi taldeek batera jaurtikiko dituzte frisbee-ak; helburua, frisbee-a aurkako taldearen zaira jaurtikitzea da, talde inoiz bi frisbee-ak batera eduki gabe. beti norberaren zelai barrutik jaurtiki behar da; 15 puntutako jokoak egiten dira eta garaile izateko 2 joko irabazi beharko dira.

Mila era eta modu daude diskoa jaurtiki eta jasotzeko.

Joko guzti hauez gain, bada beste joko ikusgarri bat ere, eta gizaki eta zakurren

arteko harreman hori eustzen duena gainera. Jabeak frisbee-a jaurtiko du eta zakurrak bere ahoaz lurrera erori baino lehen jaso beharko du; horretarako, noski zakurra ondo entrenatu beharko da!

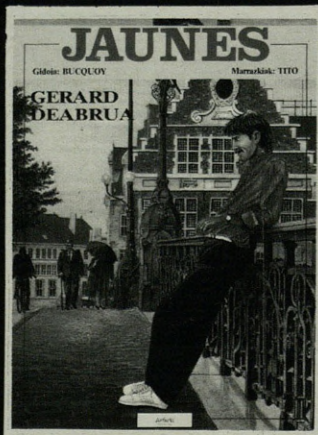
Frisbee guztiak antzekoak badira ere, pisuari eta diametroari dagokionez 16 modulu ezberdin ezagutzen dira; gainera, ezaguri berezi batzuk dituztenak bakarrik kontsideratzen dira FRISBEE Pisuari dagokionez, 119 eta 165 gr. bitartekoak izan behar dute.

Euskal Herrian dagoeneko txapeldunak

Espainian, 1985. urtean ospatu zen Cantabriako Laredon, Espainiako lehendabiziko frisbee txapelketa eta 32 partaide bildu zituen guaztira. Egin ziren proba guztiak bakarkakoak izan ziren eta besteak beste, Denbora gehien airean edukitzearen proba, Javier Arcas eta Gaizka Blanco bilbotarrak izan ziren garaile. Gainera, frisbee-aren Espainiar Elkartearen gunean Bilbon kokatzen da.

AMAIA ELOSEGI

KOMIKIA : LITERATURA IRUDITAN

Abenturak jarraitzen du ...
... sar zaitez abenturan !

Antxeta
Argitaletxea

POSTAZ MANATU ETA ESKURATU

ANTXETAK zerbitzu berri bat martxan ematen du:
korrespondantziatzko salmentarena.

Nola egin ? Errexa da:

- behereko fitxa bete ta moztu,
- ANTXETARA bidal: 14 Pannecau karrika
64100BAIONA
- 2zpa3 aste berantago liburuak etxean jasoko dituzu
- Zer abantaila du sistema honek ?
- merkeago ordainduko duzu (% 10)
- liburuak etxean bertan hartuko dituzu
- erregularki ANTXETAREN argitalpenen berri bidaliko dizugu

Hori guzia bestelako engaiamendurik gabe !

ESKAERA (garraio gastuak kitorik, dohanik)

HAIZEAREN BIDAIRIAK . T1 . "Neska bat untzian"	40 lib/800 p.
HAIZEAREN BIDAIRIAK . T2 . "Untzi kartzela"	40 lib/800 p.
JAUNES . T1 . "Errealitatearen mugetan"	40 lib/800 p.
JAUNES . T2 . "Gerard Deabrua"	40 lib/800 p.
CORTO . "ETHIOPKOAK"	43 lib/850 p.

GUZTIRA.....

zenbat ale	ordain beharrekoa

(ORDAINKETA MOLDEA (aukera ezazu)

Fitxa honekin batera txeki bat igortzen dut ANTXETAREN izenean *

libera/pezetakoa

ANTXETA argitaletxearen kondura * pezetakoa diru ixurketa egitea
agintzen diot neure bankuari:

- nire bankua/aurrezki kutxa:
- sukurtsala:
- nire kontu zenbakia:

- SINADURA:

IZENA*..... DEITURA*.....

HELBIDEA*.....

HERRIA*.....

PROBINTZIA*.....

(* hitzi handitan bete etxi)

EUSKAL KAZETARIEN ELKARTEAZ

“Euskal Kazetarien Elkartearen sorrerak euskal prentsa-gintzari duintasun minimo bat emango dio. Gaur egun komunikabide gehienetan euskara baztertuta dago, diskriminatuta. Diskriminazio horren aurrean Elkarte honen sorrera lehen pausuetariko bat litzateke.

Jon Basterra.

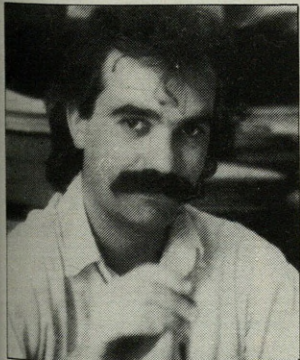
(«Hemen», 89-9-29).

ERREALITEA ETA LITERATURA

“Errealitatea eta fantasia hain daude lotuta, niretzat dena dela errealitatea. (...) Zure fantasiak, zure erokeriak zurekin doaz; zergatik ez da hori errealitatea izango? (...) Egia da, alde batetik, artista edo idazle batek boterean dagoenari beti kontra egin behar diola.

Joxemari Iturralde.

(«Eguna», 89-9-28).

UDAL KULTURGINTZA EE-REN ABURUZ

“Nahiago dut kultura eskutatik eror dakidala, lepotik helduta edukitzea baino, HBren eskutan egongo balitz gertatuko litzatekeen modura. (...) HB bere diskurtso tradizionala gabe gertatzen ari da hauteskunde kanpainari begira. Kasu honetan PSE-ren jarrerari onesgarriagoa deritot.

Iñaki Gurrutxaga.

(«Deia», 89-9-28).

DURANGOKO AZOKARAKO PREST IZANGO

EUSKAL KAZETARIEN 2. BILKURAN ELKARTEAREN SORRERA IRAGARRI

Irailaren azken egunean, Durangoko Gerediaga Elkartek Abadon duen egoitzan burutu zen euskal kazetarien arteko bigarren bilera, Udako Euskal Unibertsitateko estrainekoaren ondorengoa. Goizeko 10etatik eguerdia bitartera arte luzatu zen solasaldira Loiola eta Donostiako Herri Irratia, Irrati Libre, Deia, Eguna, Egin, Hemen, ARGIA, Aizul, Elhuyar, Euskal Telebista eta UPVko ordezkariak hurbildu ziren.

Euskal Kazetarien Elkartea sortzearen beharra izan zen bilera-ko gai nagusia, betiere euskal komunikabideen normalkuntza ezarri-ze helburu nagusi antzo. Horrela bada, Durangoko Azokan aurkeztuko da agiri fundazionala, zeina talde eragile batek izkiri-atu-ko duen, honoko ordezkarien eskutik: Eguna (1), Egin (1), ARGIA (1), Herri Irratia (1), Irrati Libre (1), ETB (2) eta UPV (2).

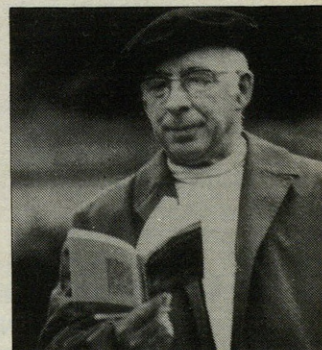
Bestalde, biltzartu kazetari guztiek gure astekariko Petri lankidearen atxilotetari buruzko salaketa bideratzea deliberatu zuten, ARGIAk argitara emandako agiriarekiko adostasunez.

□ **ORTZADAR** iruñear euskal folklore taldeak «Folklore eta herrien nortasuna» izenburupeko ihardunaldiak iragarri ditu azaroaren bigarren asterako. Bertan lan mintegi bat osatuko da gaien espezialista diren zenbait ikerlariaren partaidetzarekin, Josu Txueka, Celso Loureiro, Antxon Agirre, Thierry Truffaut, Xabier Pagola edota Iñaki Homobono kasu.

□ **BIDEO** erakusketa ikusgarria BBVko egoitzetan Leioako Arte Ederretako ikasleen eskutik zabalduko da. Sei instalazio eta 18 bideo zinta: ideia onak, nahiz eta oraindik errealizazio lanetan gego-ziago saiatu beharko duten.

HIZKUNTZ PERFILAK NOIZ ARTE GORDETA?

□ Aspaldi iragarri zuen Jaurleri-tzako Hizkuntz Politikarako Idazkaritzak hizkuntz perfilak eginak daudela eta berehala argitaratuko dituztela, baina hila-bete mordoska pasatu da ordu-danik. Kontua da PSOE presioa egiten ari dela perfilak bere komenientzira aldatuak izan daite-zen; Idazkaritzak negoziaketari amore emanik, oraindik ez omen ditu kaleratuko.

«GOAZ» TALDEAK LARTZABAL JOKATUKO

□ «Xirixiti-Mirixiti» eta «Oztiba-rreko Antzerkia» taldeek Lartzaba-len obrak jokatu dituzte aur-tengoan. Datorren udaberrian antzerkigile beraren «Ihauteriak» izeneko estreinatuko du asteo-tan entseiatan hasiko den Deba-ko «Goaz» taldeak. 70. hamarka-dan izkiriaturakoa da testua, Ipar eta Hegoaren arteko mugako ko-meriak kontatzen dituen.

«MAIATZ» ARGITALDARIA BI LIBURU KALERATZEAR

□ Baionako «Maiatz» literatur al-dizkariak bere 19. zenbakia hila-bete honen amaieran kaleratu aurretik, bi liburu argitaratuko ditu: alde batetik, Txomin He-guy-ren «Arteka Marteka» poesia eta kantu bilduma; eta bigarre-nik, Piarres Aintziart-en «Bizikle-taz Euskal Herrian zehar» izene-ko ibilaldi kondaira.

GORKA ARRESE

ANTZERKIGINTZA EZTABAIDA ETA AZTERGAI
IPES-EK BILBON ATONDU IHARDUNALDIETAN

Euskal Antzerkigintza Nazionalaren bidegurutzean iparra topatu ezinean

IPESen euskal kulturari buruzko ihardunaldietan, euskal antzekigintzaren gaia atera zen mahai ingurura irailak 28an. Bertan Alfonso Sastre, Kukubiltxo-ko Josu Kamara, Maskarada-ko Karlos Panera, Karraka-ko Ramon Barea, Geroa-ko Pako Obregon eta Koldo Amestoy kontalariek hartu zuten parte.

Alfonso Sastre idazleak eman zion abiapuntua «Euskal Antzerki Nazional batetarrantz» deiturapean burutu zen mahai inguruari sarrerera moduko mintzaldiaz. Sastrek, egungo marko politikoa kontutan harturik, euskal antzerkigintza nazional bat izatearen egokitasun eta aukerak aztertu zituen bere mintzaldian. Gisa honetan, Irlandako antzerkigintzan herrialdearen askapenerako mugimendua nola isladatu zen azaldu zuen, hango egoera hemengoarekin alderatuz. Gure antzerkigintzak Euskal Herriaren errealtate soziopolitikoa zuzenki jorraztearen beharra azpimarratu zuen Sastrek, bestelako gaiak baztertu gabe horratik.

Antzeslanetan ukitu beharreko gaiak buruz luze eztabaidatu zuten mahai inguruko partaideek. Josu Kamara bat etorri zen sastrek esandakoarekin, eta egungo egoerarekin loturik dauden gaiak mamitzearen aldeko agertu zen: «Oso garran-

tzitsua izango litzateke tematika hau erabiltzea. Gaur egun Euskal Herrian arazo horrekin topo egiten bait dugu sarri askotan. Askoz ere erraztasun handiagoa daukagu normalean kanpoko autore eta gaietatik hitz egiteko, komertzialtasuna dela medio, antzerki komertzialean jausten garelarik. Ez dugu antzerkia adierazpen bide bezala erabiltzen».

Pako Obregonek zehaztapen batzu egingo zituen orduan: «Ni ere ados nago hemengo arazoak tratatzearekin. Baina nere ustetan, euskal antzerkira helduko gara, geure gaiak uni-bertsalak direnekin batera jokatuz eta geure teknika propioak baliatuz, ikuslego zabal eta ezberdinengana heltzeko ahalmena lortzen dugunean».

«Euskal Antzerki Nazionala» kontzeptuaz

Partaideek termino hau era ezberdinetan ulertzen zutela agerian geratu zen eztabaida osoan barrena. Obregonek,

«Erraztasun handiagoa daukagu kanpoko autore eta gaiak jokatzeke, komertzialtasuna dela medio
(Josu Kamara)»

esate baterako, erredundante-tzat jo zuen terminoa bera, «euskal» eta «nazional» hitzak sinonimotzat hartu bait zituen. Berak antzerkia egiten zuela azpimarratu zuen, nazionala den ala ez planteiatu barik.

Josu Kamararentzat ordea, euskal antzerkiak nahitaez euskalduna behar du izan, kontu hau talde bakoitzaren aukera politikoa gisa joz: «Nik termino hori ukatu egingo nuke Administrazioaren pean dagoen egitura bat definitzen duen bitar-

tean, askoz ere gehiago oraindik gaur egungo Administrazioaren pean baldin badago. nazional hitza aipatzen dudanean eta euskal esaten dudanean, Euskadi nazio bezala hartzen dut. Euskal Herriak duen nazional arazoarekin lotuta dago guzti hau».

Ekonomia eta azpiegitura arazoak

Betidaniko arazoa izaki, ezin gera zitekeen euskal antzerkigintzari buruzko mahai inguru

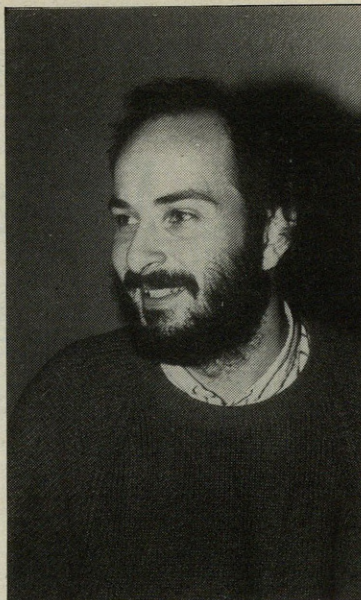
batetatik kanpora. Ramon Barreak, antzesteko egoitzen arazoa agertu zuen, antzokirik gabeko antzerkilari bezala definituz bere burua: «Momentu honetan udal antzokien izurrite batetan murgildurik gaude. Hori esker jendeak antzeslanak ikusteko aukera zabala dauka, baina bertako produkzioarentzat oztopo bihurtu dira. Oraintxe bertan Bolshoi taldea ikus dezakegu, datorren astean katalan batzu, eta abar; baina ezin ezagutu ditakegu hemen bertan egiten diren produkzioak, gehientsuenetan behintzat».

Pako Obregon antzerki munduaren barne konplexutasunaz mintzo zen, elementu askoren eraginak eta baldintzak aipatuz: «Antzerkigintza gauza zabala da, non hainbat faktorek hartzen bait du parte; adibidez, Administrazioak, sortzaileek, kritikoeak, antzerkigileak, tekni-

koek, ikuslegoak... Honekin zera planteatu nahi dut, alegia, ea zer gertatzen ari den euskal antzerkigintzarekin. Ni asperturik nago beti gauza bera errepikatzeaz, hemen zenbat eta subentzio ghiago jaso euskal antzerkiak, orduan eta euskal antzerki gutxiago dago. Paradoxa bat dirudi, baina horrela da; kotxe handi eta konplexuagoak egitea bezala da, baina lehenagoko karrika estuak mantenduta, aski ez den azpiegituraz, gure kasuan».

Kamara ez zetorren bat Obregonen aurreko baieztapenarekin, bere ustez ez bait da egia euskal antzerkiak gero eta diru gehiago jasotzen duenik. Euskaraz lan egiten duten zenbait taldek ez dutela subentziorik jaso eta diru laguntzen baltioa ez dela azken hiru urteotan igo salatu zuen Kukubiltxo-ko taldekideak.

Maskarada-ko Karlos Pane-

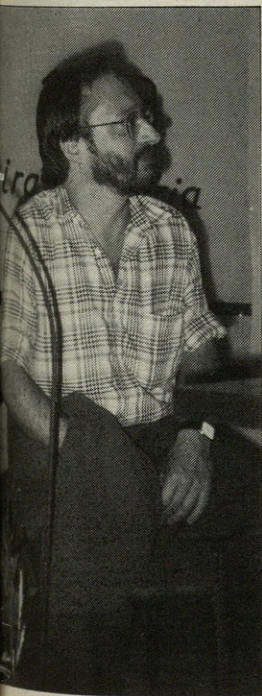

Karlos Panera.

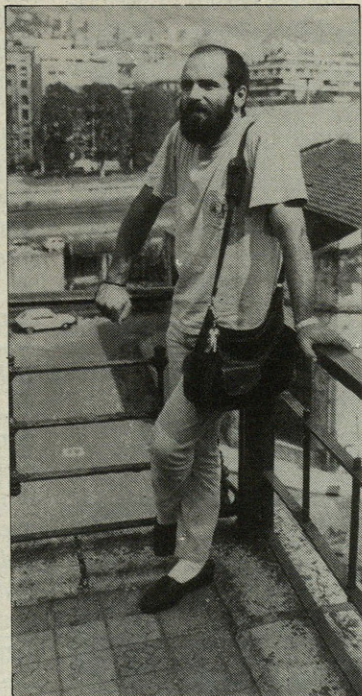

Koldo Amestoy.

«Laguntza handirik ez daukagu, errepetizione eta taularatzeko tokirik ere ez, eta beraz, obra ttipiak egin behar (Koldo Amestoy)»

Pako Obregon.

Josu Kamara.

«Administrazioak bultzatutako politika foralistak euskal taldeek daukaten zirkuitoan izugarrizko kalteak sortarazi ditu (Karlos Panera)»

rak, berriz, Administrazioak bultzatu duen politika foralistak euskal taldeek daukaten zirkuitoan izugarrizko kalteak sortarazi dituela esan zuen, probintzia eta Autonomi Elkarre mailako mugak oztopo garrantzitsuak bihurtzen direlarik talde euskaldunenentzat. Beren zirkuitoa Euskal Herri mailan egitea erabaki duten taldeek, ondorioz, etorkizuna askoz ere ilunagoa ikusten dute Estatu mailan dabiltzanak baino, Paneraren hitzetan.

Iparaldean xumetasuna ezaugarri

Koldo Amestoy kontalariak Iparaldeko antzerkigintzaren egoeraren berri eman zuen bere aldetik, bertako berezitasunak azalduz. Talde gutxi daude Iparaldean, euskararen mugimenduaren inguruan berrindartuz joan direnak. Lehen apaizen giroan mugitzen baziren ere, gau egun herri txikien protagonismoa nabari da. Xu-

metasuna ezaugarri izan arren, diru laguntza batzu lortu dituzte materialea erosteko eta, era berean, idazleentzat zenbait sari ere sortu —hala sortzaile nola itzultzaileentzat ere—. «Lokal aldetik leku ttipietan ibili behar dugu, Hegoaldean bezalatsu. Laguntza handirik ez daukagu hala ere, tokirik ere ez, eta beraz, obra ttipiak egin behar. Eta obra ttipiak eginez gero laguntzarik ez dago. Zirkulo biziari bat da, eta ezin horretatik irten. Euskal Antzerki Nazionalaren bidean gaude, baina ez dakit nondik».

Euskal antzerkiaren konzeptuari dagokionez, Amestoyk Iparaldean egiten den lanak ez duela horrelako arazorik sortzen aitotu zuen. «Euskal antzerkia euskaraz egiten dena da, noski, frantsesez egiten dena ez bait du Euskal Herriaren kulturarekin zerikusirik».

M. ARREGI
I. EGIBAR

MAKETA-DUN TALDEAK EZ DITU INORK GELDI ERAZIKO (2)

TU-K: «Musikaren onerako da konpetentzia, kalitatea dakar»

Ondarruko kostalde atomikoan sortua, popero jaio eta bigarren maketan pop-rockerantz jo zuten nabarmenki. Udaran piloa jo duen taldea, plastikoa ateratzeko intentzioarekin eta larri bateria bila.

Tu-k taldeko gitarra, ahotsa eta erritmo kaxa erabiltzen duen Txominekin lotu gara Bilbon, eta taldearen estraineko saioak gogoratzen hasi zaigu: «Josu baxua eta neuk sortu genuen 'Tu-k'; 87ko maiatzean jo genuen lehen kontzertua, eta urte bukaerarako lehen maketa grabatu genuen. Hor ikusi genuen jende gehiago behar genuela, gitarra, teklista eta bateria. Bernard eta Justo sartu ziren taldean, baina oraindik ez dugu bateriarik, eta behar dugu».

Pop-rockerantz

Lehenengo maketa honetan, kaskar samar grabatua, oso popero agertzen da Tu-k. Urtebete ondoren bigarrena grabatu zuten, «Beltza», kanta ilunago eta lasaiagoekin, geldia baina gogorragoa, rock aldera. Beti esan izan omen diete ltoiz-en antza zutela, «neure ahotsa antzekoa da, euskaraz popa kantatzen dugu, ondarrutarrak biok, kantatzeko era antzekoa zen baita ere; normala da hori gertatzea. Uste dut tinbreagaitik dela». Hala ere urtebetean nahikotxo aldatu dute, eta oraindik kanta poperoren bat ere badute, «askoz ere martxa gehiago sartzen dugu kanta berrietan».

Musika aldatu den neurrian, letrak ere aldatuz joan dira; «lehe-

nengo maketan urbanoak ziren, poetikoak, nahiko zailak ulertzen, piskabat galduak. Beltza-n zuzenagoak dira, badira urbanoak baina eguneroko gauzak gehiago sartzen ditugu, gertatzen zaizkigun moskeoak, amodioak...».

Oraindik ezer zehaztu gabe badago ere, disketxe ezberdinekin hitz egiten ari dira taldearen lehen diskoa grabatzeko negu al-

dera. «Ez dugu maketa gehiagorik grabatu nahi. Ez dugu lp-ean pentsatzen, baizik eta mini-lp edota maxisinglean, ia osorik kanta berriz osatua, zaharretatik Beltza edo errekueratuz. Besteak, poperoak, ez ditugu inon jotzen; orain distortziora jotzen dugu, martxa gehiagoz, eta bateria batekin hobe egongo da. Benetan, txo, prest dagoenak dei dezala 60.33.06 telefonora».

Udaran emanaldi ugari

Oraindik diskorik ez duen taldea izateko, harrigarria da udaran egin duten aktazio piloa. «Gehientsuen jo dugunak izan gara, asko jo duen pop-rock tal-

TU-K

dea izan da Tu-k. Puntako rockeroak kenduta, inor gutxik joko zuen guk haina: hogeitaz kontzertu inguru, batez ere Gipuzkoa eta Bizkaian. Pozik egoteko modukoa dela uste dugu». Beraien helburua honetara doala diote, zuzeneko aktaziotara, baina ez dute ezer baztertzen: «momentuan hiru proiektu ditugu. Batek, bateria lortzea, bestetik kontzertu zirkuitoan sartzea, zuzenean jotzea, eta azkenik, diskoa grabatzea. Hau zailtxoa izango da, baina lortuko dugu». Zail samarra, disketxeek orain asko pentsatzen bait dute inor grabatu aurretik. «Beraientzat garrantzitsuena dirua da. Lehen sartu eta grabatu izaten zen. Orain produktorea hartu eta talde batekin ipintzen dute; diskoak ondo produzituak eta ondo eginak izaten dira. Bostetik bat aukeratzen dute grabatzeko; zailago da, baina hobe, ze horrela konpetentzia haundiagoa bait dago, gerra gehiago, eta kalitate haundiagoa lortzen du jendeak. Hau musika-ren onerako da».

XABIN MAKAZAGA

«Udaran gehientsuen jo dugunak izango gara, hogeitaz kontzertu inguru. Diskoa grabatzea da hurrengo helburua, zail samarra izan arren»

ORAIN BIGARREN DISKOA KALERATZEKO INTENTZIOTAN

Skalope: «Oso lojiko deritzot, udan, lau talderen artean pastel osoa banatzeari»

«Mierda de ciudad» udako kanta zelarik sortu ziren, eta aurtengo «Vaya, vaya» ska oso antzekoa dela diote, kalkatua. Uda honetan «Derrigor» lp-a grabatu dutela eta solasaldia izan dugu Sabinekin, taldeko ahotsarekin.

Skalope zazpi erandiotarrek osatzen badute ere, hasieran hiru baino ez ziren. «83ean sortu genuen, Kortatu ezagutzera eman zenean; umemoko ginela hasi ginen musika egiten». Sortzaileetatik bi baino ez dira gelditzen, Juani baxua eta Sabin ahotsa; bateria, gitarrak, saxo altu eta tenorea eta teklatuak osatzen da taldea. Ska-rocka egiten dute nagusiki, eta taldearen tamainuak musika gehiago lantzeko aukera ematen die. Sabinekin dioten moduan, «hasieran baino ska eboluzionatua goa egiten dugu, bandakoa, Potato bezala; beste estilo bat da, arreglo gehiagorekin eta landuagoa. Gure taldea, nolabait esateko, orkestala da, edozer gauza jo dezakegu dauzkagun instrumentuekin. Gitarra, baxua eta bateria besterik ez baduzu, eta patxangeroa ez bazara, rock and rolla besterik ezin duzu egin. Guri gauza bariatuak egitea gustatzen zaigu, itxi gabe. Badiugu kanta rockeroagoak, banda alde batetara utzi eta oinarriko instrumentuekin soilik».

Lehenik maketa grabatu zuten, hamabost kantaz ordu erdi betez, eta mila kopiatik gora saldu ziren: «egia esan oso ondo ze-

goen, baina marka hori egiteko ipurdia astindu beharra izan genuen». Udaran berriz «Derrigor» kaleratu zuten, «Skalope»ren lehen lp-a, Discos Suicidas-en esku-

«Bigarren diskoko musika banda tipikoarena izango da, rock & rolla baztertu gabe, soinu ingelesagoaren bila»

tik. Aurretik taldean gitarra berria sartu zen eta denbora eman zuten aurreko kantak ikasten, gero berriak konposatzen eta ondoren matizatzen. «Lauron artean egin genituen kantak eta beste instrumentoak txertatzu

joan ginen». Produkzio lanetarako Pasky-rekin jarri ziren harremanetan eta Tsunami-ren estudioetan grabatu zuten.

Koroak nabarmen

Kantak oso laburrak dira, bi minutu ingurukoak, «hobe da jendea laburra iruditzea, kanta amaitu zain egotea baino». Aipagarria da egiten duten koroen erabilera naharoa: «koroak oso

ratzen ez duen arren, kanta asko dituzte euskaraz, hitzak itzuliz. «Garbi utzi nahi dugu euskara jaikin nahi genukeela; ni naiz lehen talde bati euskaraz kantatzea eskertzen. Bestalde, askotan kanta egin eta ikusten da, honi euskarazko letra dagokio, eta honi gaztelarazkoa; kantak berak esaten dizu. Hala ere niri askoz gehiago gustatzen zait euskaraz kantatzea».

Datorren urteari so

Diskoa atera eta katxeta sinbolikoki igon zuten, baina uda honetan oso gutxi jo dute. Sabinekin zera dio, «nik oso normal eta lojiko deritzot udan lau talderen artean pastel guztia banatzeari, bakoitzak hogeitaka aldiz joz, eta geuk berriz laupabostetan. Ea datorren urtean geuri tokatzen zaigun». Honen aurrean konfianta agertu zaigu Sabin, izan ere, «bigarren lp-a grabatzeko gaude, kalitate hobekoa, eta hit-paradera ailegatzetik espero ez badugu ere, ezta hemendik bizitzetik ere, geure tartetxoa egin eta egiten duguna errekonozitzea espero dugu, geure meritoa eta sartu ditugun orduak».

Disko berrian aldaketak izango dira, ze «Derrigor» lauren artean konposatu bazuten, hau zazpiron artean egingo dute hasieratik, eta «banda tipikoa izango da, rock and rolla baztertu gabe, sonido ingelesagoaren bila, benetazkoagoa».

XABIN MAKAZAGA

Taldean inork euskara mende-

TOLOSAKO 3. BIDEOALDIA, URRIAREN 11-15 BITARTEAN

Bosgarren Kolektiboa euskal bideo promozioan bide berriak urratuz

Bideoaren munduaren inguruan sorturiko eskola, tailer nahiz zirkuitoek bere lehen emaitzak eman dituztelarik, Tolosako 3.

Bideoaldian, Euskadi sailean lehiaketak aukeraketari utzi dio lekua. Lehiaketak bere zeregina bete duelakoan, jendea bideogintzara hurbiltzea, iadanik ez da beharrezko ikusten.

Lehiaketa eta erakusketaren artean aurtengo bideoaldia.

Euskal bideogintzan ideiak medioen gaitik omen dira, nahiz eta onartu behar azken urteetan bideo teknika eskurakorrago bihurtu dela, besteak beste Artelekuko bideoteka, Tolosa nahiz Intxaurrendoko tailerrak, artistentzako bekak eta gipuzkoako hainbat herrietan zehar iadanik finkatzen ari den zirkuitua dela eta. Maila honetan aurrera pausuak eman dira eta hau izango litzateke, Bosga-

rren Kolektiboak hartu duen arrazoiak lehiaketa Bideoalditik ate uzteko. Bestalde, aipaturiko tailerrek nahiz Arte Ederretako fakultateak fruiturik eman dute bideo artistak kaleratuz. Esan behar ere, oraindik bideo

arteak zabaltzeko eta jendearengana hurbiltzeko infrastrukтура bat montatu beharko dela; noizbait aipatu denez herrietako kultur etxeak teknikoki ornitzea litzateke soluzio bat, eskola nahiz tailerretatik irtenda-

ko jendeak bere lanean ikertzen jarrai ahal izateko. drid 84-86» alorrek ditugu. Euskadin eginiko bideoaren inguruan antolatutako sailean aurreko urteetako edizioetan lehiaketa zen ardatz; aurtengo «Sormenezko Bideo Mostra» jarri dute haren lekuan. Bertan irabazlerik izendatu gabe, aurkeztu diren 26 bideo lanetatik sei aukeratu dira: Jesus Ortiz de Zarate-ren «Wamba», Fernando Matamoros-en «Venga», Ana Barandiaran-en «Pakristal Islamabad», Carlos Corbella-ren «Nere lehiotik», Armando Dolarder-en «Detras de la ciudad» eta Juan Carlos Fernandez-en «Concierto».

Antolatzaile den Bosgarren Kolektiboak dioskunez, «lehiaketaren bidetik osoki aldendu gabe, erdibide batekin saiatu gara non aurkezturiko euskal bideoen aukeraketa bat burutu dugun».

Beste berrikuntza bat «88-89 Panoramika» saila dugu. Estatu Espainoleko onen kontsideraturiko sormenezko bideoaren aurkezpenean kaleratzen da. Besteak beste aipatzekoak dira, Eugeni Bonet, Jose antonio Herguera, Manuel Gonzalez, Josu Rekalde eta Ander Gonzalez. Bosgarren Kolektiboaren hitzetan «bideoaldiak ez du eskaparate hutsa uzan nahi, paltforma, lan eremua bat baizik, non aurrera jarraitzeko bide bat ireki nahi den, beti ere bideoa sorkuntza lan gisan landurik».

tzen jarrai ahal izateko.

Hautaketa lehiaketa ordeztu

Aurtengo edizioan, «Euskadi 87-89» sailaz gain, «Canarias 86-89», «Galizia 84-89» eta «Ma-

«Bideoaldiak ez du eskaparate bat izan nahi, lan eremu bat baizik, non aurrera jarraitzeko bide bat ireki nahi den»»

E. IRAZOKI

«TXAKUR ZAUNKAK ATEAN» IPUIN LIBURUA ELKAR-EKIN

J.M. Elexpuru: «Umorearen bila jotzen dut, ulerterrazki idatziz»

UNEDeko kultur departamenduan aritzen da lanean gaur egun. Itzulpengintza nahiz hizkuntzaren azterketa alorretik, literaturatik baino hurbilago dagoela diosku. Hala ere irakasle izanik, beti izan da ipuinaren inguruan, eta oraintsu kaleratu du liburu bat.

Orain arte, gehien bat itzulpengintza munduan ibilia dugu; besteak beste, «Abereen etxaldea» eta «Gelsomino» liburuak euskaratu ditu. Hizkuntzaren alorra ere ukitu du «Bergarako euskara» eta orain bergarako lexikoaren inguruan burutzen ari den saiakerarekin.

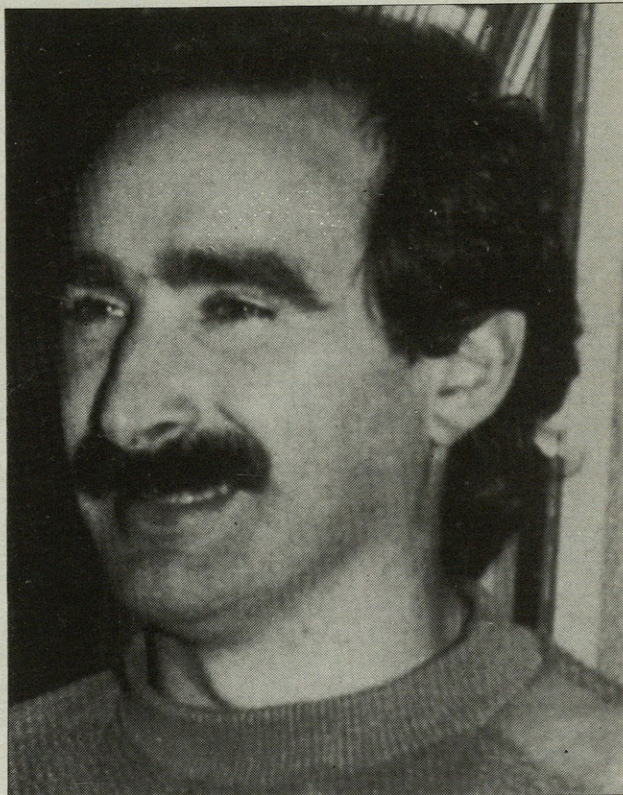
Literaturarekiko lehen hurbilketa haur literatura mailan egin zuen. «Orain arte ez da literatura izan nire zaletasun nagusia». Hainbat urtetan ikastolako irakasle izanik «umeei beti kontatu izan dizkiet ipuinak; bai entzunak, nireak nahiz bapatean asmatutakoak. Beti izan naiz ipuinaren inguruan». Esan liteke helduentzako bere lehen literatur lana dugula, honez gero liburudendetan dagoen «Txakur zaunkak atean» ipuin bilduma.

Liburua, hamar ipuinez osatua, denak ere lau urteren buruan idatziak. «Sorkuntza lanak desgaste handia suposatzen du eta pixkanaka eta noiztean behin idazten joandako ipuinak dira». Gaiak desberdinak eta anitzak izanik, egoera disparatatuak, errealak izan edo ez, aurkeztu ditu. «Gaien

aldetik momentuan, gogora etorri zaidan erara landu ditut, ez dago inolako erizpiderik. Sentitzen edo ezagutzen ditudan gaiak aukeratzen ditut». Estilo edo idazkera dela eta, «izatekotan, beti izan naiz bai lexiko eta bai joskera aldetik errazera jotzeko aldekoa eta saiatzen naiz gauza ulerterrazki idazten. Lexiko aldetik garbizaletasun berri bat dagoela uste dut, eta horri ihes egiten saiatzen naiz».

Umorea klabe, tentsioa mantenduz

Liburuan zehar konstanterik izatekotan, umorea da. Ipuin gehienetan egoera bereziak dira nagusi. «Beno bai, umorearen bila joaten naiz, nolabait. Gure inguruko umorearen eragin handia daukat; lagun arteko, kuadriletako afal osteko umore pentsatu gabea isladatzea gogoko dut». Narrazio laburrari bereziki dagokion tentsio, jakinminaren mantentzearen garrantzia azpimarratzen du: «Sarritan gertatu ohi den bezala, beldur handia diot liburua hasi eta hirurgarren orrian aspertuta lagatzeari. Saiatu behar da kontakizuna interesga-

«Lagun arteko kuadriletako afal osteko umore pentsatu gabea isladatzea dut gogoko. Irakurleak sorpresa bat baino gehiago izango du»

rri egiten; berez irakurtzen, ez esfortzu militante bat eginaz».

Hamar ipuinez osaturiko liburu honetan, bi ipuin sarituak izan dira. «Bi begi eder haiek» Debako Tene Mujika eta «Lasai, Juanantonio, lasai» Irun Hiri lehiaketetan. Lehenago beste ipuin batzu idatziak izanik,

azken bost edo seirak liburu osatzeko idatziak dira. Liburu nola defendatzen duen, nola salduko lukeen galdetzean, «ez naiz tratantea» dio, baina «uste dut irakurleak sorpresa bat baino gehiago izango duela orrialdeetan barrena».

LOREA AGIRRE

ANTXON EZEIZA zuzendaria. PEDRO ARMENDARIZ JR.,
ELENE LIZARRALDE, IRO LANDALUZE aktoreak; XABIER
ELORRIAGA, PATXI BISQUERT lankidetzaz bereziaz. LUIS GOYA
produktorea. ALFREDO MAYO argazkia. JOSE SALCEDO
osaketa. MICHEL PORTAL musika. ANTXON EZEIZA
KOLDO IZAGIRRE gidoia. BERTAN FILMEAK,
TRENBIDEKO FILMEAKen produkzioa.

Eusko Jaurlaritza eta Ministerio de
Cultura-ren dirulaguntzaz
eta TVEren partaidetzaz
AGFA XT pelikula

KE ARTEKO EGUNAK

NAZIOARTEKO ARGAZKI-ERREPORTAIEN ERAKUSKETA

Gerraren sarrasketatik hirietako ghettoetara

Era honetako ospakizunek izaten duten faustoen gainetik argazkien indarra nagusitu zen Perpignanen irailaren 18tik 24ra «Visa pour l'image» Nazioarteko lehiaketaren eskutik. Geure munduaren ikuspegia 'irudi gogorretan' emanda.

Aurten ospatu da lehenengoz Perpignan Nazioarteko argazki-erreportaien Lehiaketa, hiriko merkataria eta agintariak batetik eta argazkigintzako enpresa batzuk bestetik egindako lanaren fruitu. Hamabost areto desberdinetan banaturik, hainbat naziotako 1.300 argazki ikusteko aukera zegoen, eta aurten *Visa d'or* izeneko saria Pierre Perrin-ek eskuratu du, Sygma Ajentziarentzat Sobiet Batasuneko azken Goulag-ari buruz egindako erreportaiarengatik.

Irudi benetan izugarriak agertzen ziren James Natchwey-ren argazkitan edo Jacques Calot-ek tamaina haundian erakusten zituen gorputz zigortuetan, El Salvadorreko gizon hila edo Srki Lanka-koa, negarretan dauden andreak inguratua. Eta erreportaiak guzti hauen artean bi emakumezkoen lanak izan dira aurkikuntza haundiena: Alexandra Avakian eta Deborah Copaken. Lehendabizikoan Haiti-ko errebolta eta Intifada, alde bietatik ikusia, erakusten dizkigu efektorik

gabeko emozioak piztuz. Bigarrenak, hogeitairu urtetako neska gaztea, Filadelfia, New York eta Bostoneko hirien hondamenak jaso ditu bere argazki makinarekin, eguneko biolentzia, pobrezia, injustizia soziala, crack eta alkohola.

Iragan hurbileko testigantza grafikoak ere ez ziren falta erakusketan, Che Guevarari hil baino astebate gutxi lehenago Korda-ekin argazki famatua esaterako. Anekdotikoa da jakitea argazkiaren egileak ez duela sosik jaso ondoren egin diren milioika erreproduzioengatik. Cuba-ko iraultzaren garaipenaz ere foto ugari dago, Fidel Hemingway-ekin, Fidel Che-ekin arrantzan... Eta halaber sobietarren lanak, bigarren gerako argazkiak, Kalinin-aren hiletetako argazkiak Stalin, Molotov, Malenkov eta Beria-ekin, edo Igor Gavrilov-en lanak Txernobili buruz. Heriotz irudiak konbentu zaharran esparruan.

J.M. HERITZ

BERRIZ ERE ITSASOAREN INGURUKO FILMEA

□ Ba dirudi azken bolada honetan itsaso modan dagoela zinemagileen artean. Duela gutxi *The Abyss* pelikula amerikarra ikusi ahal izan dugu, bai eta *El mar y el tiempo* espainiarra, baina kontua ez da hor bukatzen, *Le*

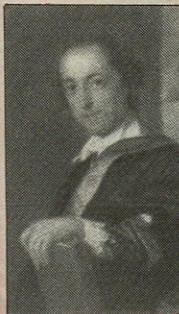

grand bleu filme sonatuaren egilea, Luc Besson Kaledonian ari bait da hurrengo filmearen eszenak filmatzen. Argumetuaz ezer ez da ezagutzen baina izenburua *Atlantis* izango da eta dagoeneko bi kamera berezi eginarazi dituzte *Atlantis* izeneko untzik rodatzeko.

EUROPAKO HISTORIA 5 NAZIOTAKO ARGITALETXEK

□ Verlag C.H. Beck medebaldeko alemaniarra, Basil Blackwell Publishers ingelesa, Editorial Critica espainiarra, Laterza italiarra eta Editions du Seuil frantsesa Jacques Le Goff-en zuzendaritzapean bildu dira bost hizkuntza desberdinetan argitaratuko diren Europako historia eta tradizioaren une garrantzitsuenetako argitalpenak egiteko. Lehen liburua 1991ean agertuko da eta horien arteko batzu Umberto Eco-ren *Europa eta hizkuntza perfektua* edo Werner Resner-en *Nekazarien Europa* ditugu.

«A HYENA IN PETTICOATS» EDO HIENAK AZPIGONEKIN

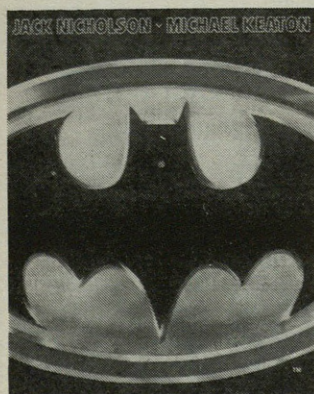
□ Hitz horiexekin definitu zuen 1792an Sir Horace Walpole-k Mary Wollestonecraft honek *Emakumezkoen eskubideen Bindikazioa* lehen manifestu feminista kaleratu zuenean. Eta izen horixe eman dio Betty Friedan idazlesa britaniarrak azken urteotako mugimendu feministari buruz argitaratu duen liburuari. Egilearen eritziz feminismoa ez da mugimendu bakar eta antolatua gisa agertzen, martxan dagoen benetako iraultza modura baizik, batzutan pazifikoa bestetan biolentia. Agian XX. mendeko iraultza atzeraezin bakarra.

Zur eta lur

● “Si te dicen que caí” Vicente Aranda zuzendari. 1940 urteetako gizarte deskripzioa egin nahi izan du. Tamalez, gizarte-alde guztiak erakutsi nahi izan eta hariak korapildu egin zaizkio Arandari. Girotze lanak ederrak baina gidoiak hari sendo baten faltan.

● Lapur Txikia. Claude Miller. Frantziar Serge Gainsbourg pertsonalitate sonatua dute. Honen alaba hustiratu nahian dabilta eta, Charlotte alabaren neurriko rol bat aurkitu diote emakume-haur sensualarena alegia. Drama txiki bat. Zergatik ez?

● “Batman”. Batmankeriak uholdean harrapatuko gaitu. Amerikanoen beste smakizun komertzial itzela. Inperialismo kulturala. Jabe zaitezte zenbat publizitate egin zaion pelikula honi Europa osoan! Amerikanoen pare izan nahi baduzue, joan zuen diruak xahutzera.

Zinema

Zine Klubak

Zuzendari: Vasili Pixul. **Gidoilari:** Maria Jmelik. **Argazki lana:** Efim Reznikov. **Musika:** Vladimir Matetski. **Aktore-aktoreak:** Natalia Nagoda, Andrei Sokolov, Yuri Nazarov, Ludmila Zaitseva. **1988. SESB. Drama.**

“VERA TXIKIA”
DESAFIO HANDIA

Vera (Natalia Nagoda) belaunaldien gatazka isladatzen du Sobiet Batasunean. Familia langile arrunta. Aita kamioi gidari, alkoholikoa. Ama oster fabrikako langile, etxekoandre tradizionalista, “Babuxka”. Amama eredu. Lana-janaria-loa: balore “sozialista” seguruak. Baina tentsioak nabariak dira jendearengan, bortizkeria ixil baten barruan. Tentsiook janariaren, eta batez ere vodkaen bitartez uxatzen dituztela edota lotara joanez ahaztu nahian dabilta. Amak aitari “zoaz lotara, nekatuta zaude eta bihar lanera!”, eredu horien artean hazi eta hezi zuten alaba, Vera.

Vera orde, aspertzen da erabat. Sobiet Batasuneko errealismoak ez du asetzen. Kalera jaldi eta gaizki ikusia dagoena egingo du: zigarroak erre, harreman sexualak bizi... Vera Perestroikaren produkto ote? Gatazka sortzen da behinik behin, bi bizimoduok ezin ezkondu. Ereduen txokea sortzen da. Eztanda egiten du Veraren mutil lagunak aitari labana ateratzen dionean. Familiak ez ditu Veraren arbuioak ikusi nahi. Baina Vera “Hordago!” errealitate bat da, handitu da, heldu egin da. Azkenean verak gazte gisa izan ditzakeen buruhausteak edozein mendebaldeorean izan daitezke: asperra, inkomunikazioa, bakardadea.

Alde horretatik gizartearen uniformizazioa dakusagu. Vera Sobiet Batasunean James Dean-en sinboloa adierazten baitu. Filmearen erritmoa sarritan oso geldoa da. Esplizitoegi. Elipsea erabili izan balu Pixul zuzendariak, agian, filmea airosoago aterazitekeen.

ERMIÑE

Bilboko FAS zine kluba berriro martxan. Gogoratu astelehenero, 7etan, direla ikuskitzenak. Urriaren 9an, Wim Wenders-en “Berlin gaineko zerua” txuri beltzez, Berlin hiria protagonista.

● Getxoko zine kluba zinemagintza italiarrari buruzko ziklo bat egin nahian dabil. Informazioa oraindik ere oso segurua ez bada —banatzaileek baieztatu behar dutelako— Bertolucciren “Frescoak”. Gizarte marrazketak “1900 mil novecento” ikusteko aukera. Ziurtako dizuegu.

Aldizkaria

● Elebiduna. 350 pzta balio du “Nosferatu” aldizkaria. Monografikoa. Ale honetan Hitchcockek lagatzen diote espazio osoa. Bere lanaren klabeak, ikerketa bat. Bestalde, Hitchcocken 1925-30 urte bitarteko filmografiaren berri ematen zaigu, fitxa tekniko osaturik. Hitchcockzaleentzat.

Artea**Eskulangintza**

● Tolosako Beotibarren, Ibaiondo elkarteak antolatuta eta Ganadu Azokaren markoan, urriaren 6, 7 eta 8an eskulangintza erakusketa ikusgai.

Argazkitan

● Martuteneko *Arteleku* arte zentroak paratuta, aste osoan zehar, "5 gipuzkoar argazkilari gazte" izeneko argazki erakusketari bistaratuko zaigu.

● Kirol Argazkigintzako Nazioarteko XI. Lehiaketaren lanak plazan. Hilaren 8a arte Hondarribian, 9tik aurrera berriz, Ordizian.

● Partaidetza agiriz eta gai librean, jadanik martxan Indalezio Ojanguren II. Argazki Lehiaketa Eibarren. Lanak aurkezteko epea urriaren 26ean amaituko dela gogoan izanda, informazio gehiago gura duenak jo dezala bertako udaletxera.

Antzerkia**ETA ETXEKOAK ZER MODUZ?**

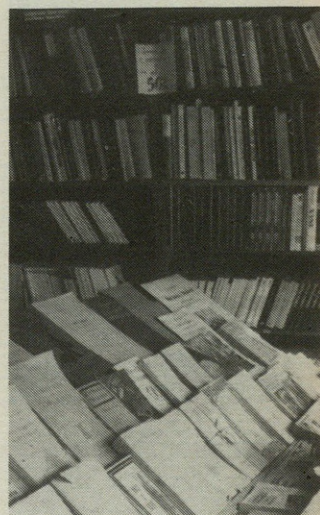
E lgoibarko *Taupada* antzerki taldeak, hainbat antzezlanaren historia badu bere hamar urtetako aritzean, besteak beste "Ohiu gogorak", "Liliput", "Haik, Maik eta Zeferina" eta "Ponpa eta Mobis". Talde barnean aldaketak ere izan dira, egun Edurne Lasa eta Jose Mari Larrañaga direlarik taldea osatzen dutenak.

Uda honetan zehar alde batetik bestera ibili eta oraindik ere ibiliko duten antzezlanak, "Eta etxeakoak zer moduz?", izatez kale antzerkia ez bada ere, egokiagoa da kalean jokatzeko berez taularatzekoak dituen berezitasunak kontutan hartuta. Dekoratuak etxe baten aurrealdeak izanik, bertako lehiotatik ageri diren zortzi pertsonaiek, norberaren munduaren berri ematen digute. Pampina eta kareta Kukubiltxo taldeak eginak dira. Ahots denak grabatuak daude, ondorioz jokalariek soilik gorputzaren espresioz antzeztzen dute. Bai gaiaren tratamenduaren aldetik eta bai tekniko-ki, komikia mugatzen duten laukia hautsiz eta "orratz batez bertako hizkidun globoak zulatuz", komiki-antzerkia osatu dute.

Pertsonai bakoitzak bere aparteko mundua du, bere istorio propioa du; errealitatea eta fantasia nahasten dituztelarik, errealitatean edo pertsonaien buruetan izan (ezin jakin zehazki) den gerrate baten ondorioz, hainbat aldaketa suertatzen dira. Pertsonaiak topikoruntz jotzen dute, punky bat dela, alargun marmari bat dela. Pertsonaia hauen izaera, topikoa ere, batzutan gehiegi erreplikatzeko dela dirudi.

Teknika aldetik ona da. Eta apostu galanta egin du *Taupadak* oraingoan; jokalarien lana aipatzekoa da, bien artean zortzi pertsonai antzeztzen dituztela kontutan izanik. Umorea da testua taularatzeko klabea, azken batean, ikuskizun atsegingarria egokia osatzen dute.

E. IRAZOKI

Lehiaketak**Literatura**

● *Iruñea*: Bertako udalak paratuta, nafarrentzat soilik eta hilaen 23a baino lehen elaberri labur eta poesia lanok bidali behar direlarik. Informazioa, udaletxean.

● *Eibar*: Gazteentzako V. ipuin lehiaketa jada martxan. Gai librez eta bi taldetan banatuta (14-17 eta 18-25 urtetakoak). Lanak udaletxera igorri behar azaroak 29 bete baino lehen.

● *Zarate*: Euskaltxaindiak antolatuta, Mikel Zarate saiakera saria plazan jadanik. Besteak beste, lanek hil honen 31 baino lehen Bizkaiko Aurrezki Kutxaren kultur departamenduaren mahai gainean egon behar.

Kartelak

● *San Andres*: Udalak deialdia zabaldua, eta "Sanandresak 89 Eibarren" errotulopean, festetako kartel lehiaketa dugu hau. Orijinalak udaletxean urriaren 20a baino lehen, non bihar bertan gainontzeko informazioa jaso dezakezuen.

Plaza saioak

● **Aginagan**, larunbat hone-tan, hilak 7, honako bertsolari laukote honek abestuko, gaueko 10etan: Jon Sarasua, Iñaki Murua, Andoni Egaña eta Anjel Peñagarikano. Gaijartzaile: J.M. Arrieta.

● **Amezketako Ugarte** auzoan, Imanol Lazkano, "Mañukorta", "Lazkao-Txiki" eta Mikel mendizabal kantari izango ditugu larunbat honetan, urriak 7, arratseko 10etan.

Bertsoak

Oilagor zahar batek Alicanteko espetxean preso dagoen bere lagunari

I

Kaixo Itsaspu ondo
itxaropenez noakik
hemen nabilek euskal menditan
gure txoko hauetatik
azken urtetan zerbaiten falta
eta zer den bai al dakik?
hi bezalako ehiztarikan
ez dabilela hemendik

II

Beti bezala hemen nabilek
hegan ta erdi korrika
zeren badakik nola ibiltzen
garen gu gorde-gordeka
bestela zakur eskopeta ta
ilun bistan gu bilaka
ehiztari asko ikusten diat
zaintzen hasteko tiroka

III

Azpalditikan ezagun dizkit
mendi hauetan txokuak
ehiztari askok bilatu gabe
bizitzeko moduak
halare inoiz beldur galantak
hik emanda nik jasuak
izan ere bai ote txokorik
hik korritu gabekuak

IV

Askorengatik lasai antxean
sarritan egin diat farra
baina txokotik ikusiz gero
urruti lker zakurra
bere jabea atzetik erne
ta eskopeta okerra
txorakeriak ahaztuzten ziren
ai! zer nolako beldurra

V

Egun batean kriston eskapa
geroztik ezin haut ahaztu
aldi berean bizirik laga
hidan ta nahi eskertu
nire ustetan zuhur gorderik
hara! lkerrek aurkitu
nonbait Itsaspu gizona izan
ez bait zida disparatu

VI

Mendian gora mendian behera
gutziz izerdi patxetan
haserreturik ikusten ez da
oilagor bat bakarrikan
nirekin topo egin orduko
pozik Itsaspu benetan
niri begira geratu hintzen
ezpainak irri farretan

VII

Iker zakurrari usaina hartzen
ongi irakats hiona
eta heu berriz lisfrutatzer
hona etortzen hintzena
nonbait haragi beharrikan ez
hintzelako harakina
eskerrak horri salbatu nauk ni
ta gaur haiz nire laguna

VIII

Azken bost urte hauetan diat
arazo gutti izana
ez hogoala nabaria duk
benetan diat esana
hire gogoia euskal mendiak
dittuk hator azkar hona
eman nahi diat geratzen zaidan
nire azken zoriona

IX

Oraintxe zahar zahar natxiok
ta egin nahi diat gustua
hil behar denez aukera nahi diat
nire azken destinua:
lkerrek aurki ta eskopeta
okerrak xuxen tirua
gero kaxuel batean izan
hireztat mokau goxua

X

Agur esanaz etorri hadi
lur siku horietatikan
hire beharra bazegok hemen
txoko hauen babesetan
oilagorrek ta... ehiza orohar
erabat galdu ez dezan
hireztat ongi etorri neuk
hasiko diat kantetan

Plaza saioak

● **Tolosako** Beotibarren, hilaren 12an, ostegunez, eta Tolosaldeko Bertsolari Eskolara paratuta, Sebastian Lizaso, Andoni Egaña, Jon Lopategi, Milla telleria, "Lazkao-Txiki" eta Anjel Peñagarikano bertsolariek Martxeli Sagastumek botatuko gaiak kantatuko dituzte gaueko 10,30etatik aurrera.

● **Datorren** ostiralean, hilak 13, **Durangoko** Andra Mari elizpean arratsaldeko 7,30etan hasita: Moises Enbeita, Josu Arriola, "Elgetzu", Jon Lopategi, Ireneo Ajuria eta J.M. Arrietio bertsotan. Abel Muniategi gaiak jarritz.

Bertsolari elkarteak

● Bertsolari Txapelketa has-tear dugula, datorren ostegunean, hilak 11, Euskal Herriko Bertsolari Elkarteak prentsaurreko bat plazaratuko du Donostiako *Costa Vasca* hotelean eguerdiko 12etan, non aurtengo elkar-lehia nagusiaren berri zabalduko den.

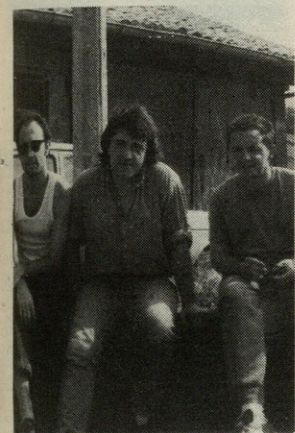
ZIKINTTO

Kontzertuak

Musika

Kontzertuak

● Eibarko *Hilbera* tabernan Jotakiek bere azken diskoaren aurkezpen kontzertua egingo du hilaren 7an, larunbatez, gaueko 0,30etatik aurrera.

● Rock jaialdia iragarri dute Eibarko Untzaga plazan larunbaterako. **Dosis**, **Ante la duda** eta **La banda de Aris** arituko dira hilaren 7an, gaueko 10etan hasita.

● Larunbat honetan, hilak 7, **Delirium Tremens** taldea Iparralderat joango da; Aiherrako plazan izango dira, gaueko 11etatik aintzina.

● Anje Duhaldek kantaldia eskainiko du Abadinoko probalekuan, urriaren 7an, larunbatez, arratseko 11etatik aurrera.

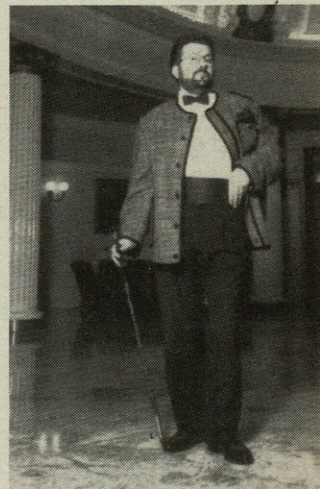
KAXIANOREN OROIGARRI

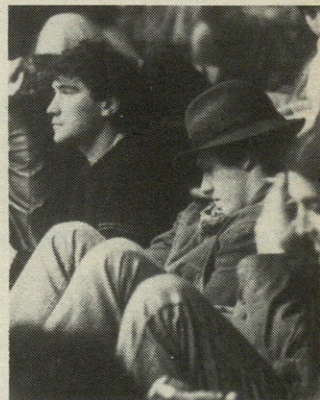
Hirugarren diskoa eskaini digu Kaxiano Lizartzakoak, eta despedida usainez, «Nere oroigarri» izenburuarekin. Aurreko bien ildotik dator, Kaxianok urtetan ezteietan eta Gipuzkoako herri txikietako festetan jo eta kantatatu dituenak diskoratzten dituelako. Bere akordeoiaren ondoan Teodororen bateria, Carlos Garciaren saxoa eta Jose Garateren baxoa entzuten ditugu laguntzaile. Maitasun abesti injenuoak dira «Uso bat izatera» eta «Gaztea nitzen». Dantzarako abestiak beti agertzen dira, ofizioak: «Agur ama», «Beti-beti», «Egia da». Ezkonberriek ere berena badute. Euskarari —«Itxaropena»— eta abertzaletasunari —«Ikurriñari»— lotutakoak dira beste bi. Bere autobiografia da «Nere bizitza», despedida kutsuz bete dagoen «Nere oroigarri» horrekin osatzen dena. Letra horiek eta oinarri dituzten erritmo, doinu eta instrumentazioak aspaldi pasatakoak dirudite. Baina Lizartzako itsuak ematen dien sinisgarritasunak hunkitu egiten du entzulea, eta ez bakarrik herri txikietako zahar jendea. Euskal burgesiako ume bati baino gehiagori entzun diot Kaxiano gustokoa duela. Berak amestuko ez zuen arrakasta lortu du Kaxianok.

ARTASO

● **Barricada** Basaurin izango da hilaren 13an, Harizgoiti plazan, gauerdi aldera. Aurreko egunean **Tu-k** ondarrutarrek kontzertua eskainiko dute toki berean, gaueko 9etan.

● **Oskorri** eta **Milladoiro** taldeek kontzertu sorta eskainiko dute elkarrekin, eguneko bi saio eginaz. Hilaren 11ean Victoria Eugenia arituko dira, 12an Campos Eliseos-en eta 13an Gaiarren.

● III. Rock Astea izango da Hernanin urriaren 6tik 12ra bitartean; audizioak, filme musikal eta bideoklip emanaldiak ugari, eta rock jaialdiak larunbat, asteazken eta ostegunez. Guztia, «Batxurizopa kolektiboa»ren eskutik.

Mendi ibilaldia

● Urriaren 7 eta 8an:

Arnotegi (Iberduero): Irebe, Arraras.

Pagoeta: Pirineotara aterako dira.

● Urriaren 8an, igandez:

Edurtza (Gazteiz): Ungino (1.094).

Alaitz (Tafalla): Belate portua — Saioa — Lantz.

Antiguoko Mendizaleen elkar-
tea: Lourdios Ichere — Layens —
Osse en Aspe.

Anaitasuna (Azkoitia): betera-
noen ibilaldia Ordizian.

Artibai (Markina): Gorbea.

Arrola (Añzuola): Baraibar —
Igaratza — Lizarrusti.

Aizkorri (Beasain): Ipuliño.

Lagun Onak (Azpeitia): Arano
— Aritxulegi. Gipuzkoako itzulia,
12d. etapa.

Tabira mendizale taldea: La-
rrun — Bera.

Murrukixo (Aretxabaleta): Uda-
laitz (1092).

Arnotegi (Iberduero):

Irurtzungo Mendigoizaleak:
Orreaga — Orbaizeta.

● hilaren 9an, astelehenez:

Aranzadik antolatuta, Leizaran-
go haranetik zehar, inguruko
landare, erreka, eta txoriak eza-
gutzero. Andoaingo beheko pla-
zan bilduko dira.

● Urriaren 12an:

Euskalduna (Andoain): Luzaide
— Euntzaro lepoa — Argarai
(1.231) — Lindux (1.221) —
Orreaga.

Sakanakoak: Belate — Beruete.

● Hilak 12-13:

Juventus (Bilbo): Kantabriako
mendikatean, San Isidro Portua-
ren inguruan.

Astia

ANBOTOKO DAMAREN KOBAZULORAINO

Gaurkoan helburua mendi tontorra izan beharrean, kobazuloa izango da. Hala ere, irteera hau egitea erabakitzen duenak egitea, tontorreraino joateko denborarik izango du seguraski. Aurretik esan behar da, irteerak erdi mailako zailtasuneko dela eta maki-
la, kaskoa eta argia beharrezko direla.

Anbotoko puntatik malda belartsu batetatik jeitsi Ipar-ekialde-
rantz, ertzetik ahalik eta hurbilen. Ertza jarraituz, bost bat minutu-
ra "Gerriko kobie" kobazuloaren sarrera ikusiko dugu. Bertatik
sartuz gero, anbotoko hormaren gainera jotzen duen zulora ager-
tuko gara (sarreratik zulora 4—5 metro daude eta inongo arrisku-
rik). Bertatik ikusten den paisaia —eta batik bat nola ikusten
den— nekez ahazten da.

Eta jarraitu nahi izanez gero, hemendik aurrera hasten da aben-
tura eta berarekin zailtasunak. Ikusiko dugun begirune handiko
erlaitz batetik jarraitu eta Anbotoko hormaren erdi aldera dagoen
Marriurika kobazulora agertuko gara. Kobazuloak 140 metro in-
guruko ditu.

Argazki lehiaketa

Andoaingo Euskalduna mendigoizale taldeak antolatu du lehia-
keta. Gaia mendia eta natura. Lau argazki aurkeztu beharko, eta
neurriak gutxienezkoa 13 x 18 eta gehienez 30 x 45, diapositibe-
tarako 24 x 36 mm, argazkiak zuribeltzean eta koloreetan eta dia-
positibak koloreetan; argazkiak 30 x 50 kartulinan indartuak joan-
go dira. Argazki bakoitzaren atzean bilduma osoa eta argazkiaren
tituloak jarri behar; diapositibetan tituloak markoan jarriko dira.
Bilduma kartazal itxi baten kanpokaldean eta barruan izenburua,
partaidearen datuez. Sariak: Txuribeltzean, 10.000 pza, 5.0000
eta 2.500; kolorezkoentzat beste adina, eta diapositibentzat,
8.000, 4.000 eta 2.000. Bidalpenak: Euskalduna Mendigoizale Tal-
dea K/ Nagusia 9-1 C, tf: 592232. Andoain (Gipuzkoa) azaroaren
5a baino lehenago.

Festak

Durango San Faustoak

Dagoeneko, apur-apurka itzal-
tzen ari da jaiak eusten dituen
garra, baina hala ere oraindik
geratzen da zertxobait. Eta ho-
rregatik, gutxi geratzen denez,
parrandazaleek gogo handiagoa-
rekin aprobetxatzen dituzte az-
ken aukera horiek. Hauetariko
ezagunenetarikoak San Faus-
toak. Ikus ditzagun Durango-
koak:

Urriaren 11, 12, 13 eta 14ean
izango dira egunik gogorrenak,
eta batik bat 12a eta 13a (San
Fausto), osteguna eta ostirala
hain zuzen. Hurrengo astebu-
ruan ere jaiak aurrera jarraituko
dute, baina modu apalagoan ja-
da. Jaiari 11ean arratsaldeko
7'30etan emango diote hasiera
kuadrilek, Madalenako plazatik
udaletxeraino kalegiran abiatuz.
12an, ostirala, gaupasa eguna,
gaueko 11etatik 3ak arte berbe-
na, eta ondoren 3etatik goizeko
6ak arte rock jaialdia Yassa eta
Potatorekin. Eta goizeko 7etan
aurten jaietan lehendabiziz egin-
go den entzierroa; bigarren en-
tzierroa datorren asteburuan
gingo da. Halaber, egunero,
goizeko 7etan sokamuturra izan-
go da. 13an, ostirala, eguerdiko
hamabietan durangatarrek ohi-
tura zahar batekin jarraituko du-
te zinegotziek artopila eta ardo
goxoa banatuko dute, udaletxe-
ko arkupeetan, eguerdiko hama-
bietan. Jaiak bestela ohizko ani-
mazio eta aktibitateak izango di-
tu. Hemen aipagarriena bota di-
zuegu. ta desmadrea litzateke.

Elikadura

Osasuna

Osasunaren
ardura

ALERGIA

ELIKAGAIAK BOTIKIN
NATURAL GISAGIBELURDINEN
KROKETAK

Perretxikoaren sasoia heldu zaigu eta ez dira gutxi izango mendira hauen bila aterako direnak. Gaur gibelurdinaren erreze-ta bitxi bat eskeiniko dizuegu.

Beharrezkoak: 500 gr. gibelur-din, 100 gr gurina, baso bat erdi oliba olio, 100 gr. Emmenthal gazta, 50 gr. ogirina, 2 baso es-ne, 2 arraultz, parmesan edo gruyere gazta errailatua, ogi errailatua, gatza eta piper hau-tsa.

Perretxikuak txikitu eta 30 mi-nutuz gurin pixka batekin su oso txikitan egosi. Bitartean bexamel gogor bat honela prestatu: ka-zuela batean 50 gr. gurin urtu, hirina gehitu eta gero esnea, gatza eta piper hautsez bixituz. Pe-rretxikuak egosi direnean kazo batetara pasa, gero bexamela, emmenthal gazta dadotan ebaki-ta gazta errailatu dezente eta ga-tza gehitu. Hau den arraultza ba-tez elkartu eta hoztu ondoren kroketak egin.

Gainerako gurin eta olio oso beroetan prejitu. otza ateratzea.

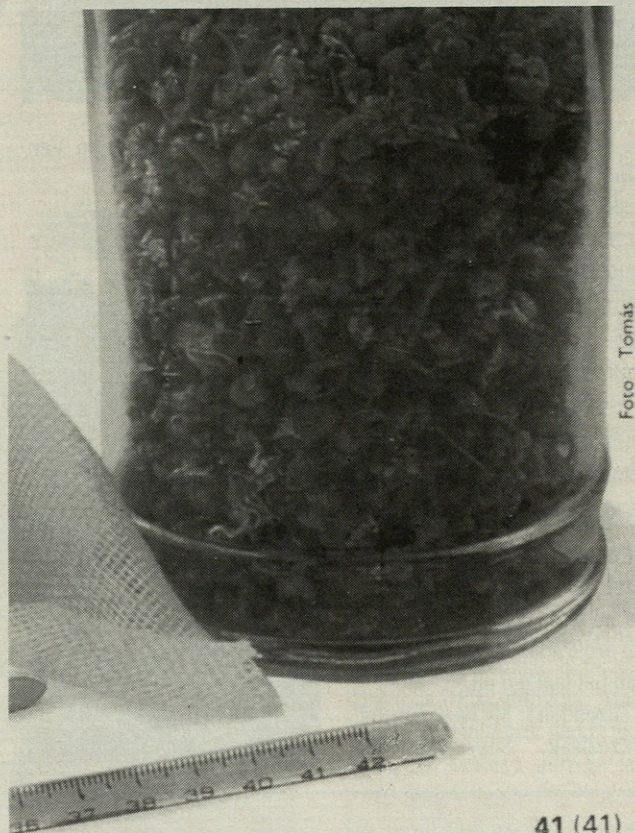

Foto: Tomás

41 (41)

Gure-etxeko botikinean —baldin badauzkagu— ohizko gauzak izango ditugu, merkromina, ur oxigenatua, alkohola... Eta gauza horiek ez badauzkagu eta zerbait gertatuz gero, edo aldamenekoarengana jotzen dugu edo zauriak edo delakoak jai dauka. Bada, badaude oso eskura ditugun ordezkoak, sukaldean izaten ohi ditugun elikagai asko eta asko sendagarriak bait dira. Ikus ditza-gun batzu:

- Gatza: Besterik ez badaukagu desinfektante gisa erabil dezakegu.
- Limoia: Desinfektante.
- Aza edo azalorea: Erredurak, kolpeak, traumatismoak, hanturak eta zauriak. Kaltetua gertatu den aldean jarri eta kitto.
- Kipula: Barneko zein kanpoko desinfektantea.
- Jogurra: Erredura txikietan edo eguzki erreduretan emateko.
- Ozpina: Konpresekin eguzki erredurentzat.
- Oliba Olio: Lavanda olioaren ordezko gisa erabil daiteke. Eguzkia hartzeko, ezpain arrailduentzat, erredura txikiak eta azazkal ahulentzat.
- Kanela esnea eta ezia: Loaren kontrakoa.

Pertsona alergikoetan E inmu-noglobina (E Ig) gertua dagoela izkizaka ikerlariak aurkitu zuen 1966an. Ordundik hauxe da guz-tion pentsamenduan dagoena: ba ote dago posibilitaterik, jaiotza aurretik edota bizitzako le-hen hilabeteetan pertsona batek eritasun alergikorik izango duen ala ez jakiteko?

E Ig sueroko immunoglobina guz-tien % 0,004 besterik ez da, ezin da langa plazentoria zeharkatu. Jaiotza uneko E Ig-ren mailak ia detekta ezinak dira. Une honeta-tik hasita maila horiek gorantz doaz 10—15 urterekin maximoa lortzerako ondoren zertxobait jaisten dira, helduaro osoan konstante mantentzeko.

Jaiotze-unean duen immuno-globina-maila ezagutuz (eta le-hen esandako arrazoiarengatik badakigu ez datorrela amagan-dik, ez bait du karena zeharka-tzen), eta E Ig mailan hori pa-ziente alergikoetan (ia gehien-tsuenetan bederen) gehitua da-goela kontutan hartuz, zenbait iharduera higieniko burutzea proposatu da eritasun alergikoen presentzia edo agerpena bazter-tu edo gutxienez atzeratzeko. Ikerketak frogatu du zilborres-tean E Ig—ren maila neurtzea balio auresate duela ondoren atopia (edo alergia) agertuko den ala ez jakiteko. Dena den, horre-lako determinazioak eskala han-dian egiteak edukiko lituzkeen akats eta mugetako batzuk hauek dira: ez dela % 100 kasu-tan detektatzen, alegia duten umeetan hirutik batek ez duela familiako aurrekirik eta azkenik horrelako analisiak kostu handi-koak direla.

JABIER AGIRRE

Botoia sakatu aurretik

'Raintree Country'

● **Asteazkenean 21.00 etan, 'Raintree Country'.** Amerikarrek guda zibilaren garaian jasandako ezbeharren erakusle. Jhonny Shawnessy eta bere bizitzako bi emakumeen bizitzekin elkarlotzen da istorioa.

Zuzendaria: Edward Dmytryk. Antzezleak: Montgomery Clift, Elizabeth Taylor eta Eva Marie Saint.

● **Ostiralean 21.00 etan 'Goodbye and Amen'.** Frankotiratzaille batek bi lagun hil eta beste asko bahiturik izan ondoren, poliziaren jazarpena jasaten du.

Zuzendaria: Damiano Damiani, Antzezleak: Tony Musante eta Claudia Cardinale.

Telebista-Irratia

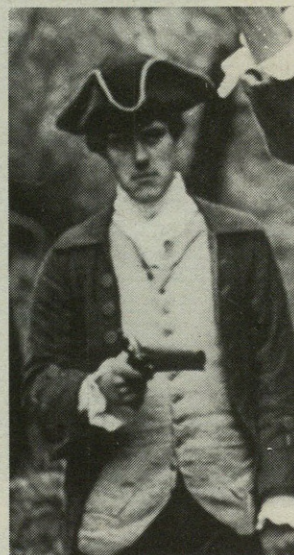
● **Larunbatean 15.40 etan 'Blood Kapiteina'.** Britaniako mediku gazte batek, erruz erreboltaiei laguntzeagatik kondenaturik, Caribera ihes egiten du, pirata bilakatzen delarik.

Zuzendaria: Michael Curtiz, Antzezleak: Errol Flynn, Olivia De Havilland eta Patric Knowles.

● **Igandean 16.15 etan 'Beldurra da Gakoa'.** Gizon batek, bere emaztea eta sendia hil ziren hagazkin istripuaren arduradunak harrapatzeko plan bat lantzen du.

Zuzendaria: Michael Turner, Antzezleak: Suzy Kendall,

Barry Newman eta John Vernon.

Txori batek esan digu...

Pirateria

● Orain arte ETBk WTN, Bis News eta Tb frantsesari erosten zizkion nazioarteko irudiak baina hiru firma hauek jakin ahal izan dutenez, **euskal telebistak pirateria informatiboa egiten zuten.** Hiru firmei erositakoaz gain beste nazioarteko irudiak ere lortzen zituen. Orain Pariseko bulegoa itxi beharko dute. Baina orain piratea, satellite baten seinaleak Durangoko antena parabolika baten bidez hartuko dituzte.

● Ihazko udaberrian ETBk atxiloteta baten informazioa ematean detentatuaren argazkia eman beharrean beste pertsona batena eskeini zuten. Orain gazte horrek ETB **auzitara eraman eta 15 milioieskatzen dizkio.**

● EAJ beharrezko zerbitzu militarra kentzearen alde agertu da baina ETBko langileak aukeratzeko orduan, zerbitzu militarra gauditua izan behar duten baldintza kentzearen **aurka botatu zuten** EArekin batera.

B. ARTOLA

Ikusi baietz!

Hauteskunderako saioak

● **Hauteskunde espotal eta elkarrizketak.** Egutero 14.25etan eta gauean 10-11ak inguruan espotal eta asteburuan gainera bi elkarrizketa.

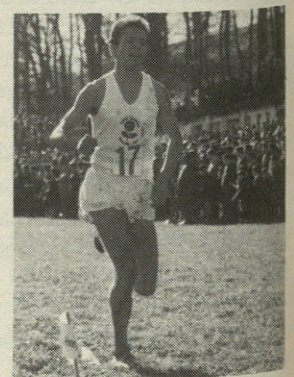

● **Ostiralean 23.30etan Zesta Punta.**

● **Larunbatean 19.55etan Futbola.** Sevillatik, Sevilla eta Cadizen arteko partidoa.

● **Igandean 11.55etan Zaldi Krossa.** Irungo Jaizubiatik zuzenean zaldi krossa.

Airean
erantzun**T**elebista-|rratia**Arantxa Irastorza:**
«Normalkuntzarako
egunkaria behar dugu»

Arantxa Irastortzak, Leioan kazetaritza ikasketak burutu zituenean, hasi berria zen Euskadi Irratiko oposizio batzu gainditu eta modu honetan sartu zen informazio munduan. Orain arte bezala, aurrera begira ere ikuskizun, antzerki, zineaz ari-tuko da irratian.

ARGIA.— Zure eritziz zein paper jokatzan dute egungo informazio medioek Euskal Herrian?

Arantxa Irastortza.— Niretzat medioak gero eta gehiago ari dira lortzen, euskara entzutea gero eta normalagoa bilakatuz eta nabarmena bihurtuz. Baina jendearen aldetik oraindik, euskararen aurrean atzera egiteko joera dagoela pentsatzen dut, oztopo bilakatzen dute. Baina medioetan edozer gauza egin daiteke eta lorpenak eskuratu. Baina euskararen normalkuntza prozesurako, oraindik betiko arazo ho-

rrekin jarraitzen dugu, oraindik ez bait daukagu euskarazko egunkaria. Bidean dago baina ez da inoiz iristen eta horregatik ohitura horren falta nabaria gertatzen zaigu. Niretzat egunkari hori behar-beharrezkoa dugu.

A.— Egunkari hori egite-rakoan zein erizpide jarraitu beharko lirateke?

A.I.— Egunkariak irekia izan beharko luke, denetara irekia baina ez nuke sartu nahiko ezkerrekoa ala eskuinekoa. Baina nire ustez irakurle-goa batik bat ezker aldekoa izango litzateke, jende gaztea eta ez behintzat beste aldekoa.

Gainera nire eritziz egunakri hori irakurriko lukeen jende gehiena gaztea izango da eta hori oso kontutan hartu behar da.

A.— Bestalde euskal telebistaren balioa zein da gaur egun, nola dakusazu ETB?

A.I.— Bigarren telebista sortu denetik, euskarazko telebista dena bultza beharrean bestea ari dira potentziatzen. Diru piloa jartzen dute ETB-2n eta kanpoko jende ospetsu asko kontratatzen ari dira. Programazio ona ETB-lean egin beharko litzateke. Nahiko desbideratua dagoela iruditzen zait.

A.— Orain telebistari aurrejarriko zaion konpetentziaren aurrean zer gerta daiteke?

A.I.— Konpetentzia hori ona da eta gure kasuan euskaraz egiten dugun bakarrak izanik, badakigu horregatik bide batzuk iada itxiak ditugula. Alde honetatik mugaturik gaude eta nahiz eta besteek aurrera jarraitu, guk konpetentzia horretan ez dugu sartzeko aukerarik ere izaten askotan. Gainera hizkuntzaren arazoa ere kontutan eduki behar da eta jakina da erderaz egingo bagenu askoz ere erakargarriagoa eta errezagoa egingo genukeela, baina gure kasuan hori ere zailtasun handi bat da.

A.— Euskal Herrian denok bat etorri arren hizkuntzaren arazoan, hainbat medio ezberdin egoteak zer adierazten du?

A.I.— Medio bakoitzean ideologiaren arazoa nabaria da, bakoitzak bere bidea erakusten du. Egia esanda nik oso zaila ikusten dut euskal kazetaritza neutrolik egitea.

B. ARTOLA

Ikusitakoak
ikusita...**Lehiaketen distira**

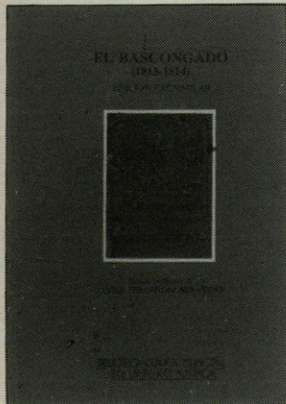
Agian merkatuaren islada distiratsua baino ez da telebistaren programazioa. telebista arduradunak gero eta handiagoa den lehiakintzatzen zaizkigunean eta laster datozen erraldoiei behar omen zaien beldurra aldarrikatzen dutenean, akaso saio zehatz batzuen beharra sortu nahi dute programazioan. Nola jakin telebistako lehiaketen ugalkeriak populazioaren eskaerari erantzuten dion ala lehiaketa saioak diren ikusentzuleen nahien sortzaile? Beharbada jakiteak ez du axola.

Hor dabilta, beste saioen artean tartekaturik, datozkigun beste bi lehiaketen iragarleak. Erdal katean, Jose Luis Morenoren 'Entre Amigos' saioa eta pasta italiarraren fabrikante bat elkartu dira, hemengo kulturaren beste adibide bat. ETBren euskarazko katean, Joseba Agirretxeak gidatuko duen 'kalejira'. Txanponen hotsa da, berriro ere, audientziak irabazteko amua; baina arrain zaharen antzera, ikusentzuleek diru-poltsa harrrapatu eta anka egingo dute, saioek hori baino ez badite eskaintzen.

R.M. MARTIN SABARIS

IZENBURUA: EL BASCONGADO. PRIMER PERIODICO DE BILBAO (1813-1814).

IKERLEA: JAVIER FERNANDEZ SEBASTIAN.
ARGITARATZAILEA: BILBOKO UDALA. UDAL LIBURUTEGI KLASIKOA SAILA.

Bilboko Udalak ekin berri dion asmo honek (Udal Klasi-koak argitaratzeak alegia), hasiera ezin hobeia izan du: aurkitu den bilbotar egunkaririk zaharrena, «El Bascondado», faksimilez argitaratzea. 1813-14 urteetan argitaratu zen egunkari honek (egia esan, astean bitan baino ez zen kaleratzen zortzi orrialdetako aldizkari-txoa), ia 500 orrialde ekoiztu zituen, eta bertan gaur egungo ikuspegitik barregarri dakigukkeen kazetaritz hastapen bitxiak antzeman daitezke. Ehun orrialde baino gehiagotan, Javier Fernández Sebastián irakasleak sarrera-ikerketak luzea burutzen du, egunkari honen kasua ezezik Euskal Herriko kazetaritzaren jatorria kokatu eta ulertzeko orduan premiazko erreferentzi oinarria ezarri.

Egia esan, Bilboko kazetari-tza ez zen aintzindaria gertatu

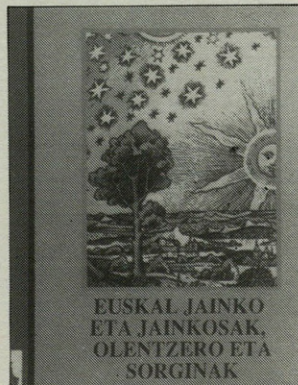
Liburuak

Euskal Herrian. «El Bascondado» hau Napoleonek alde egin ondokoa dugu, eta lehenagoko agerkari napoleoniko batzu argitaratuak izan ziren sasimuga ondoko herrialdeetan. Beste gauza asko bezala, liberalismoaren nagusigoarekin eta burgesiaren jaiotzarekin batera jaio zen Bilboko prentsa. Alde horretatik, hiri horretako tradizio liberal famatua nondik nora datorren aztertzeko denborapasa ederra izan daiteke «El Bascondado»ren orrialdeen irakurketa patxadatsuari ekitea. Bertan aurkitu daitezke libera- lek Napoleon osteko Cadizeko Konstituzioari egindako laudorioak, Bilboko portuaren merkatal pisuak burgesia sortzeko orduan izan zuen garrantzia... urruneko berriekin batera.

IZENBURUA: EUSKAL JAINKO ETA JAINKOSAK, OLENTZERO ETA SORGINAK.
EGILEA: JULIO CARO BAROJA.

EUSKARATZAILEA: EDORTA AGIRRE.
ARGITARATZAILEA: GAIK. HISTORIA SAILA.

«Gaiak» argitaldarikoez ezusteko ederrak eman izan dizkigute, beren liburuatarako gai bitxi eta berriak bilatuz. Oraingoan ez da horrelakorik izan, euskal mitologiaren mundua bazterrik bazter erabilitako gaia bait da euskal bibliografiaren barruan. Oraingoan, irakaskuntzarako laguntza-liburu bezala argitaratua izan da ordea.

Sorginak, euskal mitologia eta Olentzerori buruz halako

oinarrizko liburua burutzeko, zertan joan behar izan duten Caro Baroja orojakilearengana, egia esan ez dugu oso ongi ulertzen. Areago, aspaldiko artikuluen bilduma egin eta ostera euskaratu behar izateko. Ez dugu ulertzen, Caroren pertsonarenganako mirespena agertzeko ez bada; eta badirudi hala izan dela, liburuaren hasieran orrialde osoz ageri den egilearen argazki dotorea lekuko (saileko beste inongo liburutuan ez bezala).

Halere, eskertzekoa da artikuluen aukera, eta baita artikuluei gehitutako grafiko eta lagungarriak, liburua osatzeaz gain dotorezian izugarri irabazten bait du. Halaber eskertzekoa da liburu honek Caro Barojari bere ideologia espainol, liberal eta atzerakoia barreiatzeko aukerarik eman ez izana, azken aldiko liburuetan ohiko izan duen bezala.

IZENBURUA: CHIVOS Y SOLDADOS (LA MILI COMO RITUAL DE INICIACION).
EGILEA: JOSEBA ZULAIKA.
ARGITARATZAILEA: BAROJA.

Puntako argitalpenak

(Iruñeko «Hauzolan» liburutegiak emandako datuak)

LITERATURA

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «Susa: Itzalpeko ahotsak», 23-24. zenbakia. Susa.
- 3.— «Karla», Anjel Lertxundi. Erein.
- 4.— «Zugarramurdiko kontesa», Iñaki Bernaola. Elkar.
- 5.— «Mintzoaren mintzak», Jose Auxtin Arrieta. Elkar.

OROTARIKOAK

- 1.— «Pirinioetako goibidea bizikletaz». Sua.
- 2.— «Oilar erregea», Redondo / Harriet. Habekomik.
- 3.— «Enbido», 3. zenbakia. Elosegi / Manterola. Elkar.
- 4.— «Euskal jainko eta jainkosak», Caro Baroja. Gaiak.
- 5.— «Euskararen auziaz», Luis Villasante. Arantzazu.

Joseba Zulaika

Chivos
y
soldados
La mili como ritual de iniciación

España: antropología

Joseba Zulaika antropologiazko ikerketak egin eta saiakerak argitaratzeari ekin dio.

netik, benetan emaitza interesgarriak burutzen ari da. Oraingo hau, soldaduska bezalako gai ia topikoaz izanik ere, oso ikuspegi orijinalaz ekin dio gaiari. Fakultateko kide bat soldaduskara joateko animatu, eta haren esperientzien bidez ikerketari ekin.

Laburra izateaz gain, oso irakurketa arinekoa da, anekdota

eta gogoeten arteko oreka oso ongi lortua dagoelarik. Egia esan, idazkiaren arrakasta beste nonbait ere egon daiteke. Izan ere, soldaduskari buruzko ahozko «literatura» hain da zabal, hainbeste kontu entzun ditugu eta hain barneratuta ditugu militarren astakeriak soldaduska egin gabekook ere, ezen ahozkoa liburuan ikustea,

modu sistematizatu batez, nahikoa interesa berez eragiten bait dio. Zulaikak egin duena, material horiek errito iniziatiboen teorien ikuspegipean jarzea izan da.

Irakurleak liburuaren topatzeko arazorik izan ez dezan, esan dezagun azal zurian dagoen titulua estaliz, argitaletxeak faja hori bat itsatsi diola, honoko

testuarekin: «Si cumplió la mili, aprenda lo que no entendió... Si aún no, sepa a qué atenerse».

JOSU LANDA

Mamiak harrotzen

Virginiarekin hizketan, fraideak Jainkoarekin bezala

IZENBURUA: KAKA ESPLIKATZEN.

EGILEA: JUAN LUIS ZABALA.

ARGITARATZAILEA:

ELKAR. EUSKAL

LITERATURA SAILA.

re fina gogorerazi zigula, behatzaile objektiboaren papera huts-hutsean bereganatuz. Justu kontrako muturrera jo du oraingoan, «Kaka esplikatzen» honetan ez bait dago kanpoko narradorearentzako lekuri; guztia gogoeta da, lehen pertsonaren ezaugarri ez-narratibo guztiak bilduz. Esperimentutik esperimentera etengabe, irakurleari konzesiorik txikiena ere egiteko asmorik gabe antza.

Liburu osoa Xabier Noloton-en inguruan eraikia da, bakar hizketa gutuneratu modura. Hasiera batean J.L. Zabala-ren izengoitia baino ez zen izan Xabier Nolotonon, denborekin heteronimo bihurtzeraino. Pertsonaia gisa ere aurkitu izan dugu egilearen aurreko liburuetan... baina oraingoan eboluzio horrek bere gailurra iristen du, liburu osoaren pertsonaia ia bakarra izateaz batera, ez bait dio haatik heteronimo izaerari uko egiten. Horrela bada, Noloton mintzo denean, zaila da bere gogoetak J.L. Zabala-renetatik bereizten.

Zaila da liburuaren izaera autobiografikoari buruz ari-

tzea, ezer gutxi kontatzen bait zaigu bertan. Gogoetaz beterikako narrazioan, jazoerarako edo pertsonaiaren inguruan gertatzen denarentzat, apenas lekuri dagoen. Badira gertakizunak Nolotonen bizitzan, baina kasik anekdotiko huts suertatzen dira.

Aurrerago jo aurretik, esan dezagun Xabier Nolotonek hiru urtetan nozitzen duen eboluzioa kontatzen zaigula «Kaka esplikatzen»-en, epe horren buruan gazte izatetik bere burua zahartuta ikustera doan tarteaz azalduz.

Gutun modura prestatutako barne-jario horrek bi euskarritan bilatzen du koartada. Koartada formala izenburuan bertan kausitzen du («Kaka esplikatzen»), liburuan zehar nola baiteko *leit-motiv* bilakatzeraino. «*Eta arte lana esaten dudanean, dena esaten dut (...). Azken finean, kaka esplikatzeke era landuak, dotoreak*». «*Benetan maite ez dugun maitelarekin larrutan jardutera kondenaturik, kaka esplikatzeke kondenaturik*». Hitzatzean ere, liburuari sasi borobiltze hutsala emanez; «*...egundokoak idazten hasten naiz, huts egite berriari hasiera emanez, kaka esplikatze berriari*». Liburuan zehar esangura poetikozko termino iradokorra bihurtzen zaigu, beraz, izenburukoa.

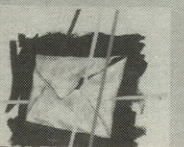
Bigarren koartada, argumetuari dagokiona, Virginia da. Liburu osoa bezala, pertsonaia eterea da, esistitzen ere jakiterik ez dagoen horietakoak. Baina existitzen ez den pertsonaia horrek hasi eta bukatu arte markatuko du Nolotonen bakar hizketa. Neska horri zuzendua da liburuaren, eta datak zehazteko ere erreferentzia modura erabiltzen da («elkar ikusi gabeko 1. urteko azaroaren 14a», kasu). Poesia sustengatu ohi duen zu-ni/ni-zu dialektika horretan oinarritzen du Zabala liburuaren. Badirudi finean Virginia dela zutabe nagusia. «Gainerakoan beti hirekin hizketan jardun nahi dinat, Jainkoari otoizka pozik bizi den fraide apalaren antzera».

Gomendio batez amaituko dut. Hobe du irakurleak liburuaren zabaltzeko orduan nobela bat ez dela pentsatzea, bestela izugarri aspertzeko arriskua izango bait du. Nobela bat sustengatzen dituen klabe narratiboe-tako ia batere ez du aurkituko bertan. Ez dakit Zabala berak aukeratuko ote duen azalean ematen zaion «nobela» deitura, baina nobela bezala txarra da. Beste zerbait bezala (badakizu, jeneroen arteko muga definitzeko etabar...), ez nintzateke ausartuko hain eritzi garbia ematera.

JOSU LANDA

KAKA ESPLIKATZEN

Juan Luis Zabala

Juan Luis Zabala gorabehera haundietako idazlea da. Bost urteotan argitaratutako lau liburuetan era desberdinetako esperimenduak burutu ditu. Hasierako nobela mardulean, agurre-atsoen psikologian barneratzeko eta haren inguruan fikzionalizazioaren erakutsitako ausardia txundigarria izan zen. «Ahanzturaren artxipelagoa», pertsonaia eta egoeren puzzle nahasiegia eskaini zigun. «Gertareki begira»-rako hainbat errelato bildu zituen, berriz ere tarteka hastapenetako narrado-

kaira begira

George Simenon
eta ninfomania

Ez dut uste, irailean hil berria dugun Simenon-enganako errespeto falta denik izenburuan aipatutako gaia mundu honetara berrekartzen badugu.

Joan zen gauean, telebistak zerbaitetarako balio duen une horietako batetan, «Apostrophe» frantziar telebistako programan, George Simenon-i egin-dako elkar hizketa luze bat agertu zen. Ziur asko, nik orduan ez jakin arren, Simenon-en heriotza zela eta eskainitako emanaldia izango zen. Ustekabea, gizon goxo, lasai, baketsu harengatik erakarrita, bete betean sartu nintzen Simenon-en barrua erakusten ziharduen elkar hizketa hartan.

Liburu askoren artean, Maigret inspektorearen egileak, «Memoire intimes» izeneko aipatu zuen bereziki; liburu hau, bere izenak suposa arazten duen bezala, Simenon-en oroimenetan oinarrituta dago.

Liburuan, beste gauza askoren artean, Simenon-ek kontatzen du, gizon guztiz sutsua zela sexu kontutan. Erabat txunditurik geratu nintzen, sinpleki, tolesgabe, zera esan zuenean: «udaran, erropa arinekin jantzita negoeanean eta emakume bat nire aurretik pasatzen zenean, larrua jotzeko gogo handia sentitzen nuen; ezin aguantaturik, korrika bordel batera joan behar izaten nuen amodioa egitera...». Hau entzun eta berehala, duela zenbait urte nire lagun feminista batek esandakoarekin oroitu nintzen, alegia, ninfomania, gizarte aitaeragile honek, emakumeei leporatutako gai sexualetako bat gehiago zela. Egia esateko, nere lagunaren baiezpina gehiegieria iruditu zitzaidan orduan. Baina orain, Simenon-ek esandakoa entzuterakoan eta nahiz eta erabilitako hiztegietan, ninfomania: «emakumeen neurrigabea nahi sexuala» dela irakurri, ninfomaniarik ez dagoela ulertu dut. Emekumeak eta gizonak ez bait dira hain desberdinak.

Krudela baino gehiago izan behar du gizarte honek emakume batzuren energia sexualari gaitza deitzeko. Zeren nork ez luke nahi beretzako 'ninfomana' baten energia sexuala?... be-
no, edo Simenon-ena, noski!

AMAIA LASA

Amore ematen

FM IRRATI frekuentzien banaketaren gaia berriro ere kalera ekarri du prentsak iragan den astean, banaketak burutu eta bi hilabete pasatu direlarik, 19 hartzailetatik 4k bakarrik ekin bait diete emisioei, eta hasi ez diren beste 15ek aieratzeko keinurik egin ere ez.

ción»...— alderdikideen eskutan jarrita, hots, Ejekutiba autonomoko paktukideen eta Elizaren artean.

Estatu espainolean zehar Madrilgo gobernuak abuztuaren lehenean burutu zuen partiketa eredu berari jarraiki diote Gasteizkoek, ordukoan PSOEkin egin zuen bezalatsu —banatutako 250etatik 70tik gora be-

Frekuentzien banaketara 82 proiektu ezberdin aurkeztu ziren bere garaian, 63 geratu direla gabe. Gisa honetan, 8 eman ziren Bizkairako, 6 Arabarako eta 5 Gipuzkoarako; denak PNV —«Errioxako Mankomunitatea», «Laudio Irratia», «Arrate Irratia», «Radio Gernika», «Itxartu Taldea»...—, Eliza —Bilboko Gotzaitzia (bost)— eta PSOEko —«Sociedad de Telecomunicaciones Vasca» eta «La Donostiarra» (lau), «Iniciativas para el desarrollo de la Comunica-

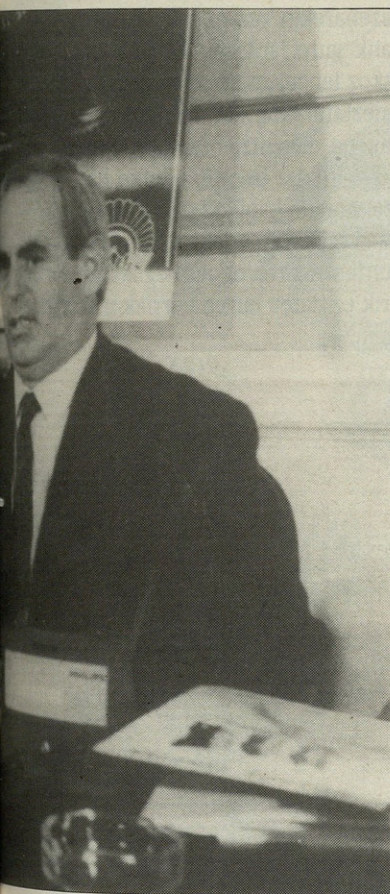
reganatu, COPE eta SER kateen moduko estatal sortzeko bidean—.

ESKUPEKOEN neurriaren nolakoaz jabetzeko, aski adierazgarriak gertatu dira «Radio Gernika» eta Gasteizko «Itxartu Taldea» Gasteiztik jasotako faboreak, bi besterik ez aipatzearen. Kasuok joan den igandean eman ziren jakitera, irriti frekuentzien ba-

naketei buruzko prentsako erreportaia bitan.

Irailaren 11tik aireratzzen ari den «Radio Gernika»ko Jose Antonio Uriarte zuzendaria (jeltzaleen artean ezaguna), nahiz eta alderdi politiko konkretu batekiko atxekimendurik ukatu, zera adierazi zion egunkari bati: «herriko alkatea den Zuzaeta jaunak laguntza estimagarria eskaini zigun Gasteizen egin beharreko jestioetan. Bazkari bat zor diot, eta ordainduko diot».

«Itxartu» getxotarraren kasua ordea, oraindik tamalgarriagoa da. Talde honek Algortako batzokian du bere egoitza, eta bertako partaidea da Jaurilaritzako Kultur Saileko kontzeilari ordea den Iñaki Zarrakoa. Itxartu elkarteak lehendakariak, Is-

mael Moralek, zera bota du: «lehen, Zarrakoa Getxoko batzorde munizipaleko lehendakaria zenean, orduan bai, bazuen Itxartu-rekin zerikusirik, baina orain, beste guztiok bezala, kolaboratzaile bat gehiago besterik ez da».

Nepotismo komeriak eguneroko ogia bitartekatu dira aspaldidanik Lakuako egoitzetan, komunikabideei dagokionez bereziki nabarmena bilakatzen ari dela.

JOSEBA ARREGIK, irrati frekuentzien banaketa erizpideei buruz mintzo zelarik, «euskara eta irrati lokalen promozioa» aipatu zuen prentsa aurreko. Eta herrietako kultur proiektuen garatzeko orduan irratiek jokatzzen duten paper hain garrantzitsua kontutan hartuko zutela zirudien garai hartan, informazio propio eta bereiztuaren beharrari lekua eman nahi asmoz.

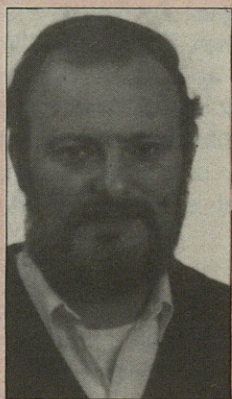
Baina ikuspegiak arras ezberdina dirudi, radio-batzoki, radio-casa-del-pueblo eta radio-eliza erizpideak nagusitu diren heinean. Arrazoi komertzialeei, alde batetik, eta arrazoi ideologikoei —politika eta erli-

jioa— amore eman eta horien primaketa portunatu da berriro, alde batera utziz herri informazio munduan lanean iharduteko prest zegoen hainbat herritar inizatiba, irrati libreetakoa kasu. Eta honi gaineratzea ezin ahaztu, 19 frekuentzia hartzaileetarik 15ek oraindik mutu segitzen dutela.

Martxan dauden 4 irrati horietan egiten den euskararen erabilerari buruzko azterketa bat egiteak mereziko luke orain, fm-ko bandan emititzen ari direnen irratien artean hizkuntzari eskaintzen zaion tratamenduari buruzko jarrerak gutxienekoa ere errespetatzen ez bait du, salbuespen pare bat aparte.

GORKA ARRESE

j.m. zalakainek puntua jarrita

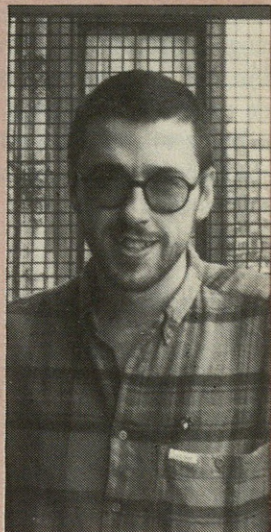

Iñigo Bilbaori

(«Egin»eko kazetaria)

— Egunotan kazetari euskaldun bat atxilotu dute beste detenituen artean. Hori dela eta, kazetaritza alorrean inor gutxi asaldatu da, bere lankideak ezik. Zer gertatzen da: kazetarien artean elkar-tasunik ez dela?, beste

kasuetan izan ohi den korporatibismoa ahaztu egin dela?, euskarazko kazetagintza guztiz ezezaguna dela, edo zer?

JABETU nahi duenarentzat, Petriren atxilotetak hainbat gauza utzi du agerian. Lehenik eta behin kazetari izateak ez duela zertan galeratzen konpromezu politikorik hartzea, eta ez naiz soilik Petriri leporaturiko salaketaz ari. Argi dago kazetargotik jazo den ixilkeriak baduela motiborik, baina ez du zerikusi Petrik ustezko legez kanpo aritze horrekin. Barkatzen ez zaiona, prezisamente, euskal kazetaria izatea da, proiektu nazionalaren zerbitzuaren alde apostu egin duen prentsa langile izatea, alegia. Prentsak ezinbesteko zeregina betetzen du, Estatuaren morroi gisa, mugimendu abertzalearen kontrako gatazkan. Eta alderantziz, berdin. Gatazka honetan ez dago lan autonomiarik, toxikazio informatiboaren garapenak larrutan ongiegi erakutsi bezala. Kasuak kasu, hobe dugu hemen izenak ahazte, baina... Hala ere Kazetarien Elkartearen ixilkeria are salagarriagoa da kontutan hartzen badugu zeintzuk izan diren atxiloteta honen gorabeherak. Ez dezagun ahaztu Polizia prentsaz baliatu dela, lotsagabeki, atxilotetaren gaineko hainbat gezur herritarroei sinestarazteko. Vasco Press berri agentziaren bitartez egunkarietan kaleratu den bertsio polizialak informazio askatasuna bortxatu du, zalan-tzarik gabe. Kazetariok erabiliak izan gara, baita Egin-ekook ere, ZEN plangintzan finkatzen diren bide 'kontrterrorista'k lejitimatu ahal izateko. Kazetarien Elkartea mutu geratu da. Ez da harritzekoa, azken finean kazetariok ere gure inozentzia aspalditxo galdu bait genuen. Horrexegatik aldarrikatu nahi dut: «Petri eta besteak... askatu!».

Komunikabideak fiskale?

KOMUNIKABIDEEN indarra aspalditxo ezaguna dugu gurte artean, baina oraingoan hurbilegi eza-gutu behar izan dugu. Gure lankide den Juan Joxe Petrikorenaren atxilotetari buruz, komunikabide gehienek jaurtiki dituzten berriek amorru biziz bete gaituzte, nahita edota nahi gabe, ez bait dute errealtatearekin inongo zerikusirik. J.J. Petrikorena, ARGIA, hau da, Donostian lan egiten ari zela astelehenez (irailaren 18an atxilotua izan zen) gu guztion aurrean eta honelaxe gordetzen dute Ertzantzak egini-ko dilijentziek.

Hasierako harridura amorru bilakatu zen, ostiralez (irailaren 22) Vasco Press notizi agenziaren tele-tipo baten bitartez, igandez eta Andoainen kotxean zegoelarik, ertzantza bikote batek gure lankidea atxilotu zuela jaso zutenean egunkari hainbatek. Egun hori zen, hain zuzen, Tolosako epaileak Martutenen espetxeratu edota aske uztea erabaki behar zuen eguna. Petrikorena erruduntzat jotzen zuen Ertzantzaren filtrazio (aipatu notizi agentzia horretan konfirmatua) horren argitalpenak errugabetsun eskubiderik gabe uzten zuen gazte andoaindarra, uste publikoari egia ez zen notizi bat irentsi erazten zitzaion neurrian.

eginez batzuk, bestetzuk jaurtikitzen eta beste hainbatek koktek egile izatea leporatzen zioten.

Aidanez, komunikabideek informazio zuzenarekin zerikusirik ez duten zioengatik gure lankidea epaitua izan baino askoz lehenago erruduntzat jo dute, guk baieztatutakoa eta Tolosako epaitegian dauden dilijentziei inolako kasurik egin gabe. Pentsa bezate, unetxo batez bada ere, komunikabide horietako kazetariok espetxean defendatu ezinik dagoen J.J. Petrikorenaren egoera egiarekin zerikusirik ez duten euren berriak irakurtzerakoan.

ARGIA

HONEN aurrean, bere lankideok komunikabide guztietara zabaldu zen prentsa agiri bat idatzi genuen eta, berriro ere, gure harridura eta amorrurako zenbait egunkarik nahiz irratik aurreko notizi okerrari eusten zion; areago, iturri propioak aipatuz, kotxe barruan koktelak

Petri Askatu!

'Petri' gure lankidea atxilotu eta gartzelaratu dutela eta honako hauek ezagutarazi nahi dizkiogu euskaltzale eta abertzale orori:

- 1.— Ertzantzak 'Vasco Press'era igorri eta honek komunikabideetara zabaldutako albistea guztiz okerra izateaz gain maltzurra ere badela, frogatu gabe erruduntzat jotzen bait zuen epaileak bere erabakia hartu aurretik.
- 2.— Epaileak ez zeukala motiborik gure lankidea atxilotzeko, batetik ez daukalako inolako frogarik eta bestetik ez bait dago Petrik aldegitiko beldurrik epaiketa gertatu aurretik.
- 3.— Salatu nahi dugula epailearen erabakia, epaile aurrerakoi batek ezin bait dezake onartu Petriri Garbiñe Biurrunek ezarri dion legedi espainol eta atzerakoa.

Honekin batera gogoratu nahi dugu 'Argia Eguna' bertan dugula eta aldizkaria, Urtekaria eta 'Argia Eguneke' ospakizunak antolatzeko ezinbesteko dugula J.J. Petrikorenaren laguntza.

ARGIA

190
Sukurtsal

164
Kooperatiba
Elkartu

20.000
Lanpostua

230.000
Milioiko Aurrezkia

**Euskadiko
Kutxa**

CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA

Aldean eraman alde guztietara

- Gipuzkoako Kutxako Txartela aldean eraman egunera egoteko. Diru-arazorik ez izateko. Kutxako zerbitzu guztiak eskura izateko modu automatikoan. Ordu-arazorik gabe. Edozein dendatan ordaintzeko modua izateko, dirua aldean eramaten ibili gabe. Eroso-eroso. GK Txartela duzu praktikoena. Oraindik gabe bazaude, eskuratu azkar. Gipuzkoako Kutxako GK Txartela aldean eraman alde guztietara.

GK:

GIPUZKOAKO KUTXA
CAJA DE GUIPUZCOA